

AKADEMINĖ TYRĖJŲ ETIKA

TIRIAMŲJŲ ASMENŲ DUOMENŲ APSAUGA

Dr. Laimutė Jakavonytė

Vasaros mokykla meno ir menotyros kryptių
doktorantams

Klaipėda
LMTA
2021 08 17

Prisistatymas

- LMTA Filosofijos ir kultūros mokslų katedros vedėja, docentė
- VU Filosofijos fakulteto, Filosofijos instituto docentė
- VU, Filosofijos fakulteto Jungtinio atitikties mokslinių tyrimų etikai komiteto narė
- Lietuvos bioetikos komiteto ekspertų grupės narė

Kodėl jums svarbi ir reikalinga ši informacija?

Mokslinių tyrimų etikos mokymai

Formuoja tyrėjų

- teorines,
- empirines
- ir praktines nuostatas

Padedą:

- giliau suprasti vertybes ir etikos principus, kuriais tyrėjai privalo remtis,
- atpažinti svarbiausias etikos dilemas,
- išnagrinėti, kaip sumažinti netinkamo elgesio mokslinių tyrimų srityje paskatas analizuojant Lietuvos teisės aktuose įtvirtintas atsakomybę ir sankcijas už mokslinės veiklos etikos pažeidimus,
- efektyviau diegti etiško elgesio gaires,
- didinti visuomenės pasitikėjimą mokslu.

Kodėl jums svarbi ir reikalinga ši informacija?

Mokslinių tyrimų autoriai susiduria su naujais iššūkiais ne tik dėl mokslo ir mokslinių tyrimų infrastruktūros, bei naujų technologijų taikomų moksliniuose tyrimuose pažangos, bet ir dėl visuomenės supratimo apie mokslinių tyrimų etiką pažangos.

Etika ir moralė

- Etika ir moralė nėra sinonimai
- Etika nėra moralizavimas

Etika

Etika (lot. *ethica* < gr.*ethos* - paprotys, įprotis, būdas)

- senovės helėnams – tai juos vienijantis gyvenimo būdas ir jo taisyklės, principai, idealai;
- nuo Aristotelio – tai mokslas - praktinė, taikomoji filosofija; formuojasi **kritinis** požiūris į paprotines elgesio normas;
- visuomenės proteguojamų elgesio normų visuma;

Moralė

Graikiškojo ethos lotyniškasis analogas - *mos*, kuris irgi reiškė paprotį, charakterį, elgesį.

Iš šio žodžio vėliau buvo išvestas žodis *moralis*, o dar vėliau - IV m.e.a. raštuose jau sutinkamas žodis *moralitas* (moralė).

Moralė – etikos mokslo objektas.

Etika ir moralė

- **Etika** yra civilizuotai visuomenei priimtinausios elgesio normos ir jų racionalaus pagrindimo teorijos;
- **Moralė** – vietinių papročių ir tradicijų, dažnai racionaliai nereflektuojamų, nes įgytų auklėjimo ir ugdymo vaikystėje dėka, visuma, privataus gyvenimo pamatas.

Etikos lygmenys

- Metaetika – jos tikslas – konkrečių etikos teorijų demarkacija pagal jas grindžiančius filosofinius metodologinius skirtumus, etikos mokslo instrumentų (terminai, metodai, ir pan.) tyrimas ir vystymas.
- Konkrečios etikos teorijos – pvz. preskriptyvi, normatyvinė, deontologinė, utilitarizmo, eudaimonistinė, egoistinė, egzistencialistinė, pragmatistinė, emotyvistinė, funkcionalistinė, instrumentalistinė etika, etc.
- Taikomoji etika.

Taikomoji etika

Dažniausiai vadinama **dalykine etika** (jai priklauso ir akademinė etika).

Siekia užtikrinti, kad mokslininkas, studentas, darbuotojas veiktų atsakingai, tinkamai ir efektyviai įvairiose situacijose; galėtų pateikti argumentuotą savo sprendimų ir veiksmų pagrindimą, pasinaudodamas visuomenei priimtinais standartais.

Tam reikia :

- žinoti pagrindinius principus, kurie išreikia visuomenės vertybes ;
- gebėti praktiškai spręsti problemas ir priimti sprendimus moralinių ir etinių problemų atveju;
- turėti įpročius ir stabilius polinkius (kompetencijas) užtikrinančius, kad bus veikiama efektyviai ir atsakingai laikantis etikos normų.

Profesinēs etikos pagrindai

PROFESINĖS ETIKOS PRINCIPAI IR VERTYBĖS

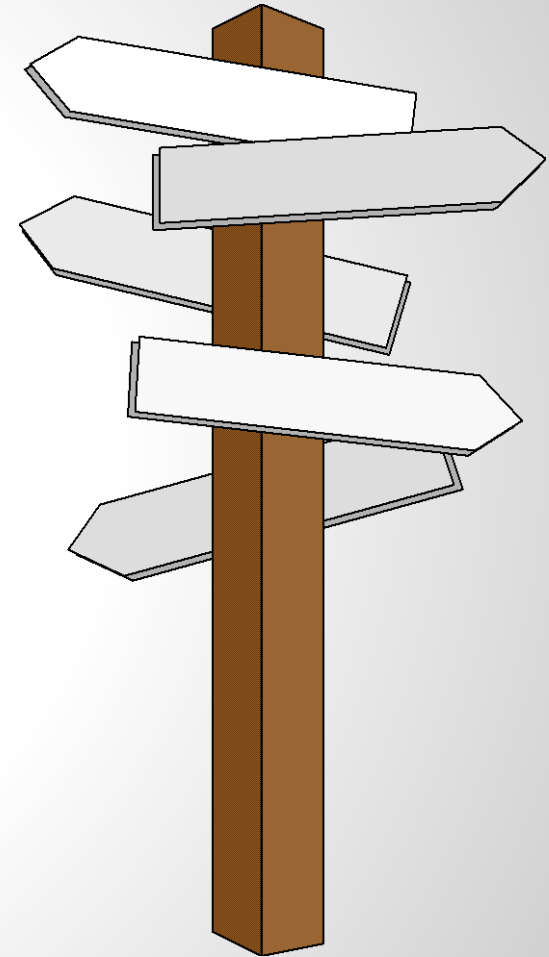
PRINCIPAI –

kasdienės veiklos

gairės, taisyklės

VERTYBĖS – siektini

idealai

ES LISABONOS SUTARTIS

(2007 m. gruodžio 13 d.)

APIE VERTYBES

- **ES yra inspiruojama Europos kultūrinio, religinio ir humanistinio paveldo, iš kurio ir išsivystė universalios vertybės.**
- **Europos Sąjungos pamatinės vertybės – pagarba žmogaus orumui, laisvė, demokratija, lygybė, teisėtumas, pagarba žmogaus teisėms, įskaitant žmogaus teisę priklausyti mažumoms.**
- **Šios vertybės yra bendros šalims-narėms, kuriose vyrauja pliuralizmas, nediskriminavimas, tolerancija, teisingumas, solidarumas ir lygybė tarp vyrų ir moterų.**

Mokslinių tyrimų etikos svarba

Dėmesys mokslinių tyrimų etikai ėmė sparčiai augti po Antrojo pasaulinio karo, kai teisiant karo nusikaltėlius buvo suformuluotas Niurnbergo kodeksas, kuris paskatino priimti ir daugelį kitų rekomendacinio ir reguliacinio pobūdžio tarptautinių dokumentų, kurių implementavimą lydėjo specifinių daugiašalių susitarimų atsiradimas:

- Niurnbergo kodeksas (1947);
- Visuotinė žmogaus teisių deklaracija (Jungtinės Tautos, 1948 m. gruodžio 10 d.);
- Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (Europos taryba, 1950 m. lapkričio 4 d.) ;
- Vaiko teisių konvencija (1989 m. lapkričio 20 d.);
- ir visa eilė kitų kodeksų, deklaracijų ir konvencijų.

Nazių eksperimentai

- Malaria tyrimai (specialiai užkrėsti tiriamieji, daugiau nei pusė mirė)
- Hipotermijos tyrimai (panardinti į ledinį vandenį ir stebėti išgyvenimo trukmę)

- “Jūros vandens eksperimentas” (90 romų koncentracijos stovykloje gavo tik jūros vandenį, merdėjo iš troškulio kitų kalinių akivaizdoje)
- Sterilizacijos eksperimentai (tikslas - sukurti efektyvų sterilizacijos būdą, kuriuo galima būtų kontroliuoti dideles populiacijas)

H. Beecher straipsnyje aptariama daugiau nei 20 netinkamų tyrimų pavyzdžių

Beecher HK. Ethics and clinical research. The New England Journal of Medicine, 1966

Keletas pavyzdžių

- 1963-1966 Willowbrook State School atvejis: vaikai su psichine negalia specialiai užkrečiami hepatito virusu.
  - Tikslas – stebėti natūralią hepatito eigą, vėliau – patikrinti gama globulino efektyvumą prevencijai ir gydymui
  - Tėvai davė sutikimą dalyvauti, tačiau buvo informuoti, kad tai – vakcinacijos studija
  - Buvo įrodymų, kad į mokyklą buvo priimami tik tie vaikai, kurių tėvai davė sutikimą dėl dalyvavimo tyrime
- Ch. M. Southam 1953 m. eksperimentavo sušvirkšdamas gyvų vėžinių ląstelių Ohajo valstijos kalėjimo kaliniams ir senyoms, afroamerikietėms pacientėms Bruklino žydų chroniškų ligų ligoninėje, kad galėtų stebėti jų imunologinį atsaką. [LJ- kilus skandalui, šis gydytojas vieniems metams neteko licencijos, tačiau 1971 m. tapo Amerikos vėžio tyrėjų asociacijos prezidentu]

Tuskegee sifilio studija (1932-1972)

Study of Untreated Syphilis in the Negro Male

- Sveikatos tarnyba (The Public Health Service), kartu su Tuskegee institutu 1932 m. pradėjo studiją "Tuskegee Study of Untreated Syphilis in the Negro Male."
- Tiriamieji - 400 skurstančių sifiliu sergančių juodaodžių vyrų.
- Tikslas – stebėti juodaodžių natūralią negydymo sifilio eigą.
- Jiems buvo pasakyta, kad jie **gydomi** nuo "blogo kraujo" (*bad blood*), kas bendruomenėje galėjo reikšti keletą ligų, įskaitant sifilį ir anemiją.
- 1974 m. JAV Senatoriaus E. Kennedy vadovaujama Kongreso komisija organizavo klausymus ir tai paskatino priimti The National Research Act reglamentuojantį tyrimų etikos sistemos sukūrimą.

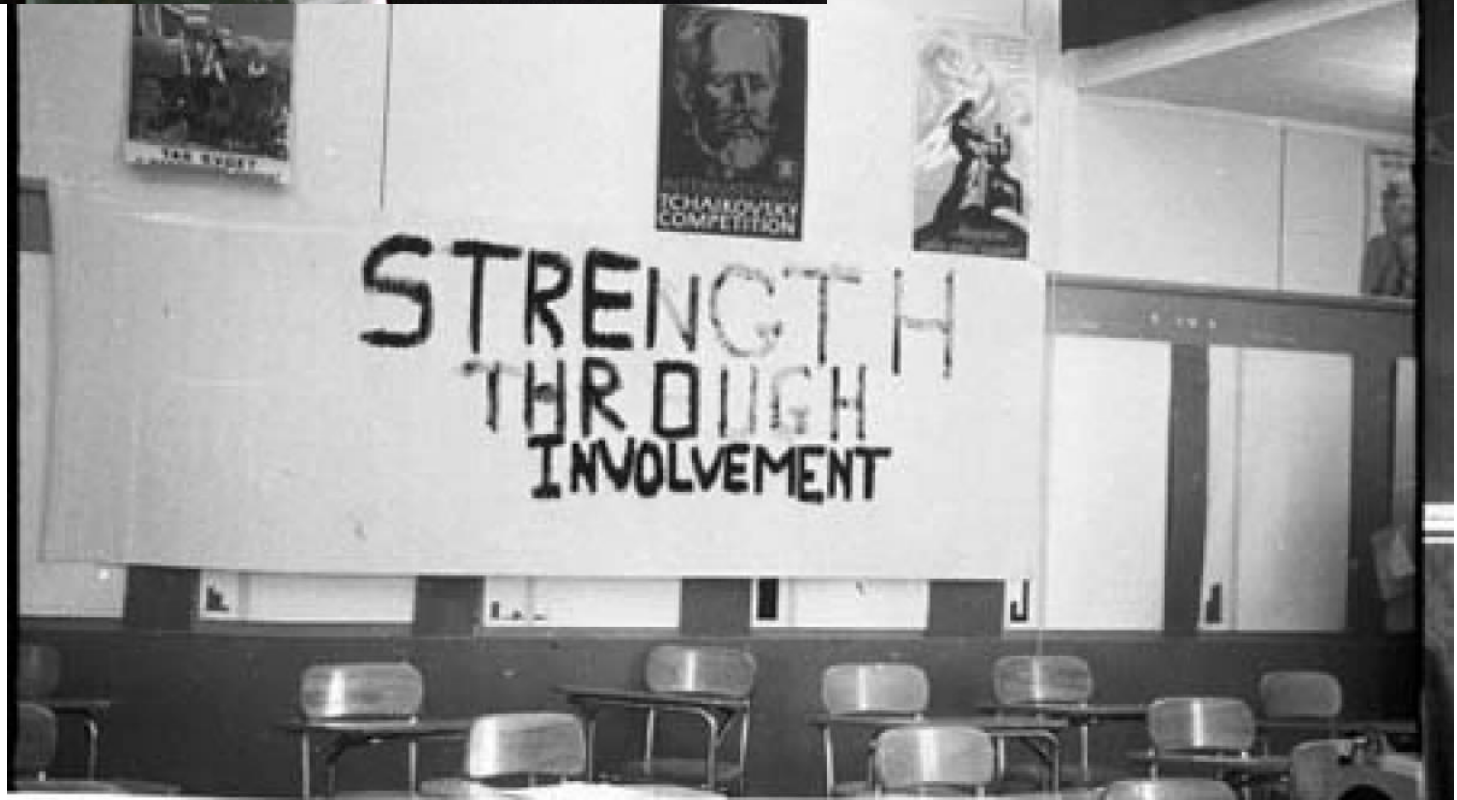

„Third Wave“

- Sociologinis vienos savaitės trukmės eksperimentas, kurį inicijavo pirmus metus dėstantis istorijos mokytojas **Ron Jones** (Cubberley High School, Palo Alto, California, 1969).
- **Ron Jones** teigia norėjęs pademonstruoti, kokia pažeidžiama žmonių psichika grupėje, kaip lengvai paklūstama, kaip mėgaujamasi grupės dalyvių pranašumu ir galia prieš kitokius...
- 1981 m. šio eksperimento pagrindu buvo sukurtas meninis filmas (2019 Netflix atnaujino kopiją).

„Third Wave“

Kito garsaus eksperimento pagrindu sukurtas filmas
The Stanford Prison Experiment –
BBC Documentary

Christoph Nick

- Prancūzų žurnalistas bei dokumentinių filmų autorius sumanė ištirti **žmogaus paklusnumo lygį** bei **televizijos galias**.
- C.Nick atkartotojo JAV socialinės psichologijos profesoriaus S.Milgramo eksperimentą (aprašytas 1963 metais straipsnyje „Paklusnumas: elgesio tyrimas“, o vėliau knygoje „Paklusnumas autoritetui: eksperimentinis tyrimas“)
- Vėliau C.N pagal atliktą eksperimentą sukūrė dokumentinį filmą „Le jeux de la mort“ (mirties žaidimas).

- **Niurnbergo kodeksas, 1947:**
“Asmens **savanoriškas sutikimas** yra absoliučiai **būtin**as” (“The voluntary consent of the human subject is absolutely essential”)
- **Helsinkio deklaracija, 1964:**
“Kiekvieno tyrimo su žmogumi atveju privaloma **paaiškinti** tiriamajam tyrimo tikslus, metodus, laukiamą naudą ir galimus pavojus ar nepatogumus. Asmuo turi būti informuotas, kad jis turi teisę nesutikti ir bet kada atsisakyti dalyvauti tyrime.”

Informuoto asmens sutikimas

- Esminiai elementai:
  - Informacija
  - Sprendimas (sutikti ir atsisakyti)
  - Teisė bet kada atšaukti sutikimą
- Esminės sąlygos:
  - Savarankiškumas, laisvas apsisprendimas
  - Kompetencija (supratimas ir galimybė spęsti)

Mokslinių tyrimų etika

XXI amžiuje tyrimų etikos svarbą pradėta akcentuoti ne tik empirinių tyrimų su žmonėmis ir gyvūnais srityje, tačiau ir vertinant teorinių tyrimų socialiniuose ir humanitariniuose moksluose atitikimą etikos standartams siekiant užtikrinti instrumentų tiriamiems reiškiniams validumą ir asmens duomenų apsaugą, užkirsti kelią duomenų falsifikavimui, plagiatui, diskriminacijai.

Moksliniai tyrimai

- eksperimentiniai ir (arba) teoriniai pažinimo darbai, atliekami siekiant visų pirma įgyti naujų žinių apie reiškinių esmę ir (arba) stebimą tikrovę, tuomet neturint tikslo konkrečiai panaudoti gautų rezultatų.

Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas (Žin., 2009, Nr. 54-2140).

Akademinę etiką reglamentuoja

- Europos elgesio kodeksas mokslinių tyrimų etikos klausimais (Europos tikslųjų ir humanitarinių mokslų akademijų federacija (angl. ALLEA), pataisytas 2018 m. leidimas) (žr. priedą Nr. 1)
- Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos rekomendacijos:
  - Mokslo ir studijų institucijoms dėl akademinės etikos kodeksų rengimo, priėmimo ir įgyvendinimo (2020 m. redakcija) (žr. priedą Nr. 2)
  - Atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimo gairės, patvirtintomis 2020 m. gruodžio 10 d. įsakymu Nr. V-60 (žr. priedą Nr. 3)
- Lietuvos universitetų rektorių konferencijos parengtos Publikavimo etikos gairės, 2019 (žr. priedą Nr. 4)
- Lietuvos mokslo tarybos parengtos Atvirosios prieigos prie mokslo publikacijų ir duomenų gairės, siekiant integruoti ir Lietuvos patirtį šioje srityje. (žr. priedą Nr. 5)
- LMTA akademinės etikos kodeksas (žr. priedą Nr. 6)

Europos elgesio kodeksas mokslinių tyrimų etikos klausimais

Europos mokslų akademijų federacijos
Europos elgesio kodekse mokslinių tyrimų
etikos klausimais teigiama:

„Nors skirtingose mokslo srityse gali būti taikomi skirtingi metodai, visais jais siekiama pagerinti mūsų supratimą apie save ir pasaulį, kuriame gyvename. Todėl Europos elgesio kodeksas mokslinių tyrimų etikos klausimais taikomas visų mokslo ir akademinių sričių moksliniams tyrimams“.

Europos mokslų akademijų federacijos Europos elgesio kodeksas mokslinių tyrimų etikos klausimais. ALLEA - All European Academies, Berlynas, 2018, p. 3.

Europos elgesio kodeksas mokslinių tyrimų etikos klausimais

Geroji mokslinių tyrimų praktika remiasi pagrindiniais mokslinių tyrimų etikos principais. Tyrėjai jais vadovaujami dirbdami ir sprenddami moksliniams tyrimams būdingas praktines, etikos ir intelektualines problemas.

Šie principai yra:

- Patikimumo taikomas užtikrinant mokslinių tyrimų kokybę, susijusią su planavimu, taikomais metodais, analize ir išteklių naudojimu.
- Sąžiningumo taikomas skaidriai, teisingai, išsamiai ir nešališkai plėtojant, vykdamas ir recenzuojantis mokslinius tyrimus, teikiant jų ataskaitas ir apie juos pranešant.
- Pagarbos kolegoms, mokslinių tyrimų dalyviams, visuomenei, ekosistemoms, kultūros paveldui ir aplinkai.
- Atskaitomybės už mokslinius tyrimus nuo jų sumanymo iki skelbimo, už jų valdymą ir organizavimą, mokymus, vadovavimą, konsultavimą ir platesnį jų poveikį.

Kodėl jums svarbi ir reikalinga ši informacija?

- Individuali motyvacija:

Prestižinių akademinių leidinių redakcinės kolegijos vis dažniau **reikalauja**, kad mokslinių publikacijų autoriai pateiktų **tyrimų etikos komitetų vertinimą ir išvadą dėl tyrimo atitikties mokslinių tyrimų etikai**.

Tiek pačios publikacijos, tiek jų kokybė vertinami priimant į darbą, atestuojant, siekiant dotacijų, dalyvaujant projektuose ir kitose mokslinės veiklos srityse.

(Publikavimo etika: gairės. Vilnius: Lietuvos universitetų rektorių konferencija. 2019) (žr. priedą Nr. 4)

Lygiai taip pat vertinami dalyvavimas ir pranešimai mokslo renginiuose.

(Kapočiūtė, K. 2019. Netikrų mokslo renginių atpažinimas. Vilnius: Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnyba). (žr. priedą Nr. 7)

Atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimas

Atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimas (angl. ethical approval, ethical review) pasaulyje jau yra tapęs neatsiejamu tyrėjo mokslinės veiklos pagrindu.

- Švedijos atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimo įstaiga (angl. The Swedish Ethics Review Authority) nagrinėja paraiškas dėl tyrimų, į kuriuos įtraukiami žmonės ir žmogaus biologinė medžiaga, atitikties mokslinių tyrimų etikai;
- Suomijos nacionalinė mokslinių tyrimų sąžiningumo taryba (angl. Finnish National Board on Research Integrity) veikia kaip apeliacinė institucija.

Atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimas

Mokslo ir studijų institucijoms rekomenduojama diegti atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimo procedūrą dėl šių priežasčių:

- Siekiama užtikrinti asmenų, dalyvaujančių moksliniuose tyrimuose, teises, orumą ir gerovę;
- Užtikrinamas aukštų akademinės etikos vertybių ir principų laikymasis bei tinkamas (asmens) duomenų tvarkymas;
- Sumažinama rizika, susijusi su mokslinio tyrimo tiriamaisiais, tyrėjais ir trečiosiomis šalimis;
- Susitariama dėl bendrų aukštų kokybiškai ir moksliškai pagrįstų mokslinių tyrimų atlikimo kriterijų;
- Didinama mokslinių tyrimų nauda visuomenei ir visuomenės pasitikėjimas akademinė bendruomene, atliekančia šiuos tyrimus.

BENDRIEJI ATITIKTIES MOKSLINIŲ TYRIMŲ ETIKAI PRINCIPAI

- Atliekamiems moksliniams tyrimams, nepaisant mokslo srities ir / ar pasirinktų metodų, taikomi bendrieji atitikties mokslinių tyrimų etikai principai, kurie reikalingi pasitikrinti, kaip sprendžiamos etinės problemos ir kaip pasirengta jas spręsti.
- Tyrėjas privalo vadovautis patikimumo, sąžiningumo, pagarbos ir atskaitomybės principais.

Patikimumo principas įgyvendinamas

- mokslinį tyrimą atliekant (sumanant, peržiūrint) taip, kad būtų užtikrinta kokybė ir nuoseklumas bei padidinta galimybė gauti objektyvius rezultatus;
- tyrimo ataskaitoje (pvz., publikacijoje) nurodant atitiktis mokslinio tyrimo etikai patvirtinimą;
- numatant galimą mokslinio tyrimo žalą ir naudą, atsižvelgiant į įvairių tiriamųjų (grupių), bendruomenių ir visuomenės interesus, ir riziką mažinančias priemones.

Sąžiningumo principas įgyvendinamas:

- prisiimant visą atsakomybę už mokslinio tyrimo rezultatus ir jų skelbimą, mokslinio tyrimo padarinius ir pasekmes tiems, kam daroma įtaka.
- atskleidžiant informaciją Etikos komitetui iškilus interesų konfliktui;

Pagarbos principas įgyvendinamas:

- tiriamiesiems pateikiant informaciją apie duomenų subjekto asmens duomenų tvarkymą, atitinkantį 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių asmenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/14/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) 13 straipsnio nuostatas, ir tiek informacijos, kad šie galėtų apsispręsti dėl savo dalyvavimo moksliniame tyrime (informuoto asmens sutikimas);

IAS principas

- Esminiai elementai:
  - Informacija
  - Sprendimas (sutikti ir atsisakyti)
  - Teisė bet kada atšaukti sutikimą
- Esminės sąlygos:
  - Savarankiškumas, laisvas apsisprendimas
  - Kompetencija (supratimas ir galimybė spęsti)

Atskaitomybės principas įgyvendinamas:

- registruojant planuojamus atlikti ir atliktus mokslo ir studijų institucijos mokslinius tyrimus;
- sudarant sąlygas sužinoti apie mokslinio tyrimo rezultatus;
- atskleidžiant informaciją Etikos komitetui iškilus interesų konfliktui;

Pagrindinis tyrėjas Etikos komitetui privalo pateikti savo mokslinio tyrimo planą dėl atitikties mokslinių tyrimų etikai patvirtinimo, jeigu:

- moksliniame tyrime taikomi intervenciniai metodai (pvz., socialiniai eksperimentai, veiklos tyrimas dalyvaujant tiriamiesiems ir kt.);
- tiriamieji yra vaikai iki 18 metų ir mokslinis tyrimas vykdomas ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigoje, bendrojo lavinimo mokykloje ir vaikų globos institucijoje, asmens sveikatos priežiūros įstaigose ir kt.;
- mokslinis tyrimas rodo, kad tiriamieji patiria išskirtinai stiprius dirgiklius, o siekiant įvertinti galimą žalą reikia specialių žinių (pvz., susijusių su smurtu, pornografija ar kt.);
- mokslinis tyrimas gali sukelti ilgalaikę psichologinę žalą (pvz., psichologinę traumą, depresiją, nemigą ar kt.), viršijančią riziką, su kuria susiduriama įprastame gyvenime;
- mokslinis tyrimas siejamas su tiriamųjų saugumo rizika (pvz., smurto šeimoje moksliniai tyrimai);
- to reikalauja tiriamasis, mokslinius tyrimus finansuojanti organizacija ar bendradarbiavimo (pvz., tarptautinio projekto, užsakomojo mokslinio tyrimo ar kt.) partneris (šalis).
- mokslinio tyrimo planas dėl atitikties mokslinių tyrimų etikai patvirtinimo turi būti pateikiamas, jeigu tiriamieji yra socialiai pažeidžiami asmenys;

Pažeidžiami asmenys

1. Pažeidžiamais asmenimis, kurių sutikimui dalyvauti tyrime gali turėti įtakos išorinės aplinkybės ar kurie iš dalies ar visiškai nesugeba apginti savo interesų, laikomi:
  - 1) asmenys, kurie dėl sveikatos būklės negali būti laikomi gebančiais protingai vertinti savo interesus;
  - 2) vaikai;
  - 3) studentai, jeigu jų dalyvavimas biomediciniame tyrime susijęs su studijomis;
  - 4) asmenys, gyvenantys socialinės globos įstaigose;
  - 5) kariai jų tikrosios karinės tarnybos metu;
  - 6) sveikatos priežiūros įstaigų, kuriose atliekamas biomedicininis tyrimas, darbuotojai, pavaldūs tyrėjui;
  - 7) įkalinimo įstaigose ar kitose laisvės atėmimo vietose esantys asmenys.

TYRĖJO NEŠALIŠKUMO DEKLARACIJA (pavyzdys)

Pasižaduo:

- Man pavestas pareigas (užduotis) atlikti objektyviai, dalykiškai, be išankstinio nusistatymo, vadovaudamasis nediskriminavimo, lygiateisiškumo, proporcingumo, skaidrumo, pagarbos žmogaus teisėms ir orumo bei kitais atitiktis mokslinių tyrimų etikai principais, nustatytais Lietuvos Respublikos ir LMTA teisės aktuose.
- Nedelsdamas raštu pranešti Komiteto pirmininkui apie galimą interesų konfliktą, paaiškėjęs bent vienai iš šių aplinkybių:
  - prašymą Komitetui pateikiau pats arba yra pateikęs man artimas asmuo arba asmuo, su kuriuo esu susijęs pavaldumo santykiais;
  - dėl bet kokių kitų aplinkybių negaliu laikytis 1 punkte nustatytų principų.

Man išaiškinta, kad:

- man artimi asmenys yra: sutuoktinis, mano ir mano sutuoktinio tėvai (įtėviai), vaikai (įvaikiai), broliai (įbroliai), seserys (įseserės), seneliai, vaikaičiai ir jų sutuoktiniai;

Asmens duomenų apsauga

Asmens duomenų apsauga

- Lietuvoje **asmens duomenys** turi teisinę apsaugą reglamentuotą Lietuvos Respublikos Konstitucija ir Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymu (žr. priedą Nr. 8)
- Šio įstatymo tikslas – apsaugoti ir ginti žmogaus privataus gyvenimo neliečiamumo teisę tvarkant asmens duomenis.
- Kitas asmens duomenų apsaugą reguliuojantis teisinis pagrindas yra Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas, Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas ir kiti teisės aktai.
- Remiantis šiais įstatymais asmens duomenų apsauga tampa teisinių, techninių ir organizacinių priemonių visuma, skirta apsaugoti asmens duomenis nuo neteisėtų ir atsitiktinių asmens duomenų tvarkymo, nes tai yra žmogaus konstitucinė teisė į privataus gyvenimo neliečiamumą.

Asmens duomenų apsauga ir jos priežiūra

- Pagrindine Lietuvoje asmens duomenų apsaugos priežiūros institucija laikoma - **Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija (VDAI)**, kuri atsakinga, kad būtų ginama ir rūpinamasi žmogaus privataus gyvenimo neliečiamumo teisė tvarkant asmens duomenis mūsų šalyje.
- Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija prižiūri asmens duomenų tvarkymą ir panaudojimą verslo, taip pat profesiniais tikslais, tačiau nekontroliuoja asmens duomenų tvarkomų asmeniniais poreikiais.

Asmens duomenų apsauga

Jeigu tyrimas atliekamas su žmonėmis (ar asmenų duomenimis), yra labai svarbu pateiktą visą Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo numatytą informaciją apie priemones, kurių imsis tyrėjai užtikrindami tiriamųjų privataus gyvenimo neliečiamumo teisę.

Tiriamųjų informavimas

Laiške tiriamiesiems turi būti:

- **Nurodyta**, kad tyrimą atliekant gauta informacija, leidžianti nustatyti asmens tapatybę, yra konfidenciali ir gali būti teikiama tik Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo nustatyta tvarka;
- **Nurodyta**, kad tyrimą atliekant gauta informacija nelaikoma konfidencialia ir gali būti paskelbta be tiriamojo asmens sutikimo, jeigu paskelbus tokią sveikatos informaciją nebus galima tiesiogiai ar netiesiogiai nustatyti asmens tapatybės;
- Duomenų valdytojo pavadinimas, juridinio asmens kodas ir buveinė (šią informaciją būtina nurodyti tada, kai tyrimo užsakovas ir duomenų valdytojas nėra tas pats juridinis asmuo, pavyzdžiui, tuo atveju, kai duomenų valdytojas nėra įstaiga, kurioje vykdomas tyrimas)
- Informacija apie konkrečias priemones, kurių imasi tyrimą atliekantys asmenys, siekdami išsaugoti asmenų, dalyvaujančių tyrime, **konfidencialumą**.

Tiriamųjų informavimas

Laiške tiriamiesiems turi būti:

- **Paiškinta**, iš kur bus gaunami asmens duomenys, t. y. tik iš paties tiriamojo ar kitų šaltinių (juos konkrečiai įvardijant).
- **Išvardinta**, kokie duomenys apie asmenį bus renkami (baigtinis duomenų sąrašas).
- **Paiškinta**, kas ir koku tikslu galės susipažinti su duomenimis, leidžiančiais tiesiogiai nustatyti tiriamojo tapatybę bei kam ir koku tikslu bus prieinami duomenys, neleidžiantys tiesiogiai nustatyti tiriamojo tapatybės.
- Kiek laiko bus saugomi tyrimo metu surinkti tiriamųjų asmens duomenys ir kas bus už tai atsakingas.
- **Paiškinta**, asmens teisė susipažinti su savo asmens duomenimis ir teisė reikalauti ištaisyti neteisingus, neišsamius, netikslius savo asmens duomenis;
- Informacija apie atitikties mokslinių tyrimų etikai komiteto išvadą bei šios institucijos informacija kontaktams (telefono ryšio numeris, el. pašto adresas, buveinės adresas).

Informuoto asmens sutikimas

Asmuo patvirtina parašu, kad suprato jam pateiktą informaciją apie tyrimą ir jo asmeninių duomenų apsaugą

- jam buvo suteikta **galimybė užduoti klausimus** ir jis gavo ji tenkinančius atsakymus;
- suprato, kad jis ar, jei sutikimą duoda kitas sutikimą turintis teisę duoti asmuo (pažeidžiamiesiems asmenims dalyvaujant tyrime), ar tyrime dalyvaujantis asmuo, dėl kurio jis duoda sutikimą, gali bet kada pasitraukti iš tyrimo **nenurodydamas** priežasčių.
- suprato, kad norėdamas atšaukti sutikimą dalyvauti tyrime turi apie tai **raštu informuoti tyrėją** ar kitą jo įgaliotą tyrimą atliekantį asmenį.
- turėjo **pakankamai laiko** apsvarstyti jam suteiktą informaciją apie tyrimą;
- suprato, kad dalyvavimas tyrime yra **savanoriškas**;
- patvirtina, kad sutikimą duoda **laisva valia**;
- leidžia naudoti **asmens duomenis** ta **apimtimi ir būdu**, kaip nurodyta Informuoto asmens sutikimo formoje;
- patvirtina, kad gavo Informuoto asmens sutikimo formos egzempliorių, **pasirašytą tyrėjo** ar kito jo įgalioto tyrimą atliekančio asmens;
- patvirtina, kad informaciniame laiške ir sutikimo formoje yra nurodyti: tyrimo centro telefono ryšio numeris, el. pašto adresas, buveinės adresas.

Priedas Nr. 1

ALLEA

ALL European
Academies

integrity | in'

1 the quality of being h
integrity.

Europos elgesio kodeksas mokslinių tyrimų etikos klausimais

PATAISYTAS LEIDIMAS

Europos elgesio kodeksas mokslinių tyrimų etikos klausimais
Pataisytas leidimas

Šį kodeksą Berlyne paskelbė
visos Europos akademijos (ALLEA)

c/o Berlin-Brandenburg Academy of Sciences and Humanities
Jaegerstr. 22/23
10117 Berlin, Germany

secretariat@allea.org
www.allea.org

Maketavo Susana Irls
Viršelio nuotrauka – iStock

©ALLEA - All European Academies, Berlynas 2018 m.

Visos teisės saugomos. Platinti, įskaitant ištraukas, leidžiama švietimo, mokslo ir privačiais tikslais, jei cituojamas šaltinis. Jei platinti norima komerciniais tikslais, reikia gauti ALLEA leidimą.

Disclaimer:

Please note that while great care was taken to ensure the accuracy of the present translation of the European Code of Conduct for Research Integrity some slight deviation in meaning may be possible. Please refer to the original English-language version of [The European Code of Conduct for Research Integrity](#), published by ALLEA in Berlin in 2017, for the precise wording.

Acknowledgements:

ALLEA would like to thank the European Commission Translational Services for the translation and Andrius Bernotas (Lithuanian Academy of Sciences) for an additional review on the precise research integrity language.

Turinys

Preambulė	3
1. Principai	4
2. Geroji mokslinių tyrimų praktika	5
3. Mokslinių tyrimų etikos normų pažeidimai	9
1 priedas. Pagrindiniai ištekliai	12
2 priedas. Peržiūros procesas ir suinteresuotųjų subjektų sąrašas	14
3 priedas. ALLEA mokslo ir etikos nuolatinė darbo grupė	16

Preambulė

Moksliniai tyrimai – tai siekis žinių, gaunamų sistemiskai tiriant ir mąstant, stebint ir eksperimentuojant. Nors skirtingose mokslo srityse gali būti taikomi skirtingi metodai, visais jais siekiama pagerinti mūsų supratimą apie save ir pasaulį, kuriame gyvename. Todėl Europos elgesio kodeksas mokslinių tyrimų etikos klausimais taikomas visų mokslo ir akademinų sričių moksliniams tyrimams.

Moksliniai tyrimai yra nereta veikla, vykdoma akademinėje, pramonės ir kitose aplinkose. Ji apima tiesioginį arba netiesioginį bendradarbiavimą, kuris dažnai kerta socialines, politines ir kultūrinės ribas. Ji grindžiama laisve iškelti mokslinių tyrimų klausimus, kurti teorijas, rinkti empirinius duomenis ir panaudoti tinkamus metodus. Todėl moksliniai tyrimai remiasi tyrėjų bendruomenės darbu ir geriausiu atveju plėtojasi nepriklausomai nuo juos užsakusių šalių spaudimo ir nuo ideologinių, ekonominių ar politinių interesų.

Pagrindinė tyrėjų bendruomenės atsakomybė – nustatyti mokslinių tyrimų principus, apibrėžti tinkamo elgesio atliekant mokslinius tyrimus kriterijus, siekti kuo aukštesnės mokslinių tyrimų kokybės ir visavertiškumo ir tinkamai reaguoti į mokslinių tyrimų etikai kylančias

grėsmes ar jos normų pažeidimus. Pagrindinis šio elgesio kodekso tikslas – padėti tyrėjų bendruomenei įgyvendinti šią atsakomybę ir būti jos savireguliacijos sistema. Šiame kodekse aprašomi profesiniai, teisiniai ir etiniai išipareigojimai ir pripažįstama institucinės aplinkos, kurioje rengiami moksliniai tyrimai, svarba. Todėl šis elgesio kodeksas yra svarbus ir taikytinas viešosiomis lėšomis finansuojamiems ir privatiems moksliniams tyrimams, kartu pripažįstant teisėtus jo įgyvendinimo apribojimus.

Vertybių ir principų, reguliuojančių mokslinius tyrimus, aiškinimui įtakos gali turėti socialiniai, politiniai ar technologiniai ir mokslinių tyrimų aplinkos pokyčiai. Todėl tyrėjų bendruomenei skirtas veiksmingas elgesio kodeksas yra kintantis dokumentas, kuris yra nuolat atnaujinamas ir kurį įgyvendinant atsižvelgiama į vietos ar nacionalinius skirtumus. Tyrėjai, akademijos, mokslininkų draugijos, finansavimo agentūros, viešosios ir privačios mokslinius tyrimus atliekančios organizacijos, leidėjai ir kitos atitinkamos įstaigos kiekviena savaip atsakinga, kad būtų laikomasi šios praktikos ir principų, kuriais ji pagrįsta, ir jie skatinami.

1. Principai

Geroji mokslinių tyrimų praktika remiasi pagrindiniais mokslinių tyrimų etikos principais. Tyrėjai jais vadovaujasi dirbdami ir sprenddami moksliniams tyrimams būdingas praktines, etikos ir intelektines problemas.

Šie principai yra:

- **Patikimumo** taikomas užtikrinant mokslinių tyrimų kokybę, susijusią su planavimu, taikomais metodais, analize ir išteklių naudojimu.
- **Sąžiningumo** taikomas skaidriai, teisingai, išsamiai ir nešališkai plėtojant, vykdamas ir recenzuojant mokslinius tyrimus, teikiant jų ataskaitas ir apie juos pranešant.
- **Pagarbos** kolegoms, mokslinių tyrimų dalyviams, visuomenei, ekosistemoms, kultūros paveldui ir aplinkai.
- **Atskaitomybės** už mokslinius tyrimus nuo jų sumanymo iki skelbimo, už jų valdymą ir organizavimą, mokymus, vadovavimą, konsultavimą ir platesnį jų poveikį.

2. Geroji mokslinių tyrimų praktika

Gerąją mokslinių tyrimų praktiką apibūdiname šiais aspektais:

- Mokslinių tyrimų aplinkos,
- Mokymų, vadovavimo ir konsultavimo,
- Mokslinių tyrimų procedūrų,
- Apsaugos priemonių,
- Duomenų tvarkymo praktikos ir valdymo,
- Bendradarbiavimu grindžiamo darbo,
- Skelbimo ir sklaidos,
- Recenzavimo, vertinimo ir redagavimo.

2.1 Mokslinių tyrimų aplinka

- Mokslinių tyrimų įstaigos ir organizacijos skatina įsisąmoninti ir užtikrina vyraujančią mokslinių tyrimų etikos kultūrą.
- Mokslinių tyrimų įstaigos ir organizacijos yra lyderės nustatant aiškią politiką ir procedūras, susijusias su gerąja mokslinių tyrimų praktika, taip pat skaidriai ir tinkamai nagrinėjant pažeidimus.
- Mokslinių tyrimų įstaigos ir organizacijos remia tinkamą visų formų duomenų ir mokslinių tyrimų medžiagos (įskaitant kokybinius ir kiekybinius duomenis, protokolus, procesus, kitus mokslinių tyrimų artefaktus ir susijusius metaduomenis),

būtinų atkuriamumui, atsekamumui ir atskaitomumui užtikrinti, valdymo ir apsaugos infrastruktūrą.

- Mokslinių tyrimų įstaigos ir organizacijos remia atvirą ir atkuriamą tyrėjų sandymo ir paaukštinimo praktiką.

2.2 Mokymai, vadovavimas ir konsultavimas

- Mokslinių tyrimų įstaigos ir organizacijos užtikrina, kad tyrėjai būtų griežtai mokomi, kaip planuoti mokslinius tyrimus, taikyti metodus ir atlikti analizę.
- Mokslinių tyrimų įstaigos ir organizacijos rengia tinkamus ir reikiamus mokslinių tyrimų etikos normų mokymus siekdamos užtikrinti, kad visi suinteresuotieji asmenys būtų supažindinti su atitinkamais kodeksais ir taisyklėmis.
- Tyrėjai per visą savo karjerą, nuo jauniausių iki aukščiausio akademinio laipsnio, mokosi mokslinių tyrimų etikos normų.
- Vyresnieji tyrėjai, mokslinių tyrimų vadovai ir konsultantai vadovauja savo komandų nariams ir teikia jiems konkrečias rekomendacijas ir mokymus, kaip tinkamai plėtoti, planuoti ir susisteminti savo mokslinių tyrimų veiklą ir puoselėti

mokslinių tyrimų etikos kultūrą.

2.3 Mokslinių tyrimų procedūros

- Plėtodami mokslinių tyrimų sumanymus tyrėjai atsižvelgia į naujausius pasiekimus.
- Tyrėjai kruopščiai ir gerai apgalvotai planuoja, atlieka, analizuoja ir dokumentuoja mokslinius tyrimus.
- Tyrėjai tinkamai ir principingai naudoja moksliniams tyrimams skirtas lėšas.
- Tyrėjai atvirai, sąžiningai, skaidriai ir tiksliai skelbia mokslinių tyrimų rezultatus ir jų aiškinimą, taip pat užtikrina duomenų ar išvadų konfidencialumą, kai teisėtai to reikalaujama.
- Tyrėjai praneša savo darbo rezultatus laikydamiesi savo dalyko normų ir taip, kad juos, kai įmanoma, būtų galima patikrinti ir atkurti.

2.4 Apsaugos priemonės

- Tyrėjai laikosi su jų dalyku susijusių kodeksų ir taisyklių.
- Tyrėjai pagarbiai ir rūpestingai elgiasi su mokslinių tyrimų objektais, nesvarbu, ar tai būtų žmonės, gyvūnai, kultūros, biologiniai, aplinkos ar fiziniai objektai, ir laikosi teisinių ir etinių nuostatų.
- Tyrėjai deramai atsižvelgia į bendruomenės, bendradarbių ir kitų su jų moksliniais tyrimais susijusių subjektų sveikatą, saugą ir gerovę.
- Mokslinių tyrimų protokoluose atsižvelgiama ir reaguojama į turinčius

reikšmę amžiaus, lyčių, kultūros, religijos, etninės kilmės ir socialinės klasės skirtumus ir jautriai į juos reaguojama.

- Tyrėjai identifikuoja ir valdo su jų moksliniais tyrimais susijusias galimas žalas ir pavojus.

2.5 Duomenų tvarkymo praktika ir valdymas

- Tyrėjai, mokslinių tyrimų įstaigos ir organizacijos užtikrina tinkamą visų duomenų ir mokslinių tyrimų medžiagos, įskaitant neskelbtus duomenis, valdymą, priežiūrą ir patikimą išlaikymą pagrįstą laikotarpį.
- Tyrėjai, mokslinių tyrimų įstaigos ir organizacijos užtikrina, kad galimybė susipažinti su duomenimis būtų kuo atviresnė ribojant ją tik tiek, kiek reikia, ir kiek įmanoma atitiktų duomenų tvarkymui taikomus aptinkamumo, prieinamumo, sąveikumo ir pakartotinio naudojimo principus.
- Tyrėjai, mokslinių tyrimų įstaigos ir organizacijos teikia skaidrią informaciją apie tai, kaip susipažinti su jų duomenimis ir mokslinių tyrimų medžiaga arba jais naudotis.
- Tyrėjai, mokslinių tyrimų įstaigos ir organizacijos duomenis pripažįsta teisėtais mokslinių tyrimų produktais, kuriuos galima cituoti.
- Tyrėjai, mokslinių tyrimų įstaigos ir organizacijos užtikrina, kad į visas su mokslinių tyrimų rezultatais susijusias sutartis ar susitarimus būtų įtraukta teisinga ir sąžininga nuostata dėl mokslinių tyrimų

rezultatų naudojimo, nuosavybės ir (arba) apsaugos pagal intelektinės nuosavybės teises.

2.6 Bendradarbiavimu grindžiamas darbas

- Bendradarbiaujantys mokslinių tyrimų srityje visi partneriai prisiima atsakomybę už mokslinių tyrimų etiką.
- Bendradarbiaujantys mokslinių tyrimų srityje visi partneriai nuo pat pradžių susitaria dėl mokslinių tyrimų tikslų ir dėl to, kad apie jų mokslinius tyrimus būtų pranešama kuo skaidriai ir atviriau.
- Pradėdami bendradarbiauti visi partneriai oficialiai susitaria dėl lūkesčių ir standartų, susijusių su mokslinių tyrimų etika, taikytinų teisės aktų ir taisyklių, bendradarbių intelektinės nuosavybės apsaugos ir konfliktų sprendimo ir galimų netinkamo elgesio atvejų nagrinėjimo procedūrų.
- Bendradarbiaujantiems mokslinių tyrimų srityje visiems partneriams yra tinkamai pranešama su jais konsultuojamasi apie mokslinių tyrimų rezultatų pateikimą skelbti.
- Visi autoriai yra visiškai atsakingi už publikacijos turinį, jeigu nurodyta kitaip.
- Visi autoriai susitaria dėl autorystės eilės tvarkos ir pripažįsta, kad pati autorystė grindžiama svarbiu įnašu planuojant mokslinius tyrimus, renkant atitinkamus duomenis, analizuojant ar aiškinant rezultatus.

• Autoriai užtikrina, kad jų kolegos galėtų laiku, atvirai, skaidriai ir tiksliai susipažinti su jų darbais, išskyrus tuos atvejus, kai susitarta kitaip, ir sąžiningai teikia informaciją plačiau visuomenei, tradicinei ir socialinei žiniasklaidai.

• Autoriai pripažįsta svarbų kitų asmenų, įskaitant bendradarbius, padėjėjus ir finansuotojus, kurie darė atitinkamą įtaką atliekant nurodytus mokslinius tyrimus, darbą ir intelektinį įnašą ir teisingai cituoja susijusius darbus.

• Visi autoriai atskleidžia bet kokius interesų konfliktus ir nurodo finansinę ar kitokio pobūdžio paramą moksliniams tyrimams atlikti ar jų rezultatams skelbti.

• Autoriai ir leidėjai skelbia taisyms arba prirėikus atšaukia darbą; su tokiais veiksmiais susiję procesai yra aiškūs, o priežastys konkrečiai nurodomos; autoriai yra teigiamai vertinami, jei nedelsdami pateikia taisyms po paskelbimo.

• Autoriai ir leidėjai laiko, kad skelbti ir platinti neigiamus rezultatus tiek pat pagrįsta, kiek ir teigiamas išvadas.

• Tyrėjai laikosi tokių pat kriterijų kaip pirmiau nurodytieji, mokslinių tyrimų išvadas skelbdami tiek prenumeruojamame, tiek atviros prieigos žurnale ar kokiam nors kitame leidinyje.

2.8 Recenzavimas, vertinimas ir redagavimas

- Teikdami rekomendacijas dėl mokslinių tyrimų rezultatų, juos recenzuodami ir vertindami tyrėjai atsakingai vykdo savo įsipareigojimus tyrėjų bendruomenei.
- Tyrėjai skaidriai ir pagrįstai recenzuoja ir vertina skelbti teikiamus mokslinių tyrimų rezultatus, finansavimą, tyrėjų skyrimą, paaukštinimą ar atlygio nustatymą.
- Į interesų konfliktą patekę recenzentai arba redaktoriai nedalyvauja priimant sprendimus dėl mokslinių tyrimų rezultatų skelbimo, finansavimo, tyrėjų skyrimo, paaukštinimo ar atlygio nustatymo.
- Recenzentai užtikrina konfidencialumą, jei nėra išankstinio patvirtinimo dėl informacijos atskleidimo.
- Recenzentai ir redaktoriai gerbia autorių ir pareiškėjų teises ir prašo leidimo naudotis paskelbtomis idėjomis, pateiktais duomenimis ar jų aiškinimu.

3. Mokslinių tyrimų etikos normų pažeidimai

Labai svarbu, kad tyrėjai įsisavintų su jų sritimi susijusias žinias, metodus ir etikos praktiką. Jei nesilaikoma gerosios mokslinių tyrimų praktikos, tai pažeidžiama profesinė atsakomybė. Dėl to nukenčia mokslinių tyrimų procesai, prastėja tyrėjų tarpusavio santykiai, mažėja pasitikėjimas moksliniais tyrimais ir jų patikimumas, eikvojami išteklių ir gali būti daroma nereikalinga žala mokslinių tyrimų objektams, naudotojams, visuomenei arba aplinkai.

3.1 Netinkamas elgesys atliekant mokslinius tyrimus ir kita nepriimtina praktika

Netinkamas elgesys atliekant mokslinius tyrimus tradiciškai apibrėžiamas kaip išgalvojimas, klastojimas ar plagijavimas (angl. fabrication, falsification, or plagiarism, FFP) siūlant, atliekant ar recenzuojant mokslinius tyrimus arba pranešant jų rezultatus.

- **Išgalvojimas** – rezultatų prasimanymas ir jų užfiksavimas tarsi jie būtų tikri.
- **Klastojimas** – manipuliavimas mokslinių tyrimų medžiaga, įranga ar procesais arba duomenų ar rezultatų keitimas, praleidimas ar nuslėpimas be pateisinamos priežasties.
- **Plagijavimas** – naudojimas kitų žmonių darbais ar mintimis tinkamai nenurodant originalaus šaltinio ir taip pažeidžiant pirminio (-ių) autoriaus

(-ių) teises į savo intelektualinę veiklos rezultatus.

Šių trijų rūšių pažeidimai laikomi ypač sunkiais, nes dėl jų iškreipiamas mokslinių tyrimų rezultatų registravimas. Esama ir daugiau sugeraja mokslinių tyrimų praktika susijusių pažeidimų, dėl kurių mokslinių tyrimų arba tyrėjų etiškumu imama abejoti. Be tiesioginių šiame elgesio kodekse nurodytų su geraja mokslinių tyrimų praktika susijusių pažeidimų, kito nepriimtino elgesio pavyzdžiai, nevardijant visų, yra šie:

- Manipuliavimas autoryste arba kitų tyrėjų vaidmens menkinimas publikacijose.
- Ankstesnių savo publikacijų esminių dalių, įskaitant vertimus, pakartotinis skelbimas tinkamai nepripažįstant arba nenurodant originalo (saviplagijavimas).
- Atrankusis citavimas siekiant pabrėžti savo išvadą arba įtikinti redaktoriams, recenzentams ar kolegoms.
- Mokslinių tyrimų rezultatų nepateikimas.
- Sąlygų kelti pavojų mokslinių tyrimų procesų nepriklausomumui sudarymas finansuotojams ir (arba) rėmėjams arba tendencingas rezultatų pranešimas.
- Nereikalingas tyrimo bibliografijos išplėtimas.
- Tyčinis tyrėjo kaltinimas netinkamu elgesiu

ar kitais pažeidimais.

- Netinkamas mokslinių tyrimų laimėjimų pristatymas, išvadų svarbos ir praktinio taikymo pervertinimas.
- Netinkamas kliudymas kitų tyrėjų darbui ar gaišinimas.
- Piktnaudžiavimas vyresniškumu siekiant skatinti mokslinių tyrimų etikos normų pažeidimus.
- Kitų asmenų galimai padarytų mokslinių tyrimų etikos normų pažeidimų ignoravimas arba netinkamo institucijų atsako į netinkamą elgesį ar kitus pažeidimus dangstymas.
- Žurnalų, dėl kurių prastėja mokslinių tyrimų kokybės kontrolė (agresyvaus pobūdžio žurnalų), steigimas arba rėmimas.

Sunkiausiai nepriimtinos praktikos atvejais taikomos sankcijos, tačiau bent jau turi būti dedamos visos pastangos jos išvengti, užkirsti jai kelią ir ją sustabdyti rengiant mokymus, prižiūrint ir konsultuojant, taip pat kuriant teigiamą ir palankią mokslinių tyrimų aplinką.

3.2 Pažeidimų ir kaltinimų netinkamu elgesiu nagrinėjimas

Įvairiose šalyse taikomos skirtingos nacionalinės arba institucinės su gerąja mokslinių tyrimų praktika susijusių pažeidimų arba kaltinimų netinkamu elgesiu nagrinėjimo gairės. Vis dėlto visuomenė ir tyrėjų bendruomenė yra visada suinteresuotos, kad pažeidimai būtų nagrinėjami nuosekliai ir skaidriai. Į kiekvieną tyrimo procesą reikia įtraukti toliau išvardytus principus.

Etika

- Tyrimai yra išsamūs, jie atliekami sąžiningai ir tikslingai užtikrinant tikslumą, objektyvumą ir visapusiškumą.
- Procedūroje dalyvaujančios šalys praneša apie bet kokius atliekant tyrimą galinčius kilti interesų konfliktus.
- Imamasi priemonių užtikrinti, kad tyrimai būtų atliekami tol, kol pasiekiamos išvados.
- Siekiant apsaugoti tyrime dalyvaujančius asmenis procedūros vykdomos konfidencialiai.
- Atliekant tyrimus institucijos gina informatorių teises ir užtikrina, kad jų karjeros perspektyvoms nekiltų pavojaus.
- Bendrosios su gerąja mokslinių tyrimų praktika susijusių pažeidimų nagrinėjimo procedūros yra viešai prieinamos, siekiant užtikrinti jų skaidrumą ir vienodumą.

Sąžiningumas

- Tyrimai atliekami laikantis tinkamos procedūros ir sąžiningai visų šalių atžvilgiu.
- Atliekant mokslinius tyrimus netinkamu elgesiu kaltinamiems asmenims pateikiama išsami informacija apie jiems pateiktus kaltinimus ir sąžiningai leidžiama į juos atsakyti ir pateikti įrodymų.
- Prieš asmenis, kuriems pateikti kaltinimai dėl netinkamo elgesio yra patvirtinti, imamasi pažeidimo sunkumui proporcingų veiksmų.
- Kai tyrėjams pateikti kaltinimai dėl netinkamo elgesio panaikinami, imamasi

atitinkamų atkuriamųjų veiksmų.

- Netinkamu elgesiu atliekant mokslinius tyrimus kaltinamas asmuo laikomas nekaltu, kol neįrodoma kitaip.

1 priedas. Pagrindiniai ištekliai

All European Academies (2013). "Ethics Education in Science". Statement by the ALLEA Permanent Working Group on Science and Ethics.

www.allea.org/wp-content/uploads/2015/07/Statement_Ethics_Edu_web_final_2013_10_10.pdf [Žiūrėta 2017 m. kovo 14 d.]

AllTrials: Trials Registration and Reporting Platform.

<http://www.alltrials.net/find-out-more/> [Žiūrėta 2017 m. kovo 14 d.]

American Association for the Advancement of Science (2017). The Brussels Declaration: Ethics and Principles for Science & Society Policy-Making.

<http://www.sci-com.eu/main/docs/Brussels-Declaration.pdf?58b6e4b4> [Žiūrėta 2017 m. kovo 14 d.]

Committee on Publication Ethics COPE. Guidelines.

<http://publicationethics.org/resources/guidelines> [Žiūrėta 2017 m. kovo 14 d.]

Data Citation Synthesis Group, Martone M. (ed.) (2014). Joint Declaration of Data Citation Principles. San Diego, CA: FORCE11.

<https://www.force11.org/group/joint-declaration-data-citation-principles-final> [Žiūrėta 2017 m. kovo 14 d.]

EQUATOR Network: Reporting Guidelines to enhance the quality and transparency of health research.

<https://www.equator-network.org/> [Žiūrėta 2017 m. kovo 13 d.]

EUDAT. Collaborative Data Infrastructure: Guidelines on data management.

<https://eudat.eu/data-management> [Žiūrėta 2017 m. sausio 15 d.]

InterAcademy Partnership (2016). "Doing Global Science: A Guide to Responsible Conduct in the Global Research Enterprise". Princeton University Press.

<http://interacademycouncil.net/24026/29429.aspx> [Žiūrėta 2017 m. sausio 15 d.]

International Committee of Medical Journal Editors. Defining the Role of Authors and Contributors.

<http://www.icmje.org/recommendations/browse/roles-and-responsibilities/defining-the-role-of-authors-and-contributors.html> [Žiūrėta 2017 m. sausio 15 d.]

Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) and Global Science Forum (2007). Best Practices for Ensuring Scientific Integrity and Preventing Misconduct.

<https://www.oecd.org/sti/sci-tech/40188303.pdf> [Žiūrėta 2017 m. sausio 15 d.]

Research Data Alliance RDA (2016). RDA/WDS Publishing Data Workflows WG Recommendations.

<http://dx.doi.org/10.15497/RDA00004> [Žiūrėta 2017 m. sausio 15 d.]

Research Data Alliance RDA (2016). Data Description Registry Interoperability WG Recommendations.

<http://dx.doi.org/10.15497/RDA00003> [Žiūrėta 2017 m. sausio 15 d.]

UK Academy of Medical Sciences (2015). Perspective on 'Conflict of Interest'.

<https://acmedsci.ac.uk/file-download/41514-572ca1ddd6cca.pdf> [Žiūrėta 2017 m. kovo 13 d.]

Wilkinson MD et al. (2016). The FAIR Guiding Principles for scientific data management and stewardship, Scientific Data 3:160018 doi: 10.1038/sdata.2016.18

<http://www.nature.com/articles/sdata201618> [Žiūrėta 2017 m. sausio 15 d.]

World Conference on Research Integrity WCRI (2013). Montreal Statement on Research Integrity in Cross-Boundary Research Collaborations.

<http://www.researchintegrity.org/Statements/Montreal%20Statement%20English.pdf> [Žiūrėta 2017 m. sausio 15 d.]

World Conference on Research Integrity WCRI (2010). Singapore Statement on Research Integrity.

www.singaporestatement.org/statement.html [Žiūrėta 2017 m. sausio 15 d.]

2 priedas. Peržiūros procesas ir suinteresuotųjų subjektų sąrašas

---

Peržiūros procesas

Šis dokumentas pagrįstas Europos elgesio kodeksas mokslinių tyrimų etikos klausimais, kurį 2011 m. parengė Visos Europos akademijos (ALLEA) ir Europos mokslo fondas (EMF). Tai kintantis dokumentas, kuris bus peržiūrimas kas trejus–penkerius metus ir, siekiant atsižvelgti į naujus susirūpinimą keliančius klausimus, jei reikia, koreguojamas, kad ir toliau galėtų tarnauti tyrėjų bendruomenei gerosios mokslinių tyrimų praktikos pagrindu.

Dabartinė dokumento peržiūrą paskatino pokyčiai, susiję, be kita ko, su: Europos mokslinių tyrimų finansavimo ir reglamentavimo sistemomis; institucijų atsakomybe; mokslinė komunikacija; recenzavimo tvarka; atvirosios prieigos leidyba; naudojimusi duomenų saugyklomis; naudojimusi socialinės žiniasklaidos priemonėmis ir piliečių dalyvavimu atliekant mokslinius tyrimus. Atliekant dokumento peržiūrą, kurią inicijavo ALLEA mokslo ir etikos nuolatinė darbo grupė, buvo išsamiai konsultuojamasi su pagrindiniais viešaisiais ir privačiais Europos mokslinių tyrimų suinteresuotaisiais subjektais, kad būtų juntama bendrystė.

Suinteresuotųjų subjektų sąrašas

Rašytinę grįžtamąją informaciją pateikusių* ir (arba) konsultaciniame suinteresuotųjų subjektų susitikime, kuris įvyko 2016 m. lapkričio mėn. Briuselyje, dalyvavusių+ daugiašalės suinteresuotųjų subjektų organizacijos (angliškai, anglų abėcėlės tvarka):

- BusinessEurope**
- Centre for European Policy Studies (CEPS)*
- Committee on Publication Ethics (COPE)**
- Conference on European Schools for Advanced Engineering Education and Research (CESAER)**
- DIGITALEUROPE**
- EU-LIFE**
- European Association of the Molecular and Chemical Sciences (EUCHEMS)**
- European Association of Research and Technology Organisations (EARTO)**
- European Citizen Science Association (ECSA)*
- European Commission**
- European Network of Research Integrity Offices (ENRIO)**
- European University Association (EUA)**
- Euroscience**
- FoodDrinkEurope**
- Global Young Academy (GYA)**
- League of European Research Universities (LERU)**
- Open Access Infrastructure for Research in Europe (OpenAIRE)**
- Open Access Scholarly Publishers Association (OASPA)+
- Sense about Science*
- Science Europe**
- Young European Associated Researchers (YEAR)**
- Young European Research Universities Network (YERUN)**

3 priedas. ALLEA Mokslo ir etikos nuolatinė darbo grupė

ALLEA Mokslo ir etikos nuolatinė darbo grupė nagrinėja įvairius vidaus (mokslo bendruomenės) ir išorės lygmens (mokslo ir visuomenės ryšių) klausimus. Kadangi etiniai aspektai yra viena pagrindinių sudedamųjų dalių stiprinant vieningą Europą ir kuriant ALLEA, buvo įsteigta Mokslo ir etikos nuolatinė darbo grupė siekiant suburti visos Europos akademijų ekspertus ir suteikti jiems galimybę nuolat diskutuoti apie mokslinių tyrimų etiką.

Mokslo ir etikos nuolatinė darbo grupė pastaraisiais metais išplėtė savo pajėgumus ir veiklą, kad galėtų tinkamai atlikti pavestą užduotį, t. y. bendrai svarstyti tam tikras temas, tokias kaip mokslinių tyrimų etika, etikos ugdymas mokslo ir mokslinių tyrimų mokymo srityje, etika teikiant mokslo politikos konsultacijas, pasitikėjimas mokslu, netinkamas elgesys mokslo srityje, plagijavimas ir kt.

Kiti neseniai nagrinėti klausimai: dvejetainis mokslinių tyrimų rezultatų naudojimas, etiniai rizikos aspektai, mokslas ir žmogaus teisės, aukštajam mokslui ir moksliniams tyrimams Palestinoje teikiama parama, žmogaus embrionų, sintetinės biologijos, nanotechnologijų moksliniai tyrimai ir kt. Be to, grupė dalijasi patirtimi įgyvendinant pagal programą „Horizontas 2020“ finansuojamą projektą ENERI (Europos mokslinių tyrimų etikos ir sąžiningumo tinklas), kuriuo siekiama mokyti ekspertus su mokslinių tyrimų etika susijusių dalykų ir derinti mokslinių tyrimų etikos infrastruktūrą visoje Europoje.

Reguliariai posėdžiaujanti Mokslo ir etikos nuolatinė darbo grupė, dažniausiai bendradarbiaudama su kitomis atitinkamomis organizacijomis, pavyzdžiui, Europos Komisija, Europos mokslo fondu (ESF), Tarptautine mokslo taryba (ISCU), Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacija (UNESCO) ir daugeliu kitų, taip pat surengė platesnio pobūdžio teminius susitikimus. Mokslo ir etikos nuolatinės darbo grupės nariai naudojami savo plačiu ekspertų ir institucijų tinklu, kad galėtų sėkmingai peržiūrėti Europos elgesio kodeksą mokslinių tyrimų etikos klausimais.

ALLEA mokslo ir etikos nuolatinės darbo grupės nariai

Göran Hermerén, pirmininkas (Karališkoji Švedijos literatūros, istorijos ir senovės akademija)
Maura Hiney, redakcinės grupės pirmininkė (Karališkoji Airijos akademija)
László Fésüs, redakcinė grupė (Vengrijos mokslų akademija)
Roger Pfister, redakcinė grupė (Šveicarijos menų ir mokslų akademijos)
Els Van Damme, redakcinė grupė (Karališkoji Belgijos mokslų, literatūros ir menų akademija)
Martin van Hees, redakcinė grupė (Karališkoji Nyderlandų menų ir mokslų akademija)
Krista Varantola, redakcinė grupė (Suomijos akademijų taryba)
Anna Benaki (Atėnų akademija, Graikija)
Anne Fagot-Largeault (Académie des Sciences – Mokslų akademija, Prancūzija)
Ludger Honnefelder (Vokietijos tikslųjų ir humanitarinių mokslų akademijų sąjunga)
Bertil Emrah Oder (Bilim Akademisi – Mokslų akademija, Turkija)
Martyn Pickersgill (Karališkoji Edinburgo draugija, Jungtinė Karalystė)
Pere Puigdomenech (Karališkoji Barselonos mokslų ir menų akademija / Katalonijos studijų institutas, Ispanija)
Kirsti Strøm Bull (Norvegijos mokslo ir literatūros akademija)
Zbigniew Szawarski (Lenkijos mokslų akademija)
Raivo Uibo (Estijos mokslų akademija)

Mokslo ir etikos nuolatinėi darbo grupei ir redakcinei grupei talkino Robert Vogt (ALLEA sekretoriatas)

ALLEA, Europos tikslųjų ir humanitarinių mokslų akademijų federacija, buvo įsteigta 1994 m. Šiuo metu ji vienija 58 akademijas iš daugiau nei 40 Europos Tarybos regiono šalių. Federacijai priklausančios akademijos veikia kaip mokslininkų draugijos, idėjų institutai ir mokslinius tyrimus atliekančios organizacijos. Šios akademijos – tai autonominės mokslinių tyrimų, atliekamų visose gamtos, socialinių ir humanitarinių mokslų srityse, lyderių bendruomenės. Todėl ALLEA suteikia galimybę susipažinti su neprilygstamais žmogiškaisiais intelektualinės kompetencijos, patirties ir žinių ištekliais.

Būdama nepriklausoma nuo politinių, komercinių ir ideologinių interesų, ALLEA, vykdydama savo politiką, siekia padėti gerinti pagrindines sąlygas, kuriomis galima siekti mokslo ir akademinų sričių laimėjimų. Kartu su jai priklausančiomis akademijomis ALLEA gali nagrinėti pačius įvairiausius sandaros ir politikos klausimus, su kuriais Europa susiduria mokslo, mokslinių tyrimų ir inovacijų srityse. Tai darydama ji vadovaujasi bendru supratimu, kad Europą vienija istoriniai, socialiniai ir politiniai veiksniai ir mokslinės bei ekonominės priežastys.

www.allea.org

Federacijai priklausančios akademijos

Airija: The Royal Irish Academy - Acadamh Ríoga na hÉireann; **Albanija:** Akademia e Shkencave e Shqipërisë; **Armënija:** Գիտությունների ազգային ակադեմիա; **Austrija:** Österreichische Akademie der Wissenschaften; **Baltarusija:** Нацыянальная акадэмія навук Беларусі; **Belgija:** Académie Royale des Sciences des Lettres et des Beaux-Arts de Belgique; Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten; Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde; Académie Royale de langue et de littérature françaises de Belgique; **Bosnija ir Hercegovina:** Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine; **Bulgarija:** Българска академия на науките; **Čekija:** Akademie věd České republiky; Učená společnost České republiky; **Danija:** Kongelige Danske Videnskabernes Selskab; **Estija:** Eesti Teaduste Akadeemia; **Gruzija:** საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემია; **Graikija:** Ακαδημία Αθηνών; **Italija:** Accademia Nazionale dei Lincei; Istituto Veneto di Scienze, Lettere ed Arti; Accademia delle Scienze di Torino; **Ispanija:** Real Academia de Ciencias Exactas, Físicas y Naturales; Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona; Institut d'Estudis Catalans; **Izraelis:** השרון לית למדעים ; האקדמיה הלאומית ; **Jungtinė Karalystė:** The British Academy; The Learned Society of Wales; The Royal Society; The Royal Society of Edinburgh; **Juodkalnija:** Crnogorska akademija nauka i umjetnosti; **Kosovas:** Akademia e Shkencave dhe e Arteve e Kosovës; **Kroatija:** Hrvatska Akademija Znanosti i Umjetnosti; **Lenkija:** Polska Akademia Umiejętności; Polska Akademia Nauk; **Latvija:** Latvijas Zinātņu akadēmija; **Lietuva:** Lietuvos mokslų akademijos; **Makedonija:** Македонска Академија на Науките и Уметностите; **Moldova:** Academia de Științe a Moldovei; **Nyderlandai:** Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen; **Norvegija:** Det Norske Videnskaps-Akademi; Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab; **Prancūzija:** Académie des Sciences - Institut de France; Académie des Inscriptions et Belles-Lettres; **Portugalija:** Academia das Ciências de Lisboa; **Rumunija:** Academia Română; **Rusija:** Российская академия наук (asocijuotoji narė); **Serbija:** Srpska Akademija Nauka i Umetnosti; **Slovakija:** Slovenská Akadémia Vied; **Slovėnija:** Slovenska akademija znanosti in umetnosti; **Suomija:** Tiedeakatemiain neuvottelukunta; **Švedija:** Kungl. Vetenskapsakademien; Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien; **Šveicarija:** Akademien der Wissenschaften Schweiz; **Turkija:** Türkiye Bilimler Akademisi; Bilim Akademisi; **Ukraina:** Національна академія наук України; **Vengrija:** Magyar Tudományos Akadémia; **Vokietija:** Leopoldina - Nationale Akademie der Wissenschaften; Union der deutschen Akademien der Wissenschaften; Akademie der Wissenschaften in Göttingen, Akademie der Wissenschaften und der Literatur Mainz, Bayerische Akademie der Wissenschaften, Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften, Akademie der Wissenschaften in Hamburg, Heidelberger Akademie der Wissenschaften, Nordrhein-Westfälische Akademie der Wissenschaften und der Künste, Sächsische Akademie der Wissenschaften zu Leipzig (asocijuotosios narės)

integrity | in'ti

1 the quality of being honest and having strong moral principles; *integrity*.

2 the state of being whole; *integrity*.

- the condition of being whole
- internal consistency

ALLEN

ALL European
Academies

Priedas Nr. 2

REKOMENDACIJOS MOKSLO IR STUDIJŲ INSTITUCIJOMS DĖL AKADEMINĖS ETIKOS KODEKSŲ RENGIMO, PRIĖMIMO IR ĮGYVENDINIMO

I SKYRIUS BENDROJI DALIS

1. Rekomendacijos Lietuvos mokslo ir studijų institucijoms dėl akademinės etikos kodeksų rengimo, priėmimo ir įgyvendinimo (toliau – Rekomendacijos) skirtos padėti mokslo ir studijų institucijoms (toliau – MSI) parengti išsamius, aktualius, visapusiškus, pažangius, tarptautinius akademinės etikos reikalavimus atitinkančius akademinės etikos kodeksus (toliau – Kodeksas), taip pat paskatinti MSI periodiškai juos peržiūrėti, atnaujinti ir tinkamai taikyti.

2. Rekomendacijos parengtos vadovaujantis Tarptautinės universitetų asociacijos ir Didžiosios universitetų chartijos observatorijos gairėmis MSI etikos kodeksams, nacionaliniais teisės aktais ir atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus (toliau – kontrolierius) 2019 m. spalio 17 d. įsakymu Nr. V-28 „Dėl darbo grupės sudarymo“ (1 priedas) sudarytos darbo grupės narių siūlymus.

II SKYRIUS KODEKSO TURINYS

3. Kodekse rekomenduojama įtvirtinti:

3.1. su akademinė etika susijusias sąvokas (pvz., akademinė etika, akademinė bendruomenė, akademinės etikos pažeidimas ir kt.);

3.2. Kodekso tikslus ir funkcijas;

3.3. akademinės etikos principus;

3.4. akademinės etikos principus pažeidžiančias elgesio formas ir jų požymius;

3.5. Kodekso nuostatų taikymo priežiūrą (stebėseną, aktualumas, įgyvendinimas ir pan.).

III SKYRIUS AKADEMINĖS BENDRUOMENĖS SĄVOKOS APIBRĖŽIMAS

4. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo (toliau – MSI) 60 straipsnio 1 dalimi, akademinę bendruomenę sudaro „mokslo ir studijų institucijų studentai, dėstytojai, mokslo darbuotojai, kiti tyrėjai ir profesoriai emeritai, mokslininkai emeritai, kiti darbuotojai, tiesiogiai dalyvaujantys mokslo ir (ar) studijų veikloje“. MSI gali akademinės bendruomenės sąvokos apibrėžimą detalizuoti pagal institucijos poreikius, tačiau ji negali prieštarauti MSI.

4.1. MSI aiškiai rekomenduojama apibrėžti kitų darbuotojų, tiesiogiai dalyvaujančių mokslo ir (ar) studijų veikloje, sąvoką. Atkreiptinas dėmesys, kad akademinės bendruomenės apibrėžimas yra nustatytas ir MSI statute / įstatuose, todėl rengiant Kodeksą šie du dokumentai turėtų vienas kitą papildyti. Taip pat apibrėžiant kitų darbuotojų, tiesiogiai dalyvaujančių mokslo ir (ar) studijų veikloje, sąvoką svarbu įvertinti jų atliekamų funkcijų pobūdį šioje veikloje.

4.2. Nustatant, kam Kodeksas yra taikomas, rekomenduojama pastarajame nurodyti, kokia akademinės bendruomenės sąvoka (apibrėžta MSI, MSI statute / įstatuose ar kitame MSI vidaus dokumente) vadovaujama. Kodeksas privalo būti taikomas visiems akademinės bendruomenės nariams vienodai. Taip pat Kodekse turėtų būti numatyta, kokių priemonių gali imtis MSI, kai nustatomas akademinės etikos pažeidimas buvusiam akademinės bendruomenės nariui (pvz., plagiatas daktaro disertacijoje, tyrimo duomenų fabrikavimas įgyvendintame mokslo projekte ir pan.).

IV SKYRIUS KODEKSO TIKSLAI

5. Nustatyti etiško akademinio elgesio normas.
6. Skatinti įtvirtinti vieningai suprantamą akademinės etikos principų turinį visiems akademinės bendruomenės nariams.

V SKYRIUS KODEKSO UŽDAVINIAI

7. Susieti mokslo ir studijų sistemą su tiesiogiai ar netiesiogiai ją reglamentuojančiais teisės aktais (pvz., Lygių galimybių įstatymas, Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas, Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, Korupcijos prevencijos įstatymas, Administracinių nusižengimų kodeksas ir pan.).

8. Įtvirtinti skatinamąsias priemones (pvz., padėkos, apdovanojimai ir pan.) už akademinės etikos principų puoselėjimą, viešinimą, sklaidą, laikymosi skatinimą ir drausminamąsias priemones (pvz., laikinas tam tikros akademinės veiklos sustabdymas, atleidimas ir pan.) už Kodekso nuostatų pažeidimą.

9. Kituose MSI patvirtintuose teisės aktuose nustatyta skatinamųjų ir drausminamųjų priemonių skyrimo tvarka turėtų būti aiški ir nediskriminuojanti. Šioje tvarkoje turėtų būti aiškiai nurodytos visos aplinkybės, į kurias atsižvelgiant bus vertinamas galimai neetiškas elgesys (pvz., į pobūdį, dažnumą, intensyvumą (konfrontacijos laipsnį), vietą, kontekstą, trukmę). Kodekse rekomenduojama nurodyti, kad akademinės etikos pažeidimai gali būti skirtingo sunkumo (nuo mažareikšmių iki grubių). Siekiant objektyvaus pažeidimų įvertinimo, rekomenduojama numatyti, kokios sąlygos gali lemti padaryto pažeidimo sunkumą (pvz., pasekmės, kokių priemonių galima imtis, kad būtų pašalinti akademinės etikos ir / ar procedūrų pažeidimai ir jų priežastys, ir pan.).

10. Pažymėtina, kad akademinės etikos pažeidimai nėra laikytini darbo pareigų pažeidimais, todėl ir atitinkamos drausminamosios priemonės už akademinės etikos pažeidimus turėtų būti numatytos atskirai.

VI SKYRIUS AKADEMINĖS ETIKOS PRINCIPAI

11. Pamatinės akademinės bendruomenės vertybės apibrėžiamos MSI 3 straipsnyje per mokslo ir studijų principus, 4 straipsnio 2 dalyje, kurioje apibrėžta akademinės etikos sąvoka, ir MSI statute / įstatuose ir / ar kitame jos dokumente.

12. Akademinės etikos principams netaikoma hierarchija.

13. Svarbiausi akademinės etikos principai:

13.1. Sąžiningumas. Akademinės bendruomenės nariai, skatindami tiesos, žinių, mokslo ir lygybės siekimą, privalo reikalauti visapusiško sąžiningumo mokymiesi, dėstydami, tyrinėdami ir atlikdami savo funkcijas kitose akademinėse veiklose (pvz., administravimo funkcijas).

13.2. Pasitikėjimas. Akademinės bendruomenės nariai, įgyvendindami savo teises ir pareigas, puoselėja pasitikėjimo kultūrą, kurioje skatinama laisvai keistis idėjomis ir sudaryti sąlygas visiems išnaudoti savo potencialą.

13.3. Teisingumas. Akademinės bendruomenės nariai, siekdami teisingumo įgyvendinimo ir kurdami akademinės bendruomenės narių tarpusavio ryšius, turi kurti objektyvius ir vienodus institucinius reikalavimus, praktiką ir procedūras, taip pat užtikrinti jų tinkamą įgyvendinimą.

13.4. Pagarba. Akademinės bendruomenės nariai, skatindami pagarbą tarpusavio santykiuose, sau ir kitiems, taip pat mokslinei veiklai, studijoms, su studijomis susijusiai veiklai ir kitoms veikloms (pvz., administracinė veikla), privalo pripažinti ir gerbti žmogaus teises, išsakytas idėjas, pasiūlymus, pagrįstą kritiką, autorių teises ir pan.

13.5. Atsakomybė. Akademinės bendruomenės nariai, skatindami vienas kitą būti atsakingais už savo veiksmus, turi ne tik patys laikytis etiško elgesio reikalavimų mokslinių tyrimų, studijų, dėstyimo bei kitų akademinė veiklų (pvz., administravimo veiklos) srityse, bet ir reikalauti tiek asmeninės, tiek bendros atsakomybės iš kitų akademinės bendruomenės narių.

13.6. Lygiateisiškumas. Akademinės bendruomenės nariai yra lygūs prieš nacionalinius teisės aktus, MSI patvirtintus teisės aktus, taip pat prieš institucijos vadovus, t. y. draudžiama iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai. Tai nereiškia, kad yra uždraustas skirtingų sąlygų taikymas ar tapačių santykių skirtingas reglamentavimas, tačiau jis galimas tik esant objektyvioms ir pagrįstoms priežastims.

14. Kodekse pateiktų akademinės etikos principų ir juos pažeidžiančių elgesio formų sąrašas neturėtų ir negali būti laikomas baigtiniu.

15. Rekomendacijų 13 punkte nurodytais akademinės etikos principais akademinės bendruomenės nariai privalo vadovautis visuose akademinuose santykiuose, susijusiuose su moksline veikla, studijomis, su studijomis susijusia veikla ir kitomis akademinėmis veikloms (pvz., administracinė veikla), tiek su kitais akademinės bendruomenės nariais, tiek su kitais asmenimis, su kuriais sieja su studijomis ir / ar moksline veikla susiję santykiai (pvz., užsakovieji tyrimai, užsakovieji mokymai, praktika ir pan.).

VII SKYRIUS

AKADEMINĖS ETIKOS PRINCIPUS PAŽEIDŽIANČIOS ELGESIO FORMOS

16. Akademinę etiką pažeidžiančios elgesio formos pasižymi veiksmis ar bandymu atlikti veiksmus, kurie sukelia / sukuria nesąžiningą ir / ar nepelnytą pranašumą sau ar bet kuriam kitam akademinės bendruomenės nariui, arba sukuria nepagrįstai nepalankias aplinkybes bet kuriam kitam asmeniui.

17. Grubiausiomis akademinės etikos principus pažeidžiančiomis elgesio formomis laikomi fabrikavimas, falsifikavimas ir plagiatas (tarptautinis trumpinys – FFP). MSI rekomenduojama savarankiškai išplėsti akademinės etikos principus pažeidžiančių elgesio formų sąrašą remiantis, be kita ko, Rekomendacijų 14 punktu ir 2 priede pateiktais šaltiniais.

VIII SKYRIUS AKADEMINĖS ETIKOS KODEKSO PRIĖMIMAS IR KEITIMAS

18. Kodeksas yra visų akademinės bendruomenės narių *susitarimas*, kuriame nustatomos visų akademinės bendruomenės narių teisės ir pareigos, todėl jo priėmimo ir keitimo procesas turėtų būti įgyvendinamas skaidriai bei atvirai, t. y. į Kodekso parengimą ir keitimą privalo būti įtraukta kuo didesnė akademinės bendruomenės dalis MSI pasirinktu būdu.

19. Kuriant Kodekso priėmimo ir keitimo procedūras rekomenduojama nustatyti:

19.1. kaip sudaroma darbo grupė Kodeksui rengti ar keisti. Rekomenduojama sudaryti *ad hoc* darbo grupę, kurioje dalis narių gali būti ne tik akademinės bendruomenės nariai, bet ir kitų valstybinių institucijų ir (ar) socialinių partnerių atstovai;

19.2. kaip į darbo grupę skiriami akademinės bendruomenės grupių atstovai. Visos akademinės bendruomenės grupės (studentai, dėstytojai ir kiti – priklausomai nuo to, kokią akademinės bendruomenės sąvoką taiko MSI) privalo skirti savo atstovus, tačiau pastarieji nebūtinai turi būti tos grupės nariais (pvz., vengiant interesų konflikto, studentai gali savo atstovu skirti bet kurį kitą asmenį). Rekomenduojama, kad kiekviena akademinės bendruomenės grupė skirtų atstovus į darbo grupę savo nustatyta tvarka, atsižvelgdama į skiriamo asmens turimą kompetenciją rengiant dokumentus (tarp jų ir Kodeksą) ir akademinės etikos srityje;

19.3. kaip įgyvendinamos akademinės bendruomenės įtraukties procedūros dėl darbo grupėje parengto Kodekso projekto. Rekomenduojama surengti bent du viešus Kodekso projekto pristatymus ir diskusijas / svarstymus su akademinė bendruomene / jos atstovais. Balsavimą dėl Kodekso priėmimo rekomenduojama organizuoti tik po diskusijų / svarstymų;

19.4. kaip priimtas Kodeksas tvirtinamas (pvz., Senato nutarimu, rektoriaus įsakymu ir pan.);

19.5. kaip ir kada Kodeksas gali ir privalo būti keičiamas (kieno iniciatyva, įvykdžius tam tikras sąlygas, pvz., pasikeitus nacionaliniams teisės aktams, tarptautinei praktikai ir pan.);

19.6. kaip nauji ir esami akademinės bendruomenės nariai supažindinami su Kodeksu ir jo pakeitimais (pvz., mokymai ir (ar) kiti įtraukūs būdai).

IX SKYRIUS AKADEMINĖS ETIKOS KODEKSO LAIKYMOSI PRIEŽIŪRA

20. Rekomenduojama MSI, vadovaujantis savo patvirtintais teisės aktais, paskirti asmenį (pvz., koordinatorių, pareigūną) ir / ar įsteigti darinį (pvz., komitetą, komisiją, padalinį ar pan.), nustatant kompetencijos ribas pagal Kodekse nurodytų pažeidimų tipą (pvz., diskriminacijos tyrimų pareigūnas, darbuotojas, įgyvendinantis korupcijos prevencijos nuostatas, ir pan.). Atitinkamas asmuo ir / ar darinys turėtų nagrinėti skundus, prašymus pagal jam nustatytą kompetenciją. Susidūrus su atveju, nepriskirtinu atitinkamo darinio kompetencijai, turimą informaciją apie galimą pažeidimą perduoti kompetentingam MSI asmeniui, dariniui ar valstybinei institucijai.

21. Asmuo ir / ar darinys turėtų būti kompetentingas ir atsakingai vertinti, kaip laikomasi Kodekso bendrai (pvz., metinės ar pusmetinės ataskaitos, seminarai akademinėi bendruomenei) ir individualiais atvejais (pvz., atlikti tyrimą pagal gautą skundą, prašymą ar savo iniciatyva);

22. Asmens ir / ar darinio veikla turėtų būti reglamentuojama atskiru dokumentu (pvz., veiklos aprašu, taisyklėmis, reglamentu ar pan.). Šiame dokumente turėtų būti nustatoma:

22.1. asmens paskyrimo ir / ar darinio sudarymo tvarka. Darinys turėtų būti sudarytas ir iš akademinės bendruomenės narių, ir iš trečiųjų šalių (socialinių partnerių) atstovų, turinčių

nepriekaištingą reputaciją, kompetenciją vertinti, kaip MSI laikomasi Kodekso, ir patirties akademinės etikos principų įgyvendinimo srityje;

22.2. asmens ir / ar darinio veiklos principai (pareigos atliekant tyrimus pagal gautus skundus / prašymus ir savo iniciatyva). Asmuo ir / ar darinys privalo būti objektyvus, atsakingas, sprendimą priimti per kiek įmanoma trumpesnę laiką, išklausti visus susijusias šalis ir suteikti teisę būti išklausytam, informuoti suinteresuotąsias šalis, užtikrinti konfidencialumą, anonimiškumą, pranešėjo apsaugą ir pan.;

22.3. asmens ir / ar darinio kadencijų trukmė ir maksimalus skaičius. Rekomenduojama, kad darinio narių rotacija vyktų skirtingais etapais, t. y. kad vienu metu nekistų visa darinio sudėtis, o tik dalis. Tai gali būti įgyvendinama nustatant skirtingą narių paskyrimo laiką (darinio nariai pareigas pradėtų eiti iškart nuo paskyrimo, kad sklandžiai vyktų darinio veikla), bet tokią pačią kadencijos trukmę, arba nustatant tą patį darinio narių skyrimo laiką, bet skirtingą kadencijų trukmę;

22.4. skundų, prašymų teikimo asmeniui ir / ar dariniui tvarka. Joje turėtų būti nustatyta, koku būdu ir kam teikiami skundai, prašymai, dėl kokių atvejų, per kiek laiko nuo sužinojimo apie galimą pažeidimą / pažeidimo padarymą galima teikti skundą ir pan. Rekomenduojama nustatyti, kas turėtų būti nurodyta skunde, prašyme, ar asmuo ir / ar darinys nagrinėja anoniminius skundus, pranešimus ir pan. Tais atvejais, kai asmuo ir / ar darinys atsisako nagrinėti gautą skundą / pranešimą, nes tai ne jo kompetencija, jis turėtų apie tai informuoti jį pateikusį asmenį (-is) (toliau – Pareiškėjas) ir kartu pasiūlyti kitą asmenį ir / ar instituciją, į kurią Pareiškėjas (-iai) galėtų kreiptis;

22.5. galimų akademinės etikos pažeidimų asmens ir / ar darinyje nagrinėjimo ir kitų tyrimų atlikimo tvarka. Joje turėtų būti nustatyti atvejo nagrinėjimo terminai, šalių informavimas, asmens duomenų apsaugą ir pranešėjų apsaugą įgyvendinančios nuostatos ir priemonės ir pan.;

22.6. asmens susitikimų organizavimo ir / ar darinio posėdžių šaukimo tvarka. Rekomenduojama nustatyti bent vieną per semestrą darinio posėdį bendram Kodekso laikymosi aptarimui, priemonių, skatinančių laikytis Kodekso, kūrimui, Kodekso atnaujinimui, skatinamųjų ir drausminamųjų priemonių veiksmingumo aptarimui ir pan., o individualiais atvejais – asmeniui suorganizuoti susitikimą ar sušaukti darinio posėdį gavus skundą, prašymą ar inicijuojant tyrimą savo iniciatyva, ar inicijuojant neatidėliotinus Kodekso keitimus;

22.7. reikalavimai sprendimui, išvadai, išnagrinėjus galimą akademinės etikos pažeidimą. Asmuo ir / ar darinys turėtų priimti vieningos formos sprendimus / išvadas, kurie atitiktų MSI taikomas raštvedybos taisykles ir dokumentų rengimo tvarką. Pažymėtina, kad sprendimas turėtų būti išsamus, o išvados – pagrįstos: nurodytas asmuo (-ys), kurio (-ių) konkretūs veiksmai pažeidė atitinkamą Kodekso nuostatą, kokios aplinkybės lėmė pažeidimo sunkumą ir kt., sprendimas / išvados neturėtų apsiriboti bendro pobūdžio pažeidimo (ne)konstatavimu;

22.8. tarpinstitucinių (MSI lygmuo) akademinės etikos pažeidimų nagrinėjimo galimybės. Rekomenduojama nustatyti atvejus, kuriais būtų kuriami *ad hoc* dariniai, kurie nagrinėtų galimus tarpinstitucinius akademinės etikos pažeidimus kartu nepažeisdami aukštųjų mokyklų autonomijos. Atvejų, kuriais gali prireikti tarpinstitucinio (MSI) akademinės etikos pažeidimų nagrinėjimo, pavyzdžiai: jungtinėje doktorantūroje; bendrai publikuojamas mokslo žurnalas ir kt., kai narinėjamu atveju suinteresuotosios šalys / pažeidimą padarę asmenys yra iš kelių skirtingų MSI. Jei MSI nenumato tarpinstitucinių *ad hoc* darinių sudarymo, turėtų būti laikomasi taisyklės, kad nustačius / sužinojus apie galimą akademinės etikos pažeidimą, kuris susijęs ir su kita MSI, privaloma pranešti atitinkamai MSI;

22.9. asmens ir / ar darinio teisės (pvz., kreiptis į ekspertus, konsultuotis, organizuoti akademinę bendruomenę šviečiamojo pobūdžio renginius, susijusius su akademinės etikos principų taikymu ir laikymusi, ir pan.);

22.10. asmens ir / ar darinio narių nusišalinimo, sprendimų priėmimo ir pan., o darinio atveju ir balsavimo, procedūros. Taip pat asmens ir / ar darinio narių pakeitimas kitu (-ais), kai nusišalinus asmeniui ir / ar darinio nariams nelieka galimybių tinkamai taikyti atitinkamas procedūras;

22.11. asmens ir / ar darinio veiklos (metinių ataskaitų, sprendimų / išvadų ar kt.) viešinimas, laikantis asmens duomenų apsaugos MSI taisyklių.

X SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

23. Rekomendacijos MSI yra įgyvendinamos laisva ir sąmoninga valia. MSI gali kreiptis į Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybą (toliau – Tarnyba) dėl konsultacijos rengiant dokumentus pagal Rekomendacijas.

24. MSI, rengdama Kodeksą, turėtų atsižvelgti ne tik į šias Rekomendacijas, bet ir į tarptautinę patirtį (2 priedas), susijusią su akademinės etikos klausimų reglamentavimu, akademinės etikos nuostatų įgyvendinimu ir akademinės etikos pažeidimų nustatymu. Kodeksas turėtų būti nuolat atnaujinamas.

25. Kodeksas turėtų būti viešinamas MSI interneto svetainėse tomis kalbomis, kuriomis organizuojama akademinė veikla.

Rekomendacijų mokslo ir studijų institucijoms
dėl akademinės etikos kodeksų rengimo, priėmimo ir įgyvendinimo
1 priedas

Kontrolieriaus 2019 m. spalio 17 d. įsakymu Nr. V-28 „Dėl darbo grupės sudarymo“ sudarytos darbo grupės, skirtos atnaujinti Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus 2015 m. kovo 31 d. įsakymu Nr. V-16 „Dėl Mokslo ir studijų institucijų akademinės etikos kodeksų priėmimo, įgyvendinimo ir priežiūros rekomendacijų patvirtinimo“ patvirtintas Mokslo ir studijų institucijų akademinės etikos kodeksų priėmimo, įgyvendinimo ir priežiūros rekomendacijas, nariai:

1. prof. dr. Viltė Auruškevičienė, Lietuvos verslo konfederacijos deleguota atstovė;
2. dr. Reda Cimpmperman, Lietuvos mokslo tarybos deleguota atstovė;
3. Mantas Gedrimas, Lietuvos studentų sąjungos deleguotas atstovas;
4. Kamilė Kapočiūtė, Tarybos vyriausioji specialistė;
5. Lukas Lisauskas, Vilniaus universiteto Studentų sąjungos deleguotas atstovas;
6. Vytis Muliuolis, Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos deleguotas atstovas (stebėtojo teisėmis);
7. Andrius Puzas, Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjungos deleguotas atstovas;
8. Aušra Tartilaitė-Paulauskienė, Lietuvos kolegijų direktorių konferencijos deleguota atstovė;
9. akad. Leonas Vaitkūnas, Lietuvos mokslų akademijos deleguotas atstovas;
10. prof. dr. Algimantas Valinevičius, Lietuvos universitetų rektorių konferencijos deleguotas atstovas;
11. doc. dr. Kęstutis Vitkauskas, Lietuvos kolegijų direktorių konferencijos deleguotas atstovas;
12. Viktorija Žilinskaitė, Lietuvos universitetų rektorių konferencijos deleguota atstovė.

Rekomendacijų mokslo ir studijų institucijoms
dėl akademinės etikos kodeksų rengimo, priėmimo ir įgyvendinimo
2 priedas

1. Fanelli, D., Ioannidis, J. P. A., & Goodman, S. (2019). Improving the Integrity of Published Science: An Expanded Taxonomy of Retractions and Corrections. *European Journal of Clinical Investigation*, 48, e12898.
2. Hall, J., & Martin, B. R. (2019). Towards a Taxonomy of Research Misconduct: The Case of Business School Research. *Research Policy*, 48(2), 414–427.
3. Janutėnienė, J., Braziulienė, A., Cibulskienė, J., Berkmanas, T., Kližentis, V., Kazlauskaitė, V., Žilinskaitė, V., Vaičaitis, V., & Toleikienė, R. (2020). Seksualinio priekabiavimo prevencijos ir atvejų nagrinėjimo gairės. Vilnius: Lietuvos universitetų rektorių konferencija.
4. Kumar, M. N. (2008). A Review of the Types of Scientific Misconduct in Biomedical Research. *Journal of Academic Ethics*, 6, 211–228.
5. Rekomendacija dėl mokslo ir mokslininkų. UNESCO, 2018. Prieiga per internetą: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000263618_lit/PDF/263618lit.pdf.multi [žiūrėta 2020-07-27].
6. Tarnybos gairės, rekomendacijos (nuolat atnaujinamos), skelbiamos Tarnybos interneto svetainės skiltyje „Rekomendacijos“ (<https://etikostarnyba.lt/rekomendacijos/>).
7. Tauginienė, L., Cibulskienė, J., Berkmanas, T., Janutėnienė, J., Braziulienė, A., Kazlauskaitė, R., Kližentis, V., Toleikienė, R., Zamokas, G., Sipavičienė, S., Vaičaitis, V. & Marozas, V. (2019). *Publikavimo etika: gairės*. Vilnius: Lietuvos universitetų rektorių konferencija.

Priedas Nr. 3

PATVIRTINTA

Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus

2020 m. gruodžio 10 d. įsakymu Nr. V-60

(pakeitimai Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus

2021 m. gegužės 10 d. įsakymu Nr. V-24)

ATITIKTIES MOKSLINIŲ TYRIMŲ ETIKAI VERTINIMO GAIRĖS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimo gairės (toliau – Gairės) skirtos Lietuvos akademinėi bendruomenei padėti įvertinti atitiktį mokslinių tyrimų etikai, užtikrinant mokslinių tyrimų akademinio sąžiningumo principų, nustatytų konkrečiam moksliniam tyrimui, laikymąsi, ir apsaugoti tiriamųjų (asmenų) interesus bei moksliniuose tyrimuose naudojamus gyvūnus. Atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimo procedūros taikymas turėtų tapti mokslinių tyrimų kokybės rodikliu, sprendžiant atliekamų mokslinių tyrimų patikimumo, sąžiningumo, išsamumo, surinktų duomenų valdymo problemas ir iššūkius.

2. Gairės parengtos atsižvelgiant į Europos elgesio kodeksą mokslinių tyrimų etikos klausimais (Europos tikslųjų ir humanitarinių mokslų akademijų federacija (angl. ALLEA), pataisytas 2018 m. leidimas), Suomijos nacionalinės mokslinių tyrimų sąžiningumo tarybos gaires (2019), Norvegijos nacionalinių mokslinių tyrimų etikos komitetų parengtas Mokslinių tyrimų etikos gaires socialiniuose, humanitariniuose, teisės ir teologijos moksluose (2016), vienu geriausių Europos universitetų bendruosius etikos principus bei mokslinių tyrimų, kuriuose dalyvauja žmonės ir naudojami asmens duomenys, politiką, Helsinkio deklaraciją. Aukščiau minimi dokumentai yra traktuojami kaip vieni pažangiausių ir gerąsias praktikas atskleidžiančių nuostatų akademinės etikos klausimais moksliniuose tyrimuose ne tik Europos, bet ir pasauliniame kontekste. Taip pat atsižvelgta į Tarybos Rekomendacijas mokslo ir studijų institucijoms dėl akademinės etikos kodeksų rengimo, priėmimo ir įgyvendinimo (2020 m. redakcija), Lietuvos universitetų rektorių konferencijos parengtas Publikavimo etikos gaires bei Lietuvos mokslo tarybos parengtas Atvirosios prieigos prie mokslo publikacijų ir duomenų gaires, siekiant integruoti ir Lietuvos patirtį šioje srityje.

Punkto pakeitimai:

Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus 2021 m. gegužės 10 d. įsakymas Nr. V-24

3. Sąvokos:

3.1. Atitikties mokslinių tyrimų etikai komitetas (angl. institutional review board) – organizacinis darinys, kuris suteikia patvirtinimą dėl mokslinių tyrimų atitikties etikos reikalavimams.

3.2. Sąvokas, susijusias su įtvirtintomis pamatinėmis vaiko teisių apsaugos, vaiko veiksnio, jo dalyvavimo sprendimų priėmimo, nuomonės išklauso, reagavimo į vaiko teisių pažeidimus bei kitais mokslinių tyrimų, kuriuose dalyvauja vaikai, atlikimui aktualiais klausimais, nustato Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas.

3.3. Socialiai pažeidžiamų asmenų sąvoka nustatyta Socialinės aprėpties didinimo 2020–2023 metų veiksmų plane¹.

3.4. Vaiko ir vaiko atstovų pagal įstatymą sąvokas nustato Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas.

¹ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2019 m. gruodžio 20 d. įsakymas Nr. A1-791 „Dėl socialinės aprėpties didinimo 2020–2023 metų veiksmų plano patvirtinimo“.

II SKYRIUS KONTEKSTAS

4. Atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimas (angl. ethical approval, ethical review) pasaulyje jau yra tapęs neatsiejamu tyrėjo mokslinės veiklos pagrindu. Tyrėjų bendruomenė, atlikdama mokslinį tyrimą, kaskart susiduria su iššūkiais vertindama etinius veiksnus, todėl atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimas tampa viena iš mokslinių tyrimų planavimo priemonių, padedančių tinkamai pasirengti laikytis etikos vertybių ir principų, užtikrinančių mokslinių tyrimų atlikimo kokybę. Tyrėjas etinį požiūrį įrodo: a) aktyviai apmąstydamas etines problemas, kurios gali kilti jo mokslinio tyrimo metu ar dėl paties mokslinio tyrimo; b) tinkamai įvertindamas galimą mokslinio tyrimo riziką asmenims, grupėms, bendruomenėms ir visuomenei; c) stebėdamas bet kokius pokyčius, galinčius turėti įtakos etiniams mokslinio tyrimo aspektams.

5. Imtis esminių pokyčių šioje srityje reikalinga vien dėl to, kad pasauliniai akademinės etikos reikalavimai kyla, ir, norint gauti finansavimą moksliniams tyrimams ar publikuoti jų rezultatus žurnaluose, turinčiuose aukštą cituojamumo indeksą, tyrėjui vis dažniau privalu turėti atitikties mokslinių tyrimų etikai patvirtinimą. Šiame dokumente pateikiamos bendrosios ir specialiosios etikos nuostatos, kurios turėtų būti taikomos konkrečioms moksliniams tyrimams, reikalaujantiems kritinio įvertinimo ir apsvaistymo.

6. Tam tikrose Europos valstybėse tokio pobūdžio dokumentas ir jį įgyvendinanti institucija yra nacionalinio lygmens. Pvz., Švedijos atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimo įstaiga (angl. The Swedish Ethics Review Authority) nagrinėja paraiškas dėl tyrimų, į kuriuos įtraukiami žmonės ir žmogaus biologinė medžiaga, atitikties mokslinių tyrimų etikai; Suomijos nacionalinė mokslinių tyrimų sąžiningumo taryba (angl. Finnish National Board on Research Integrity) veikia kaip apeliacinė institucija. Šie pavyzdžiai rodo, kad atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimas yra reikšmingas mokslo kokybės užtikrinimo veiksnys, kurio įgyvendinimo praktika nacionaliniu mastu yra įvairi.

7. Mokslo ir studijų institucijoms rekomenduojama diegti atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimo procedūrą dėl šių priežasčių:

7.1. Siekiama užtikrinti asmenų, dalyvaujančių moksliniuose tyrimuose, teises, orumą ir gerovę;

7.2. Užtikrinamas aukštų akademinės etikos vertybių ir principų laikymasis bei tinkamas (asmens) duomenų tvarkymas;

7.3. Sumažinama rizika, susijusi su mokslinio tyrimo tiriamaisiais, tyrėjais ir trečiosiomis šalimis;

7.4. Susitariama dėl bendrų aukštų kokybiškai ir moksliskai pagrįstų mokslinių tyrimų atlikimo kriterijų;

7.5. Didinama mokslinių tyrimų nauda visuomenei ir visuomenės pasitikėjimas akademinė bendruomene, atliekančia šiuos tyrimus.

III SKYRIUS ATITIKTIES MOKSLINIŲ TYRIMŲ ETIKAI KOMITETAS

8. Rekomenduojama kiekvienai mokslo ir studijų institucijai sudaryti Atitikties mokslinių tyrimų etikai komitetą (toliau – Komitetas). Šio Komiteto veikla turi būti paremta etikos principais (pvz., objektyvumo, atsakomybės, skaidrumo). Mokslo ir studijų institucijos tinklalapyje turi būti pateikta informacija² apie Komiteto narius (vardas ir pavardė, kompetencijos sritis, kadencijos laikotarpis). Komiteto sudėtį, veiklos principus ir kitus veiklos procesus nustato Komiteto veiklos reglamentas, kurį tvirtina mokslo ir studijų institucijos vadovas. Komiteto darbotvarkės ir atitikties mokslinių tyrimų etikai patvirtinimo aprašas turėtų būti lengvai prieinami tyrėjams institucijos interneto svetainėje. Pagrindinė Komiteto funkcija yra vertinti planuojamo vykdyti mokslinio

² Išsamiau apie asmens duomenų viešinimą žr. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos metodinę informaciją „Asmens duomenų viešinimas – kas viešinama, kiek viešinama ir kokių tikslų tuo siekiama“, <https://vdai.lrv.lt/lt/naujienos/asmens-duomenu-viesinimas-kas-viesinama-kiek-viesinama-ir-kokiu-tikslu-tuo-siekiamo>

tyrimo atitiktį mokslinių tyrimų etikai dar prieš prasidedant tyrimui. Tačiau Komitetas taip pat gali numatyti atlikto atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimo priežiūros ir konsultavimo funkcijas mokslinio tyrimo eigoje.

9. Prireikus rekomenduojama bendradarbiauti su kitomis institucijomis, atsižvelgiant į jų kompetencijos sritis (pvz., dėl biomedicininų tyrimų – su Lietuvos bioetikos komitetu, regioniniais biomedicininų tyrimų etikos komitetais, dėl lygių galimybių užtikrinimo – su Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba, dėl duomenų apsaugos – su Valstybine duomenų apsaugos inspekcija ir Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnyba ir pan.), dėl veiklos principų taikymo ir / ar sudėtingų atvejų.

10. Rekomenduojama mokslo ir studijų institucijoms, įdiegusioms šias Gaires, užtikrinti pakankamus žmogiškuosius išteklius, pvz., kad mokslo ir studijų institucijoje būtų bent ne visą darbo dieną dirbantis Komiteto sekretorius.

11. Komiteto narių kompetencija turi apimti pagrindines mokslo ir studijų institucijos disciplinas ir tipinius su mokslo sritimi susijusius etinius klausimus.

12. Komitetas pats sprendžia, kam taiko atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimą, o Tarnyba tik rekomenduoja šį taikymą įgyvendinti etapais, pvz.: 1) doktorantų atliekamiems moksliniams tyrimams, mokslo paraiškoms; 2) mokslo projektams; 3) užsakoviesiems moksliniams tyrimams; 4) kitiems moksliniams tyrimams.

13. Komitetas turi būti sudarytas trejiems metams. Užtikrinant tęstinę Komiteto veiklą, jo narius rekomenduojama skirti skirtingo laikotarpio kadencijoms, tačiau tas pats narys negali būti skiriamas daugiau kaip dvi kadencijas iš eilės. Rekomenduojama Komitetą sudaryti iš narių, galinčių atstovauti daugumą mokslo ir studijų institucijos padalinių, arba sudaryti vieną bendrą narių sąrašą, iš kurio skiriami tam tikri nariai atsižvelgiant į darbotvarkės klausimą, tačiau kartu rotuoti skiriamus Komiteto narius atsitiktiniu būdu tik metams (ar posėdžiui). Mokslo ir studijų institucijos tinklalapyje turi būti pateikta informacija apie Komiteto narius, nustatyta šių Gairių 8 punkte.

14. Kiekvienas mokslo ir studijų institucijos darbuotojas turi teisę pasiūlyti į Komitetą po vieną darbuotoją, atitinkantį Komiteto narių sudėčiai keliamus reikalavimus. Socialinių partnerių siūlymu mokslo ir studijų institucija skiria vieną narį į Komitetą iš socialinių partnerių.

15. Į Komitetą deleguojami bent šeši asmenys, surinkę daugiausia mokslo ir studijų institucijos darbuotojų balsų. Komiteto nuolatiniais nariais yra pirmininkas, pirmininko pavaduotojas (jei paskirtas) ir sekretorius. Komitetas turi būti sudarytas iš narių, turinčių skirtingą kuo platesnę akademinę ir / ar profesinę patirtį, reikalingą kuo išsamiau ir tinkamiau įvertinti atitiktį mokslo ir studijų institucijoje ketinamų vykdyti mokslinių tyrimų etikai:

15.1. bent du nariai, dirbantys mokslo ir studijų institucijoje, kurioje patvirtinta jų kompetencija atitinkamų mokslinių tyrimų duomenų rinkimo ir analizės metodų srityje pagal mokslų kryptį ir mokslinio tyrimo objektą, bei turintys 10 metų mokslinės veiklos patirtį;

15.2. bent vienas narys, dirbantis filosofijos / etikos srityje ir turintis 5 metų mokslinės veiklos patirtį;

15.3. bent vienas narys, dirbantis mokslo ir studijų institucijos administracijoje ir turintis 5 metų mokslo vadybos patirtį;

15.4. bent vienas narys, dirbantis mokslo ir studijų institucijoje duomenų apsaugos pareigūnu ir turintis bent 2 metų duomenų apsaugos patirtį;

15.5. bent vienas narys iš mokslo ir studijų institucijos socialinių partnerių, institucijai priklausantis bent 2 metus.

16. Komiteto narys turi gebėti įvertinti, ar siūlomi tyrimai yra priimtini atsižvelgiant į institucines nuostatas (pvz., kitus reikalavimus), institucinius įsipareigojimus (pvz., finansinius ir žmogiškuosius išteklius) ir taikomas profesinio elgesio bei praktikos nuostatas (pvz., Gaires, (akademinės) etikos kodeksą ir kitus teisės aktus).

17. Komiteto nariai privalo būti nepriekaištingos reputacijos ir pasirašyti konfidencialumo pasižadėjimą, kurio privalo laikytis 5 metus pasibaigus kadencijai. Asmens duomenų paslaptis saugoma neterminuotai. Nepriekaištingos reputacijos vertinimo kriterijus nustato ir vertinimą atlieka mokslo ir studijų institucija. Pastebėtina, kad informacija, susijusi su

apkaltinamaisiais nuosprendžiais ir nusikalstamomis veikomis (pvz., patvirtinimai bet kokia forma, kad Komiteto narys nėra teistas), gali būti renkama tik tokiais atvejais, kai tokia pareiga nustatyta įstatymu.

18. Komiteto narys, kuriam kyla interesų konfliktas dėl pateikto mokslinio tyrimo projekto, privalo nedelsiant nusišalinti vos tik tai paaiškėja (pvz., iki atitikties mokslinių tyrimų etikai svarstymo posėdžio), apie tai raštu pranešdamas Komiteto pirmininkui ar jo pavaduotojui. Jis negali dalyvauti vertinant pirminį ar tęstinį to mokslinio tyrimo projektą, išskyrus atvejus, kai reikia pateikti Komiteto reikalaujamą informaciją. Jeigu Komiteto pirmininkui kyla interesų konfliktas, apie tai jis privalo pranešti institucijos nustatyta tvarka.

19. Prireikus Komitetas gali pasitelkti atitinkamos mokslo krypties nepriklausomus ekspertus, kurie teiktų nuomonę dėl atitikties mokslinio tyrimo etikai paraiškos vertinimo, konsultuotų Komiteto narius. Priimant sprendimus, ekspertai neturi balsavimo teisės.

20. Jei Komiteto nariai reguliariai peržiūri mokslinius tyrimus, susijusius su socialiai pažeidžiamais asmenimis (pvz., vaikais, kaliniais, asmenimis su negalia), taip pat ekonomiškai ar švietimo požiūriu nepalankioje situacijoje esančiais asmenimis, reikėtų *ad hoc* įtraukti vieną ar kelis asmenis, dirbančius su tiriamaisiais susijusiose srityse.

21. Komiteto narių sudėtį ir kadenciją tvirtina mokslo ir studijų institucijos vadovas.

IV SKYRIUS

BENDRIEJI ATITIKTIES MOKSLINIŲ TYRIMŲ ETIKAI PRINCIPAI

22. Atliekamiems moksliniams tyrimams, nepaisant mokslo srities ir / ar pasirinktų metodų, taikomi bendrieji atitikties mokslinių tyrimų etikai principai, kurie reikalingi pasitikrinti, kaip sprendžiamos etinės problemos ir kaip pasirengta jas spręsti. Tyrejas privalo vadovautis patikimumo, sąžiningumo, pagarbos ir atskaitomybės principais.

23. Patikimumo principas įgyvendinamas:

23.1. mokslinį tyrimą atliekant (sumanant, peržiūrint) taip, kad būtų užtikrinta kokybė ir nuoseklumas bei padidinta galimybė gauti objektyvius rezultatus;

23.2. tyrimo ataskaitoje (pvz., publikacijoje) nurodant atitikties mokslinio tyrimo etikai patvirtinimą;

23.3. siekiant mokslinio tyrimo tikslų skaidrumo ir pasirenkant tinkamus duomenų rinkimo ir analizės metodus jiems pasiekti;

23.4. numatant galimą mokslinio tyrimo žalą ir naudą, atsižvelgiant į įvairių tiriamųjų (grupių), bendruomenių ir visuomenės interesus, ir riziką mažinančias priemones.

24. Sąžiningumo principas įgyvendinamas:

24.1. laikantis visų numatytų mokslinio tyrimo etapų;

24.2. nedelsiant informuojant Komitetą apie pasikeitusias mokslinio tyrimo aplinkybes ar kitą nenumatytą informaciją, susijusią su atliekamu moksliniu tyrimu;

24.3. atskleidžiant informaciją Komitetui iškilus interesų konfliktui;

24.4. prisiimant visą atsakomybę už mokslinio tyrimo rezultatus ir jų skelbimą, mokslinio tyrimo padarinius ir pasekmes tiems, kam daroma įtaka.

25. Pagarbos principas įgyvendinamas:

25.1. tiriamiesiems pateikiant informaciją apie duomenų subjekto asmens duomenų tvarkymą, atitinkantį 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių asmenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/14/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (toliau – BDAR) 13 straipsnio nuostatas, ir tiek informacijos, kad šie galėtų apsispręsti dėl savo dalyvavimo moksliniame tyrime (informuoto asmens sutikimas);

25.2. užtikrinant savanorišką tiriamųjų dalyvavimą moksliniame tyrime;

25.3. užtikrinant, kad tiriamieji žino ir gali bet kuriuo metu pasitraukti iš mokslinio tyrimo nenurodydami priežasties ir nejausdami spaudimo dalyvauti moksliniame tyrime;

25.4. saugant tiriamųjų pateiktus asmens duomenis, kuriems taikomos griežtos konfidencialumo ir anonimiškumo procedūros.

26. Atskaitomybės principas įgyvendinamas:

26.1. registruojant planuojamus atlikti ir atliktus mokslo ir studijų institucijos mokslinius tyrimus;

26.2. sudarant sąlygas sužinoti apie mokslinio tyrimo rezultatus;

26.3. informuojant Komitetą iškilus interesų konfliktui;

26.4. įpareigojant laikytis su asmens duomenų apsaugos užtikrinimu susijusių reikalavimų ir sugebėti tai įrodyti.

27. Pagrindinis tyrėjas Komitetui privalo pateikti savo mokslinio tyrimo planą dėl atitikties mokslinių tyrimų etikai patvirtinimo, jeigu:

27.1. moksliniame tyrime taikomi intervenciniai metodai (pvz., socialiniai eksperimentai, veiklos tyrimas dalyvaujant ir kt.);

27.2. mokslinis tyrimas nukrypsta nuo informuoto asmens sutikimo principo;

27.3. tiriamieji yra vaikai iki 18 metų ir mokslinis tyrimas vykdomas ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigoje, bendrojo lavinimo mokykloje ir vaikų globos institucijoje, asmens sveikatos priežiūros įstaigose ir kt.;

27.4. mokslinis tyrimas rodo, kad tiriamieji patiria išskirtinai stiprius dirgiklius, o siekiant įvertinti galimą žalą reikia specialių žinių (pvz., susijusių su smurtu, pornografija ar kt.);

27.5. mokslinis tyrimas gali sukelti ilgalaikę psichologinę žalą (pvz., psichologinę traumą, depresiją, nemigą ar kt.), viršijančią riziką, su kuria susiduriama įprastame gyvenime;

27.6. mokslinis tyrimas siejamas su tiriamųjų saugumo rizika (pvz., smurto šeimoje moksliniai tyrimai);

27.7. to reikalauja tiriamasis, mokslinius tyrimus finansuojanti organizacija ar bendradarbiavimo (pvz., tarptautinio projekto, užsakomojo mokslinio tyrimo ar kt.) partneris (šalis). Šios nuostatos įgyvendinimas praktikoje turi būti aprašytas ir viešai skelbiamas institucijos tinklapyje;

27.8. mokslinio tyrimo planas dėl atitikties mokslinių tyrimų etikai patvirtinimo turi būti pateikiamas, jeigu tiriamieji yra socialiai pažeidžiami asmenys ir to reikalauja teisės aktai;

27.9. mokslinio tyrimo eigoje atsiranda nenumatytų aplinkybių (pvz., keičiasi asmens duomenų tvarkymo sąlygos, duomenų rinkimo metodas ar kt.), kurios daro įtaką mokslinio tyrimo planui, kurio atitiktis mokslinių tyrimų etikai patvirtinta.

28. Kiti galimi mokslinio tyrimo plano dėl atitikties mokslinių tyrimų etikai patvirtinimo pateikimo kriterijai nustatyti šių Gairių 46 punkte.

V SKYRIUS

ATITIKTIES MOKSLINIŲ TYRIMŲ ETIKAI VERTINIMO ĮGYVENDINIMAS

29. Komiteto posėdžiai šaukiami pagal poreikį arba kaip nustato mokslo ir studijų institucija.

30. Gavęs paraišką (prašymą kartu su mokslinio tyrimo planu ir santrauka, tyrėjo asmens duomenimis (vardu ir pavarde, darbo elektroninio pašto adresu, darbo telefono numeriu (jeigu yra) / studijoms naudojamu elektroniniu paštu), informuoto asmens sutikimo forma, duomenimis tiriamiesiems (pvz., klausimynas, interviu aprašas), duomenų valdymo planu) dėl atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimo, Komitetas posėdį turi suorganizuoti ne vėliau kaip per 10–15 darbo dienų. Vėliau pateiktų paraiškų vertinimas turėtų vykti kitame artimiausiame Komiteto posėdyje. Susipažinimo su pateiktomis paraiškomis procedūra turi būti detalizuota Komiteto veiklos reglamente.

31. Komiteto posėdžiai turi būti uždari. Tame pačiame posėdyje svarstant kelis mokslinių tyrimų projektus, susiję asmenys turi būti kviečiami atskirai.

32. Komiteto posėdžius šaukia ir jiems vadovauja Komiteto pirmininkas. Jeigu svarstymo dėl atitikties mokslinių tyrimų etikai dokumentus teikia Komiteto: a) pirmininkas, posėdį šaukia jo pavaduotojas; b) narys, jis nuo posėdžio privalo nusišalinti, o vietoje jo paskiriamas kitas kvalifikacinius reikalavimus atitinkantis asmuo.

33. Komitetas sprendimą dėl mokslinio tyrimo atitikties mokslinių tyrimų etikai turėtų priimti per 20 darbo dienų (10–15 darbo dienų posėdžiui organizuoti ir svarstyti) nuo paraiškos pateikimo datos, o Komiteto pirmininkas (ar sekretorius) apie sprendimą informuoja vadovaudamasis informavimo procedūra, įtvirtinta Komiteto veiklos reglamente.

34. Komitetas, nustatęs pateiktų dokumentų trūkumus, juos nurodo ir gali teikti siūlymą iš naujo svarstyti artimiausiame posėdyje.

35. Komitetas savo veikloje turi būti objektyvus, nešališkas ir nepriklausomas nuo tyrėjo ir bet kokios kitos netinkamos įtakos. Vertinant atitiktį mokslinių tyrimų etikai turi būti atsižvelgiama į Lietuvos ir / ar šalių, kuriose turi būti atliekamas mokslinis tyrimas, įstatymus ir kitus teisės aktus, taip pat į galiojančias tarptautines normas ir standartus, tačiau jie neturi leisti sumažinti ar panaikinti bet kurių tiriamųjų numatytos apsaugos, nurodytos pateikiant dokumentus.

36. Atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimo tvarkos aprašas ir su juo susiję kiti įgyvendinimo dokumentai turi būti viešinami mokslo ir studijų institucijos tinklalapyje tomis kalbomis, kuriomis skelbiamas tinklalapis ar vykdoma mokslinė veikla.

VI SKYRIUS

MOKSLINIŲ TYRIMŲ REGISTRACIJOS REIKALAVIMAI

37. Mokslo ir studijų institucijoje gali būti sukurtas mokslinių tyrimų, turinčių atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimo patvirtinimą, registras, kurio naudojimosi taisyklės nustato mokslo ir studijų institucija.

Punkto pakeitimai:

Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus 2021 m. gegužės 10 d. įsakymas Nr. V-24

38. Visų atliekamų mokslinių tyrimų, kurių atitiktis mokslinių tyrimų etikai patvirtinta, registro pasirinkti duomenys apie mokslinius tyrimus gali būti viešai prieinami mokslo ir studijų institucijos tinklalapyje tik tokia apimtimi, kuri nustatyta mokslo ir studijų institucijos Atitikties mokslinių tyrimų etikai patvirtinimą gavusių mokslinių tyrimų registro nuostatuose. Taip pat skatinant atvirą mokslą, rekomenduojama mokslinių tyrimų duomenis kelti į tyrimų duomenų archyvavimo bazes pagal jų keliamus reikalavimus.

39. Viešai prieinamame Atitikties mokslinių tyrimų etikai patvirtinimą gavusių mokslinių tyrimų registre gali būti šie duomenys apie mokslinius tyrimus:

39.1. tyrėjo vardas, pavardė, afiliacija (ir / ar partneriai) (nurodoma ne tik institucija, bet ir prieskyra akademinės bendruomenės grupei: dėstytojas, tyrėjas, studentas) ir el. pašto adresas;

39.2. mokslinio tyrimo pavadinimas;

39.3. mokslo kryptis (-ys);

39.4. sukurtos ir / ar planuojamos mokslinės produkcijos rūšis (pvz., straipsnis, monografija, vadovėlis, vaizdo įrašas, kt.);

39.5. mokslinio tyrimo duomenų rinkimo metodai;

39.6. mokslinio tyrimo duomenų analizės metodai;

39.7. finansavimo šaltiniai;

39.8. prasmieniai žodžiai.

40. Gairių 39 punkte pateiktas viešai prieinamų duomenų, išskyrus asmens duomenis, sąrašas nėra baigtinis³.

VII SKYRIUS

SPECIALIEJI ATITIKTIES MOKSLINIŲ TYRIMŲ ETIKAI REIKALAVIMAI

PIRMASIS POSKYRIS

BIOMEDICININIAI TYRIMAI

³ Mokslo ir studijų institucija turi savarankiškai įvertinti, ar jų valdomo Atitikties mokslinių tyrimų etikai patvirtinimą gavusių mokslinių tyrimų registro nuostatai neturėtų būti derinami su Valstybine duomenų apsaugos inspekcija.

41. Tyrėjas, atliekantis biomedicininis tyrimus, vadovaujasi Biomedicininų tyrimų etikos įstatymu, Leidimų atlikti biomedicininį tyrimą išdavimo tvarkos aprašu (Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2016 m. sausio 8 d. įsakymo Nr. V-27 redakcija) ir kitais specialiaisiais teisės aktais, reguliuojančiais klinikinius vaistinių preparatų tyrimus, klinikinius tyrimus su medicinos priemonėmis ir pan.

42. Dėl atitikties mokslinių tyrimų etikai patvirtinimo tyrėjai turi kreiptis į Lietuvos bioetikos komitetą arba regioninį (Vilniaus arba Kauno) biomedicininų tyrimų etikos komitetą.

43. Lietuvos bioetikos komitetas išduoda leidimus atlikti biomedicininis tyrimus, kai biomedicininis tyrimus planuojama atlikti daugiau kaip vieno regioninio biomedicininų tyrimų etikos komiteto veiklai priskirtoje teritorijoje.

ANTRASIS POSKYRIS MOKSLINIAI TYRIMAI (BANDYMAI) SU GYVŪNAIS

44. Tyrėjas, atliekantis mokslinį tyrimą, susijusį su gyvūnais, vadovaujasi 2010 m. rugsėjo 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) Nr. 2010/63 „Dėl mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsaugos“, Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymu, Lietuvos Respublikos valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2012 m. spalio 31 d. įsakymu Nr. B1-866 „Dėl mokslo ir mokymo tikslais naudojamų gyvūnų laikymo, priežiūros ir naudojimo reikalavimų patvirtinimo“, Europos konvencija dėl eksperimentiniais ir kitais mokslo tikslais naudojamų stuburinių gyvūnų apsaugos.

45. Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba išduoda leidimus atlikti mokslinius tyrimus ir bandymus, susijusius su gyvūnais.

TREČIASIS POSKYRIS KITŲ SRIČIŲ MOKSLINIAI TYRIMAI, JEI JUOSE NAUDOJAMI SOCIALINIŲ MOKSLŲ TYRIMŲ METODAI

46. Pagrindinis tyrėjas Komitetui taip pat gali teikti savo mokslinio tyrimo planą dėl atitikties mokslinių tyrimų etikai patvirtinimo, jeigu:

46.1. tyrėjas nėra tikras, ar jo mokslinis tyrimas gali sukelti reikšmingą psichologinę ar fizinę žalą, ar turėti saugumo rizikos požymių tiriamiesiems;

46.2. tyrėjo pasirinktas metodas ar mokslinio tyrimo rezultatų skelbimo būdas gali kelti kitų reikšmingų etinių problemų;

46.3. mokslinio tyrimo rezultatus planuojama skelbti mokslo žurnale, kurio vienas iš reikalavimų pateikti atitikties mokslinių tyrimų etikai patvirtinimą.

47. Mokslinio tyrimo plano pateikimo atveju, nurodytų šių Gairių 46 punkte, sąrašas nėra baigtinis.

KETVIRTASIS POSKYRIS HUMANITARINIŲ IR SOCIALINIŲ MOKSLŲ TYRIMŲ ETIKOS PRINCIPAI

48. Pagarba tiriamiesiems

48.1. Savanoriškas dalyvavimas

48.1.1. Dalyvavimas moksliniuose tyrimuose yra savanoriškas ir pagrįstas informuoto asmens sutikimu.

48.1.2. Informuoto asmens sutikimas paprastai apibūdinamas kaip nemokamas, išankstinis ir informuotas sutikimas (angl. Free, Prior and Informed Consent, FPIC) dalyvauti moksliniame tyrime. Yra išskiriami įvairūs informuoto asmens sutikimo tipai, pvz., plataus pobūdžio (angl. broad consent), paviršinis (angl. blanket consent), atviro pobūdžio (angl. open consent), judus teisinis (angl. portable legal), metasutikimas (angl. meta-consent), dinamiškas (angl. dynamic informed consent) informuoto asmens sutikimas ir kt. Kiekviename tyrime

pasirenkamas tinkamiausias ir BDAR 7 ir 13 straipsnių reikalavimus atitinkantis informuoto asmens sutikimo tipas.

48.1.3. Tiriamieji gali duoti sutikimą žodžiu (turi būti užfiksuotas, pvz., garso įrašu) ar raštu. Atliekant garso įrašą, tiriamajam turi būti suteikta informacija apie asmens duomenų tvarkymą pagal BDAR 13 straipsnį. Pvz., sutikimas pokalbio metu arba atsakymas į klausimą, arba prašymas atsakyti raštu rodo, kad subjektas sutiko būti tiriamas. Moksliniame tyrime rekomenduojama pirmenybę teikti rašytiniam informuoto asmens sutikimui.

48.1.4. Institucijose, kuriose vykdomas tyrimas ir kurių atstovai / globotiniai tiriami (pvz., kalėjimuose, vaikų globos namuose, ligoninėse ir kt.) svarbu, kad sutikimą duotų kiekvienas tyrime dalyvausiantis asmuo. Išimtiniais atvejais vietoje tiriamojo sutikimą dalyvauti tyrime gali duoti jo įgaliotas asmuo (laikantis įgaliojimų sudarymą reguliuojančių teisės aktų) arba asmuo, įgaliotas priimti sprendimus už tiriamąjį, kai tiriamasis negali savarankiškai priimti sprendimų (pvz., yra neveiksnus). Vietoje tiriamojo sutikimą dalyvauti tyrime gali duoti kitas asmuo (pvz., institucijos vadovas), tačiau sutikimą dėl asmens duomenų tvarkymo privalo duoti tiriamasis. Atliekant mokslinį tyrimą institucijose, tiek tyrėjas, tiek institucija turi užtikrinti asmens privatumą.

48.1.5. Jei moksliniame tyrime taikomi intervenciniai metodai ir yra daroma įtaka tiriamajam fiziškai, sutikimas visada turi būti duodamas tik raštu arba kitu įrodomu būdu.

48.1.6. Norint stebėti elgesį viešojoje erdvėje (pvz., prekybos vietoje, traukinių stotyje ar aukštojoje mokykloje), nereikia informuoto asmens sutikimo, jei nėra renkami asmens duomenys ir iš mokslinių tyrimų duomenų negalima gauti informacijos apie konkrečius asmenis. Tai taip pat neapima garso ir vaizdo įrašų, kuriuose asmenis galima atpažinti. Mokslinis tyrimas taip pat neturėtų trukdyti kitais būdais (pvz., atlikti vieno asmens išsamų stebėjimą), kadangi tai, kas laikoma trikdžiais, lemia kontekstas (mokslinio tyrimo pobūdis, aplinka ir kiti asmenys).

48.1.7. Sutikimas gali būti konkretus arba bendro pobūdžio. Į bendro pobūdžio sutikimo formą privalo būti įtrauktos duomenų įrašymo ir archyvavimo formos, sąlygos, tyrimo duomenų naudojimo antriniuose moksliniuose tyrimuose sąlygos ir informacija apie tiriamojo asmens duomenų tvarkymą pagal BDAR 13 straipsnio reikalavimus.

48.1.8. Jei iš tiriamųjų gaunami duomenys derinami su duomenimis oficialiuose registruose, tiriamiesiems turi būti suteikta išsami informacija apie duomenų registrus, kuriais buvo / bus naudojama, kokia informacija apie tiriamuosius buvo / bus renkama iš šių registru, taip pat kita, atitinkamai, BDAR 13 ar 14 straipsniuose nurodyta informacija. Informacija apie iš valstybės registru iki tiriamojo sutikimo dalyvauti tyrime surinktus duomenis tiriamajam turi būti suteikta, laikantis BDAR 14 straipsnio 3 dalies terminų.

Papunkčio pakeitimai:

Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus 2021 m. gegužės 10 d. įsakymas Nr. V-24

48.1.9. Tiriamieji turi teisę bet kuriuo etapu pasitraukti iš mokslinio tyrimo, tačiau tai dar nereiškia, kad jų išankstinis indėlis (pvz., interviu ir pan.) negali būti naudojamas moksliniame tyrime. Tyrėjas privalo informuoti tiriamuosius apie sukauptų duomenų naudojimo sąlygas po pasitraukimo iš mokslinio tyrimo. Ši informacija ir tiriamojo suteiktų duomenų panaudojimo sąlygos turėtų būti aptartos su asmeniu dar iki jam priimant sprendimą dėl dalyvavimo moksliniame tyrime.

48.1.10. Pasyvus / numanomas sutikimas gali būti svarstomas esant ypatingoms aplinkybėms, tačiau tik tuo atveju, jei: a) dėl taikytino sutikimo atsirastų esminių ir akivaizdžių trūkumų, susijusių su mokslinio tyrimo kokybe ar tikslu ir /ar tyrėjo interesais; b) tiriamiesiems yra minimali našta ir nėra jokios rizikos; c) ypač stengiamasi informuoti tiriamuosius ir /ar jų atstovus apie mokslinį tyrimą ir galimybę atsisakyti; d) atsisakymo procedūra yra nesudėtinga.

48.2. Nepilnamečių dalyvavimas moksliniuose tyrimuose

48.2.1. Moksliniai tyrimai apie nepilnamečius (vaikus ir paauglius) yra vertingi ir svarbūs. Nepilnamečių (vaikų ir paauglių) specifiniai poreikiai ir interesai turi būti apsaugoti suaugusiųjų. Vaikai (bendroji prasme) yra besivystančios asmenybės, todėl jų poreikiai bei sugebėjimai skiriasi konkrečiose augimo stadijose, todėl tyrėjai turi išmanyti vaikų ir paauglių raidą ir psichologiją, kad sugebėtų pritaikyti savo pasirinktus metodus ir mokslinio tyrimo kryptis tiriamųjų amžiui. Informacija apie mokslinį tyrimą ir jo pasekmes turi būti teikiama atsižvelgiant

į konkretų amžių. Nepilnamečiai taip pat turi būti informuoti apie savanorišką dalyvavimą moksliniame tyrime bei galimybę bet kada pasitraukti iš mokslinio tyrimo.

48.2.2. Tyrime dalyvaujant vaikams, tyrėjai paprastai turi gauti tėvų ar globėjų sutikimą, kuriam išreikšti turi būti suteiktas ne mažiau kaip 10 darbo dienų laikotarpis (nesutampantis su mokslinio tyrimo vykdymo pradžios diena) elektroninio ryšio priemonėmis susipažinti su informacijos apie mokslinį tyrimą lapu dalyviui (1 priedas) ir informuoto dalyvio sutikimo forma (2 priedas). Jeigu duomenys moksliniam tyrimui renkami be būtino tėvų ar globėjų sutikimo⁴, tėvai ar globėjai turi teisę neleisti vaikui dalyvauti moksliniame tyrime. Vis dėlto svarbu nepilnamečius vertinti kaip nepriklausomus asmenis, todėl, be to, kad tėvai ar globėjai duoda oficialų sutikimą, būtina, kad patys nepilnamečiai priimtų dalyvavimą tiek, kiek jie sugeba. Išimtis daroma asmens duomenims, kuriuos galima gauti tik su tėvų ar globėjų sutikimu. Vaikai gali būti įtraukti į mokslinius tyrimus tik tuo atveju, jei nėra kito būdo gauti reikiamus duomenis ir jei mokslinio tyrimo tikslas yra įgyti mokslinių išvalgų ar patobulinti gydymo metodus (pvz., neįgaliųjų integravimo ir kt.).

48.2.3. Nėra konkrečios (universalios) amžiaus ribos, kada vaikas gali savarankiškai arba iš dalies savarankiškai priimti sprendimą dėl dalyvavimo moksliniame tyrime, todėl vertinant vaiko dalyvavimo šiame procese galimybes ir apimtį, turi būti atsižvelgiama į jo nuomonę per vaiko gebėjimą suformuluoti savo pažiūras, jo amžių, brandos lygį ir interesus. Geriausių vaiko interesų pirmenybės principas yra vienas iš pamatinių principų, kuriuo turi būti vadovujamasi priimant bet kokius su vaiku susijusius sprendimus, kilus vaiko ir kitų asmenų interesų konfliktui ir pan.

48.2.4. Kai moksliniuose tyrimuose dalyvauja vaikai privaloma griežtai laikytis konfidencialumo principo. Tačiau gali būti situacijų, kai tyrėjai teisiškai arba etiškai privalo pateikti konfidencialią informaciją artimiausiems giminaičiams, kitiems suaugusiesiems ar tarnyboms, užtikrinančioms vaiko teisių apsaugą (pvz., pareiğa pranešti taikoma, jei tyrėjai sužino, kad prie vaiko yra priekabiuojama, jis prievartaujamas ar aplaidžiai prižiūrimas).

48.2.5. Tyrėjai gali neprašyti atskiros tėvų ar globėjų sutikimo, kai tarp tėvų ar globėjų ir nepilnamečių asmenų gali būti vertybių ir interesų skirtumų. Tai gali būti laikoma trukdžiu rinkti išsamius mokslinių tyrimų duomenis apie nepilnamečių gyvenimo sąlygas ir elgesį.

48.3. Asmenų, priklausančių pažeidžiamoms grupėms, moksliniai tyrimai

48.3.1. Tyrėjai turi ypatingą pareiğą gerbti pažeidžiamų grupių interesus per visą mokslinio tyrimo procesą. Pažeidžiami ir nepalankioje situacijoje esantys asmenys ne visada yra pasirengę ginti savo interesus bendraudami su tyrėjais. Reikėtų įvertinti tai, kad informuoto asmens sutikimo gavimo procedūros nebūtinai užtikrins asmenų apsisprendimą dalyvauti moksliniame tyrime arba apsaugos juos nuo nepagrįsto įsitempimo.

48.3.2. Asmenys, priklausantys pažeidžiamoms grupėms, gali nenorėti būti tiriamaisiais, bijodami nepalankaus visuomenės požiūrio į juos, todėl tokie moksliniai tyrimai yra galimi tik laikantis BDAR 6 ir / ar 9 straipsnių nuostatų.

48.4. Informacija tiriamiesiems

48.4.1. Informacija, kuri turi būti pateikta tiriamiesiems, priklauso nuo duomenų rinkimo metodų pobūdžio. Kokybinių, kiekybinių ir mišrių mokslinių tyrimų metu tiriamiesiems privaloma suteikti informaciją apie mokslinį tyrimą.

48.4.2. Informacija apie mokslinį tyrimą turėtų apimti bent šiuos dalykus: 1) tyrėjo kontaktinę informaciją; 2) mokslinio tyrimo temą; 3) duomenų rinkimo būdą ir numatomą trukmę; 4) duomenų rinkimo tikslą, kaip jie bus naudojami toliau, archyvavimo būdus antriniam naudojimui; 5) savanorišką dalyvavimo pobūdį; 6) pateikiamą informaciją apie tikėtiną tyrimo naudą ir galimas rizikas tiriamajam; 7) BDAR 13 straipsnyje nustatytą informaciją apie tiriamojo asmens duomenų tvarkymą.

48.4.3. Tiriamieji gali paprašyti papildomos informacijos apie mokslinį tyrimą. Papildoma informacija gali būti susijusi, pvz., su 1) moksliniu tyrimu, 2) kaip bus užtikrintas asmens duomenų konfidencialumas, anonimiškumas ir kur asmens duomenys bus kaupiami po

⁴ Tėvų informavimo tvarka ir kitos sąlygos, susijusios su tyrimo duomenų rinkimu be būtino tėvų ar globėjų sutikimo, nustatomos mokslo ir studijų institucijos teisės aktais.

mokslinio tyrimo, 3) kaip ir kada bus paskelbti mokslinio tyrimo rezultatai, 4) išoriniais finansavimo šaltiniais.

48.4.4. Moksliniuose tyrimuose, kuriuose taikomas eksperimento metodas, turi būti pateikta pakankamai informacijos apie eksperimento planą. Eksperimentiniai tyrimai įvairiose srityse labai skiriasi, todėl informacijos išsamumą visada nustato ir pagrindžia tyrėjas.

48.4.5. Tiriamųjų prašymai pateikti papildomą informaciją, susijusią su moksliniu tyrimu ir reikalingais tiriamojo asmens duomenimis, turi būti atsakyti paprasta ir suprantama kalba, kuo sąžiningiau ir tiksliau.

48.5. Duomenų rinkimas alternatyviais būdais

48.5.1. Tiriamiesiems gali būti suteikta visa reikalinga informacija, tačiau dalyvavimas kai kuriais atvejais negali būti savanoriškas (pvz., mokslinis tyrimas gali būti susijęs su kariuomenės šauktnių ar darbo procesų stebėjimu, kai organizacijos vadovas yra davęs leidimą moksliniams tyrimams).

48.5.2. Tiriamiesiems gali būti pateikta nepakankama informacija (pvz. stebėjimo duomenys surinkti iš skubios pagalbos tarnybos ar važinėjant su policijos būriu, kai tyrėjas negali atskleisti, kad atlieka mokslinį tyrimą) ar klaidinanti informacija apie tyrėjo vaidmenį (pvz., slaptai dirbdamas tyrėjas gali klaidinti tiriamuosius tirdamas diskriminacinius atvejus).

48.5.3. Tyrėjas renka duomenis moksliniam tyrimui neidentifikuodamas savęs, tačiau pateikdamas klaidingą informaciją apie mokslinio tyrimo turinį.

48.5.4. Stebint tiriamuosius viešoje vietoje, jų sutikimo nereikia. Techninę registravimo įrangą galima naudoti viešoje vietoje, jei duomenų naudojimo, saugojimo ir archyvavimo metu laikomasi privatumo ir duomenų apsaugos principų.

49. Rizikos įvertinimas

49.1. Galimą žalą tiriamiesiems gali sukelti duomenų rinkimas, saugojimas ir pasekmės paskelbus mokslinių tyrimų duomenis ir / ar rezultatus.

49.2. Psichologinės žalos vengimas

49.2.1. Psichologinės žalos vengimas apima pagarbų elgesį su tiriamaisiais ir etišką rezultatų paskelbimą mokslo publikacijose.

49.2.2. Temos jautrumas ir privatumo ribos pirmiausia priklauso nuo pačių tiriamųjų. Jei tiriamieji žino, kokie klausimai bus sprendžiami remiantis jiems pateikta informacija, davę informuoto asmens sutikimą, jie išreiškia norą dalyvauti moksliniame tyrime ir žino apie mokslinio tyrimo apimtį ir metodus. Dalyvaudami moksliniame tyrime tiriamieji patys reguliuoja savo dalyvavimą, vengdami situacijų ir klausimų, kurie, jų manymu, yra žalingi.

49.2.3. Jei mokslinis tyrimas apima sąveiką su tiriamaisiais (pvz., tiriamojo stebėjimas, interviu), visi duomenys apie tiriamuosius turi būti vertinami pagarbiai ir išlaikant jų orumą.

49.2.4. Tyrėjas turi įsitikinti, kad savanoriško dalyvavimo principo laikomasi ir tais atvejais, kai yra tiesioginis ryšys su tiriamaisiais. Tyrėjas visada (išskyrus atvejus, kai nėra objektyvių galimybių) turėtų įsitikinti, kad tiriamojo dalyvavimas yra savanoriškas, ypač kai yra tiesioginis ryšys su tiriamaisiais. Susierzinimas, sumišimas, baimė ar fizinis nuovargis gali būti pakankamas pagrindas tyrėjui nutraukti mokslinį tyrimą, kiek tai susiję su tema, net jei tiriamasis aiškiai neatsisako tęsti. Labai svarbu užtikrinti, kad tiriamieji dalyvautų savanoriškai, tiriant juos pačiose institucijose (pvz., ligoninėse, kalėjimuose, vaikų apsaugos įstaigose, pagyvenusių žmonių namuose ir kt.). Pz., nereikalingos psichinės įtampos galima išvengti iš anksto ištestavus, kiek laiko tiriamieji užtruks atlikdami mokslinio tyrimo užduotis.

49.3. Finansinės ir socialinės žalos išvengimas

49.3.1. Finansinė ir socialinė žala tiriamiesiems yra labiau tikėtina, jei moksliniame tyrime nesilaikoma etikos principų, susijusių su privatumu ir duomenų apsauga. Remiantis etikos principais, tvarkant ir saugant konfidencialią informaciją būtina paaiškinti tyrimo dalyviams, kaip bus užtikrinta konfidencialios informacijos apsauga.

49.3.2. Mokslo publikacijos gali turėti žalingų padarinių tiriamiesiems. Žalos rizika yra didžiausia, jei rezultatai pateikiami neetiškai, pvz., paskelbus klaidingus rezultatus, kurie nėra pagrįsti išsamiais duomenimis ar sisteminė analize. Išvengiant tokių atvejų rekomenduojama užtikrinti atvirąją prieigą prie mokslo publikacijų.

49.3.3. Tyrėjai turėtų vengti bet kokios žalos tiriamiesiems, kuri gali atsirasti dėl mokslo publikacijų. Tačiau šis principas neturėtų užkirsti kelio paskelbti mokslinių tyrimų rezultatus, kurie visais atžvilgiais gali nepatikti tiriamiesiems. Tyrėjo užduotis – pateikti informaciją nepaisant institucijos vadovų, tiriamųjų ar kitų reakcijos. Negalima riboti mokslinių tyrimų, susijusių su galios naudojimu ir socialinių institucijų (pvz., šeimos, universitetų, ligoninių, verslo įmonių, teisinės sistemos) veikimu, nes rezultatai gali turėti neigiamos įtakos tiriamiesiems. Geriausias būdas užtikrinti mokslinių tyrimų laisvę yra kruopštus ir sistemingas mokslinis tyrimas ir pagrįstai bei tinkamai paskelbti rezultatai. Už akademinės etikos principų laikymąsi mokslo publikacijose atsakingi tyrėjai (bendraautorai), bendradarbiai, leidėjai, leidinių savininkai ir redaktoriai, recenzentai, rėmėjai.

49.4. Mokslinių tyrimų žalos rizikos įvertinimas

49.4.1. Moksliniai tyrimai, susiję su galima rizika, kurios negali įvertinti patys tiriamieji, ir moksliniai tyrimai, galintys padaryti žalos ir paveikti įprastą gyvenimą, turi būti įvertinti iš anksto. Tyrėjas žinodamas, kad yra rizika padaryti ilgalaikę psichinę žalą, viršijančią riziką, arba kad nebus užtikrintas tiriamojo saugumas, privalo tai nurodyti Komitetui teikdamas prašymą įvertinti atitiktį mokslinių tyrimų etikai, kartu pateikdamas rizikos sumažinimo būdus. Atliekant mokslinį tyrimą paaiškėjus nenumatyta žalai, tyrėjas privalo laikinai sustabdyti mokslinį tyrimą ir iš naujo įvertinti žalos riziką, apie tai informuoti Komitetą ir pateikti planą, kaip išvengti nenumatytos žalos.

50. Konfidencialumas ir duomenų apsauga

50.1. Duomenų apsauga yra svarbiausia privatumo apsaugos sritis renkant ir tvarkant mokslinių tyrimų duomenis bei skelbiant rezultatus. Atliekant mokslinius tyrimus svarbu užtikrinti: 1) mokslinių tyrimų duomenų ir konfidencialumo apsaugą; 2) mokslinių tyrimų duomenų saugojimą ir valdymą; 3) mokslo publikacijų kokybę. Duomenų apsaugos tikslas – sugebėti atverti mokslinių tyrimų duomenis ir rezultatus, išsaugant tiriamųjų konfidencialumą.

50.2. Privatumo apsaugos principai taikomi viešai prieinamai medžiagai ar skelbiamiems duomenims, kurie gali būti susiję su asmenimis ir jų veikla politikos, verslo ir kultūros srityse. Pvz., atliekant tyrimus, kuriuose taikomas biografinis metodas, privatumą atskleidžianti informacija turėtų būti suderinta su asmeniu, apie kurį renkami duomenys, ar jo įgaliotu asmeniu.

50.3. Pagrindinis asmens duomenų rinkimo ir saugojimo principas yra asmens duomenų poreikis atliekant mokslinį tyrimą. Asmens duomenys turi būti renkami nustatytais, aiškiai apibrėžtais bei teisėtais tikslais ir toliau netvarkomi su tais tikslais nesuderinamu būdu. Jei mokslinių tyrimų duomenis galima pagrįstai išanalizuoti be tiesioginių identifikatorių ir nėra pagrindo saugoti identifikatorius, tik tie duomenys, iš kurių buvo pašalinti identifikatoriai, gali būti tvarkomi ir saugomi antriniams moksliniams tyrimams.

50.4. Duomenys su identifikatoriais gali būti renkami ir naudojami, kai tai tikslinga konkrečiau mokslinio tyrimo atžvilgiu. Gavus informuoto asmens sutikimą, duomenys taip pat gali būti saugomi antriniams moksliniams tyrimams su identifikatoriais. Moksliniuose tyrimuose gali reikėti apdoroti ir saugoti identifikatorius, siekiant atlikti duomenų auditą ir išvengti duomenų fabrikavimo ir falsifikavimo, iširti galimą akademinės etikos pažeidimą, taip pat dėl poreikio analizuoti duomenis, kurie reikšmingi istoriškai ir kultūriškai. Visi dabartiniai duomenys ilgainiui gali įgyti istorinę ir kultūrinę reikšmę, tačiau pastarąją kiekvienu atskiru atveju turi įvertinti ir pagrįsti tyrėjas.

50.5. Mokslinių tyrimų duomenų konfidencialumas priklauso nuo duomenų tvarkymo, naudojimo ir saugojimo apribojimų. Mokslinių tyrimų duomenys gali būti naudojami ar perduodami duomenų audito tikslams, jeigu užsakomuosiuose moksliniuose tyrimuose atiduodami užsakovui. Ypač nepriimtina atskleisti informaciją apie mokslinių tyrimų duomenis arba perduoti duomenis taip, kad tai galėtų daryti įtaką atskirų tiriamųjų vertinimui, gydymui ar padėčiai. Neanonimizuoti mokslinių tyrimų duomenys negali būti perduodami žiniasklaidai ar naudojami komerciniais tikslais.

50.6. Konfidencialumo užtikrinimo išimtis yra kiekvieno piliečio pareiga pranešti apie gresiantį sunkų nusikaltimą, kuriam vis dar galima užkirsti kelią. Tyrėjas neprivalo atskleisti

informacijos apie jau padarytus nusikaltimus, nebent informacijos atskleidimas padeda išvengti neišvengiamo sunkaus nusikaltimo.

50.7. Duomenų apsauga: tvarkymas, saugojimas ir skelbimas

50.7.1. Asmens duomenys yra bet kokia informacija, susijusi su fiziniu asmeniu, kurio tapatybė nustatyta arba gali būti nustatyta. Asmuo gali būti identifikuotas iš IP adreso, darbovietės, pareigų duomenų, informacijos, gaunamos susiejus kelis didžiuosius duomenis (angl. big data) ir kt.

50.7.2. Tiriamųjų privatumas turi būti gerbiamas, todėl asmens duomenys turi būti laikomi konfidencialiais. Asmens duomenys, galintys padėti nustatyti tiriamuosius, turi būti saugomi taip, kad ryšys tarp tiriamojo ir mokslinio tyrimo rezultatų būtų pašalintas arba tinkamai apsaugotas (pvz., suteikiant identifikatorių, šifruojant). Be to, turėtų būti apsaugota ir informacija, atskleidžianti tiriamojo dalyvavimą. Tai ypač svarbu pažeidžiamų grupių ar neskelbtinos informacijos atveju.

50.7.3. Tyrėjas per 30 kalendorinių dienų nuo tiriamojo duomenų atidavimo (pateikimo) turi suteikti prieigą prie visų su juo susijusių duomenų, jei jie dar nebuvo visiškai anonimizuoti ar susieti su kitais dalyviais, arba pašalinti visus tiriamojo asmeninius duomenis, šiam paprašius.

50.7.4. Tyrėjas privalo naudoti asmens duomenis tik tiems tikslams, kurie buvo iš anksto suformuluoti ir su kuriais susipažino tiriamasis.

50.7.5. Tyrėjas negali perduoti asmens duomenų trečiosioms šalims be tiriamojo leidimo. Asmens duomenys gali būti perduodami trečiosioms šalims tik mokslinių tyrimų tikslais ir gavus tiriamojo rašytinį leidimą. Kartais duomenys, susiję su tiriamuoju, yra reikalingi mokymo tikslais. Tiriamasis tam taip pat turi duoti leidimą.

Papunkčio pakeitimai:

Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus 2021 m. gegužės 10 d. įsakymas Nr. V-24

50.7.6. Tyrėjas privalo imtis tinkamų techninių ir organizacinių priemonių, kad būtų išvengta neteisėtos prieigos prie asmens duomenų ar jų tvarkymo. Šios priemonės gali apimti rakinamų spintelių, kabinetų, debesijos (angl. cloud; cloud computing), slaptažodžių ir /ar šifravimo naudojimą, taip pat asmenų, turinčių prieigą prie duomenų, registraciją. Duomenų su identifikatoriais apsauga turi būti kruopščiai suplanuota, o ypač jautriems asmens duomenims privaloma taikyti ypatingą priežiūrą ir ribojimą. Neatsargus duomenų saugojimas ar neapsaugotas elektroninis duomenų perdavimas negali kelti pavojaus tiriamųjų privatumo apsaugai.

50.7.7. Duomenų su identifikatoriais saugumo sprendimai ypač reikalingi stengiantis apsaugoti pažeidžiamus tiriamuosius (pvz., paveiktus psichologiškai, socialiai, ekonomiškai, politiškai ar kitaip, diskriminuojamus, patraukiamus baudžiamojon atsakomybėn ar susiduriančius su smurtu) nuo identifikavimo ir / ar su jais susijusios informacijos. Pvz., kieno nors privatumo apsauga gali turėti įtakos informuoto sutikimo registravimo būdui.

50.7.8. Tyrėjas turi nuspręsti, kur bus saugomi asmens duomenys su identifikatoriais, kuriame etape ir kokia apimtimi asmens duomenys bus sunaikinti, kaip bus tvarkomas tyrimų duomenų saugojimas ir archyvavimas antriniams moksliniams tyrimams. Taip pat reikia nustatyti tvarką, kaip asmens ir tyrimų duomenys bus apsaugoti elektroniniu būdu (pvz., atsarginės kopijos, vartotojo vardai, prieigos prie duomenų teisės, prireikus tvarkymas kompiuteriuose, nesusijusiuose su tinklu). Tyrimų duomenų anonimiškumas turi būti užtikrintas negrįžtamai, išskyrus tais atvejais, kai tiriamasis sutinka būti atpažįstamas (pvz., taikant eksperimentinį interviu metodą).

50.8. Jeigu duomenys yra surinkti ir / ar saugomi išorėje:

50.8.1. Kai asmens duomenys saugomi ne mokslo ir studijų institucijoje, pvz., susisiekdama su kita mokslo ir studijų institucija ar komercine įmone, mokslo ir studijų institucija turi kruopščiai įvertinti, ar duomenų saugojimas ir kitas tvarkymas atitinka BDAR reikalavimus;

50.8.2. Saugojimas ne Europos Sąjungos šalyse vengtinas. Tyrėjas, norėdamas saugoti asmens duomenis trečiosiose valstybėse veikiančių bendrovių infrastruktūroje, saugyklose ir kitur, turi įvertinti, kokių pagrindų, iš nurodytų BDAR V skyriuje (t. y. 45, 46 ar 49 straipsniuose) asmens duomenys būtų saugomi, ar dėl to reikalinga taikyti papildomas apsaugos priemones ar gauti Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos leidimą, taip pat, ar papildomai nekiltų pareiga sudaryti BDAR 28 straipsnyje įtvirtintą susitarimą su subjektu, kuriam asmens duomenų

saugojimas būtų perduotas. Tai taikoma ir asmens duomenų saugojimui Jungtinių Amerikos Valstijų ir trečiųjų šalių veikiančių bendrovių serveriuose⁵. Papildomai pastebėtina, kad tiriamasis turi būti informuotas apie duomenų saugojimo vietą ir galimas (net ir mažai tikėtinas) pasekmes prieš sutikdamas dalyvauti moksliniame tyrime.

50.8.3. Prireikus gali būti pareikalauta, kad tyrėjai ar organizacija, teikianti duomenų tvarkymo paslaugas, kiti mokslinio tyrimo darbuotojai, tvarkantys duomenis su identifikatoriais, pasirašytų konfidencialumo pasižadėjimą. Už rašytinius konfidencialumo pasižadėjimus atsako mokslinio tyrimo vadovas ir / ar pagrindinis tyrėjas. Duomenų, kuriuose yra identifikatoriai, konfidencialumas galioja ir tiems, kurie naudojami duomenimis, net jei rašytiniai konfidencialumo pasižadėjimai nėra naudojami. Kai konfidencialumo pasižadėjimai nėra renkami, duomenų valdytojas (duomenų tvarkytojas) turėtų įvertinti, kaip jis informuos minėtus asmenis apie jų pareigą saugoti asmens duomenų paslaptį ir šios pareigos pažeidimo pasekmes.

50.9. Jeigu mokslinis tyrimas finansuojamas viešosiomis lėšomis, tyrėjas turi užtikrinti mokslinio tyrimo projekto įgyvendinimo metu gautų duomenų išsaugojimą skaitmeniniu formatu, o pasibaigus projektui – perdavimą saugoti institucijai ir / ar pateikimą duomenų saugyklai. Asmens duomenys turi būti išlaikyti ne trumpesnę kaip mokslinius tyrimus finansuojančios organizacijos nustatytą laikotarpį pasibaigus mokslinio tyrimo projektui (paskelbus tyrimo rezultatus). Asmens duomenų saugojimo išimtis gali būti taikoma, pvz., longitudinaliems tyrimams. Tačiau identifikatoriai turi būti saugomi atskirai nuo tyrimo duomenų, o prieigai prie jų nustatomos atitinkamos sąlygos.

50.10. Vadovaujantis atviro mokslo koncepcija ir laikantis tarptautinių mokslinių rekomendacijų (pvz., Pagrindinių mokslinių tyrimų duomenų valdymo ir tvarkymo principų (angl. FAIR Guiding Principles for scientific data management and stewardship; <https://www.go-fair.org/fair-principles/>), mokslinio tyrimo duomenys (esant poreikiui ir anonimizuoti) saugomi mažiausiai 10 metų nuo jų paskelbimo arba tokį laikotarpį, kurį pasiūlo duomenų saugyklos pagal pasirinktą licenciją. Neskelbti mokslinio tyrimo ir tiriamojo asmens duomenys gali būti saugomi ir sunaikinti mokslo ir studijų institucijos nustatyta tvarka.

50.11. Nesant pagrindo saugoti identifikatorius, juos privaloma sunaikinti iškart po publikacijos paskelbimo, pvz., iškart turi būti sunaikintos identifikatorių popierinės laikmenos arba identifikatoriai pašalinti iš elektroninių laikmenų. Identifikatoriai, kurie yra saugomi tolesniems kontaktams su tiriamaisiais ir esant šių tiriamųjų sutikimui, turi būti apsaugoti (pvz., kitaip perkoduoti, suskirstyti į kategorijas ar kitaip užšifruoti) ir saugomi atskirai nuo analizuotų duomenų pagal BDAR reikalavimus.

50.12. Anonimizuotais mokslinio tyrimo duomenimis gali būti dalijamasi su kitais asmenimis, jeigu naujas duomenų panaudojimas ar tikslas neatskleidžia tiriamojo tapatybės arba nepadidina atskleidimo rizikos (pvz., per duomenų kryžmines jungtis). Prieš dalijantis duomenimis su kitais asmenimis, tyrimo duomenys anonimizuojami taip, kad duomenų nebūtų galima susieti su konkrečiais tiriamaisiais. Identifikuojamais asmens duomenimis apie tiriamuosius gali būti dalijamasi tik tuo atveju, jei tyrėjas iš tiriamojo yra gavęs išankstinį rašytinį informuoto asmens sutikimą, kuriame paaiškinamas duomenų, kuriais dalijamasi, tikslas ir, kiek taikoma, kita BDAR 13 straipsnyje nurodyta informacija, išskyrus atvejus, kai pareiga teikti asmens duomenis yra nustatyta mokslo ir studijų institucijai taikytinu teisės aktu⁶.

50.13. Jei mokslinių tyrimų duomenys buvo surinkti iš oficialių dokumentų ir registru neprašant tiriamųjų sutikimo, tiek identifikatoriai, tiek informacija, susijusi su komercinę paslaptį turinčiais dokumentais, turi būti 1) sunaikinti, kai tik jie tampa nereikalingi moksliniam tyrimui atlikti, arba 2) perduoti tų duomenų savininkui (pvz., esant užsakomajam moksliniam tyrimui duomenų savininkas yra užsakovas, jam asmens duomenys perduodami duomenų audito tikslais).

50.14. Mokslinių tyrimų duomenų saugojimas ir sunaikinimas

⁵ Gairių rengimo metu neaišku, ar asmens duomenų saugojimas trečiųjų valstybių, pvz., Jungtinių Amerikos Valstijų, Kinijos, kompanijų ir kitų organizacijų serveriuose atitinka BDAR minėtus reikalavimus, net kai serveriai yra įsikūrę Europoje. Taip yra todėl, kad pagal galiojančius įstatymus trečiųjų valstybių valstybinės institucijos gali reikalauti arba nustatyti suteikti prieigą prie duomenų, net jei jie yra saugomi Europoje.

⁶ Dalis BDAR 13 straipsnyje nurodytos informacijos gali būti asmeniui neteikiama, jei ji tiriamajam yra žinoma (pvz., jau buvo pateikta ankstesnės komunikacijos metu).

50.14.1. Humanitarinių ir socialinių mokslų tyrimai ne visada yra pakartojami, tačiau akademinėi bendruomenei turėtų būti suteikta galimybė prireikus patikrinti mokslinio tyrimo išvadas iš moksliniame tyrime analizuotų tyrimo duomenų juos atveriant pagal pasirinktos duomenų saugyklos reikalavimus ir tyrimo duomenis nuasmeninus arba pseudonimizavus⁷. Atvirumas yra pagrindinė mokslo kokybės savybė ir taip pat būtina sąlyga siekiant įvertinti mokslinės informacijos pagrįstumą.

50.14.2. Duomenys, kruopščiai archyvuojami antriniams moksliniams tyrimams, sumažina poreikį rinkti mokslinių tyrimų duomenis, kuriuose yra identifikatorių. Ypač svarbu archyvuoti antrinių mokslinių tyrimų duomenis, turinčius kultūrinę, istorinę ir / ar mokslinę vertę.

50.14.3. Prireikus privatumo apsauga turėtų būti užtikrinta pasitelkiant nuasmeninimo būdus ir nustatant prieigą prie nuasmenintų duomenų, skirtų antriniams moksliniams tyrimams.

50.14.4. Jei iš duomenų, saugomų antriniam naudojimui, reikia pašalinti identifikatorius, nuasmeninimo būdų tikslas turėtų būti toks, kad antriniai duomenų vartotojai negalėtų nustatyti atskirų subjektų. Be tiesioginių identifikatorių (pvz., vardas, pavardė, adresas, asmens tapatybės kodas), netiesioginius identifikatorius (pvz., darbo vieta, mokykla, gyvenamoji vieta, amžius, profesija ir t. t.) galima pašalinti iš archyvuotų duomenų arba perkoduoti, suskirstyti į kategorijas, arba kitaip užkoduoti.

50.14.5. Kai norima anksčiau atlikto tyrimo duomenis pakartotinai panaudoti naujiems mokslinių tyrimų tikslams, tačiau nebegalima gauti pirminių tiriamųjų informuoto sutikimo, reikia pateikti mokslinių tyrimų planą, kuriame būtų išsamiai aprašytas pakartotinio naudojimo pobūdis ir svarba, įskaitant poveikį privatumui. Komitetas turi nuspręsti, ar galimas pakartotinis duomenų naudojimas.

50.14.6. Jei duomenys, kuriuose yra identifikatorių, yra neskelbtini ir negali būti anonimiški, o tiriamųjų nebuvo paprašyta duoti leidimą saugoti ir / ar atverti duomenis, asmens ir tyrimo duomenys turėtų būti sunaikinti baigus mokslinį tyrimą (paskelbus tyrimo rezultatus), jeigu mokslo ir studijų institucija nenustato kitaip. Jei duomenys turi mokslinės vertės ar istoriškai yra unikalūs, tyrėjas gali pateikti prašymą leisti archyvuoti anonimizuotus tyrimo duomenis mokslo ir studijų institucijos rekomenduojamoje duomenų saugykloje / archyve.

50.15. Privatumo užtikrinimas mokslo leidiniuose

50.15.1. Skirtingai nuo mokslinių tyrimų duomenų, mokslo publikacijos paprastai yra viešai prieinamos. Veiksniai, į kuriuos reikia atsižvelgti skelbiant mokslinius tyrimus, yra šie:

50.15.1.1. bendrasis principas yra tiriamųjų privatumo apsauga publikacijoje. Sprendimai turi būti priimami kiekvienu konkrečiu atveju, jeigu publikacijoje identifikuojamas tyrime dalyvavęs asmuo;

50.15.1.2. vertinant, ar skelbti tiriamųjų vardus, reikia atsižvelgti į tiriamųjų teises. Be to, sutikus tiriamiesiems, kurie pateikė informacijos ar buvo apklausti, mokslinių tyrimų leidinyje gali būti nurodyti jų vardai ir kita pagrindinė informacija, kai mokslinis tyrimas yra paremtas interviu su ekspertais. Dėl to reikia iš anksto gauti tiriamųjų sutikimą skelbti jų asmens duomenis mokslo publikacijoje ar viešinti kitaip (pvz., mokslo ir kituose renginiuose);

Papunkčio pakeitimai:

Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus 2021 m. gegužės 10 d. įsakymas Nr. V-24

50.15.1.3. tiriamiesiems neturi būti pažadėtas visiškas anonimiškumas, jei to negalima garantuoti. Pvz., anonimiškumo suteikimas mokslo publikacijų tiriamiesiems nebūtinai užkerta kelią juos identifikuoti tiems, kurie yra susipažinę su bendruomenės ar organizacijos, kuri buvo mokslinio tyrimo objektas, veikla;

50.15.1.4. tyrėjas, rašydamas apie mirusius privačius asmenis, turi elgtis etiškai. Reikėtų tinkamai atsižvelgti į mirusiojo artimųjų ir kitų artimiausių jo giminaičių išreikštą privatumo poreikį;

50.15.1.5. tiriant organizacijas (pvz., institucijas, asociacijas, darbo bendruomenes, viešąsias įstaigas ir kt.), jų pačių ir atskirų atstovų atpažįstamumas turi būti vertinamas atskirai kiekvienu atveju.

⁷ Išsamiau žr. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos rekomendaciją „Nuasmeninimo metodai“, https://vdai.lrv.lt/uploads/vdai/documents/files/Rekomend_nuasmeninimo_metodai_2015.pdf

50.16. Kiekybinių tyrimų rezultatai pateikiami statistiškai, tačiau iškilus identifikavimo pavojui, būtina naudoti identifikatorius.

50.17. Kokybinių duomenų atveju, prieš paskelbiant bet kokius duomenų pavyzdžius ir / ar citatas, visada turi būti įvertinta identifikavimo rizika⁸: kokie netiesioginiai identifikatoriai (pvz., darbo vieta, mokykla, gyvenamoji vieta, amžius, profesija, pareigos ir kt.) nurodomi, kas bus užkoduota ir kas bus praleista.

50.18. Jei moksliniai tyrimai yra susiję su archyvuota medžiaga, tiriamųjų atpažįstamumas priklauso nuo sąlygų, kurias nustato medžiagą sauganti duomenų saugykla / archyvas.

51. Tyrėjų elgesys

51.1. Skelbdami mokslinių tyrimų rezultatus tyrėjai negali falsifikuoti ir fabrikuoti mokslinio tyrimo duomenų, taip pat praleisti ir / ar nutylėti svarbių duomenų.

51.2. Tyrėjai nurodo, kokiais metodais buvo surinkti ir / ar atrinkti duomenys, taip pat kokie metodai buvo naudojami validuoti ir išanalizuoti duomenis.

51.3. Jei tyrėjai nustato reikšmingų paskelbtų duomenų klaidų, jie privalo imtis priemonių šioms klaidoms ištaisyti, paskelbdami apie klaidas, patikslindami duomenis ar pritaikydami kitas tinkamas priemones.

51.4. Tyrėjai nepateikia kitų tyrėjų darbo ar duomenų dalių ar elementų kaip savo, net jei jie cituoja kito autoriaus darbą ar duomenų šaltinį.

51.5. Tyrėjai prisiima atsakomybę tik už tą darbą, kurį jie faktiškai (savarankiškai) atliko ar prie kurio prisidėjo, jeigu tyrėjo darbo dalį įmanoma nustatyti, tačiau jei to padaryti neįmanoma, atsakomybę prisiima visi tyrėjai. Jie gali būti įvardyti kaip kūrinio autoriai ar bendraautoriai tik tuo atveju, jei atitinka Publikavimo etikos gairių 3 punkte nurodytus autorystės kriterijus, ir tik tokiu atveju jie gali tvirtinti, kad šis kūrinys priklauso jiems.

51.6. Paskyrimas pagrindiniu kūrinio autoriumi ar bendraautoriumi reiškia atitinkamų asmenų mokslinį indėlį, o ne jų statusą. Neatitinkantiems autorystės reikalavimų, tačiau prisidėjusiems prie mokslinio tyrimo, mokslo publikacijoje išreiškiama padėka.

51.7. Studentas turėtų būti pirmasis autorius, jei publikacija parengta jo mokslinio tyrimo pagrindu.

52. Bendras validumas, tarpinstituciniai moksliniai tyrimai ir tyrimai kitose institucijose ar vietose

52.1. Jei mokslo ir studijų institucijos Komitetas priima sprendimą dėl atitikties mokslinių tyrimų etikai patvirtinimo, šis sprendimas gali būti laikomas galiojančiu ir kitoms mokslo ir studijų institucijoms, kurias atstovauja mokslinio tyrimo tyrėjai. Jei tyrėjas persikelia iš vienos mokslo ir studijų institucijos į kitą ir mokslinis tyrimas buvo atliekamas ankstesnėje mokslo ir studijų institucijoje, o pratęsiamas naujoje, papildomo atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimo atlikti nereikia, tačiau tyrimo rezultatai turėtų būti priskiriami toms institucijoms, kuriose tyrėjas atliko mokslinį tyrimą. Apie mokslinio tyrimo tęsimą ir jo atitikties mokslinių tyrimų etikai patvirtinimą būtina pranešti naujoje darbo vietoje.

52.2. Nesvarbu, kelių mokslo ir studijų institucijų atliekamas mokslinis tyrimas, už jo atitikties mokslinių tyrimų etikai patvirtinimą atsako pagrindinis tyrėjas ar mokslinio tyrimo vadovas ir institucija, su kuria jis yra susijęs. Jei mokslinių tyrimų projektai vykdomi keliose mokslo ir studijų institucijose, laikoma, kad atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimą pakanka atlikti tik vienoje mokslo ir studijų institucijoje, o kitas apie tai informuoti, jeigu nenustatyta kitaip.

Papunkčio pakeitimai:

Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus 2021 m. gegužės 10 d. įsakymas Nr. V-24

52.3. Atliekant tarpinstitucinius mokslinius tyrimus, atsižvelgiant į bendradarbiavimo pobūdį ir kontekstą, atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimą skirtingoms mokslinių tyrimų dalims galima gauti atskirai iš skirtingų mokslo ir studijų institucijų (pvz., socialiniai tyrimai vienoje institucijoje, o klinikiniai tyrimai kitoje).

53. Kompensacijos, atliekant mokslinius tyrimus

⁸ Išsamiau žr. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos Tvarkomų asmens duomenų saugumo priemonių ir rizikos įvertinimo gaires duomenų valdytojams ir duomenų tvarkytojams (3 versija), https://vdai.lrv.lt/uploads/vdai/documents/files/VDAI_saugumo_priemoniu_gaires-2020-06-18.pdf

53.1. Bet kokia kompensacija ar nauda, siūloma tiriamiesiems ir /ar tiriamųjų bendruomenėms, yra sąžininga, bet turi būti pagrįsta ir proporcinga.

Papunkčio pakeitimai:

Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus 2021 m. gegužės 10 d. įsakymas Nr. V-24

53.2. Kompensacija neturi daryti įtakos tiriamųjų apsisprendimui dalyvauti tam tikrame moksliniame tyrime ar mokslinio tyrimo veikloje.

53.3. Jei naudojami bendruomenės ištekliai, turi būti skiriama tinkama kompensacija.

53.4. Tyrėjas ir organizacija, kurioje atliekamas mokslinis tyrimas, gauna kompensaciją, neviršijančią to, kas gali būti laikoma pagrįstai proporcinga mokslinio tyrimo pobūdžiui, apimčiai ir tikslui (pvz., apmokamos kelionės išlaidos į mokslinio tyrimo atlikimo vietą (pvz., laboratoriją). Bandant įdarbinti tiriamuosius, tyrėjai paprastai nesūlo per didelių ar netinkamų finansinių ar kitokių paskatų. Kai tiriamiesiems siūlomos profesionalios paslaugos (pvz., nuolaidos paslaugoms ir / ar prekėms, mokymams) kaip paskata dalyvauti moksliniuose tyrimuose, tyrėjai aiškiai nurodo šių paslaugų pobūdį ir galimą riziką, įsipareigojimus ir apribojimus, susijusius su šiomis paslaugomis.

54. Išimty, atliekant mokslinius tyrimus

54.1. Moksliniame tyrime negalima naudoti apgaulės, išskyrus atvejus, kai apgaulės metodų taikymą galima pateisinti reikšminga numatoma mokslinio tyrimo moksline ar taikomąja verte ir kai nėra alternatyvios veiksmingo duomenų rinkimo procedūros.

54.2. Tyrėjas turėtų dokumentuoti ir paaiškinti sukčiavimo pobūdį bei pagrįsti, kodėl tai būtina.

54.3. Kai nėra sukčiavimo, tiriamieji neturėtų būti klaidinami dėl galimos rizikos, nepatogumų ir / ar intrigu, susijusių su dalyvavimu moksliniame tyrime.

54.4. Informacijos apie mokslinio tyrimo klausimą ir / ar hipotezę nepateikimas (siekiant užkirsti kelią tiriamajam daryti įtaką) nėra laikomas apgaulingu.

54.5. Neatmetama jokia informacija apie (galimą) mokslinio tyrimo riziką ar našą. Apgaulė gali būti būtina psichologinių tyrimų priemonė. Tačiau ji turėtų būti naudojama tik tada, kai būtina, ir negali būti naudojama klaidingai informuojant apie galimą žalą, riziką ar stresą.

54.6. Informacija negali būti neatskleista arba tiriamieji negali būti apgauti apie procedūras, kurios pagrįstai gali sukelti fizinę ar psichinę žalą.

54.7. Bet kokia apgaulė ar nuslėpta informacija tiriamiesiems turi būti paaiškinta kuo anksčiau, iškart po dalyvavimo ir ne vėliau kaip pabaigus rinkti duomenis. Tada tiriamieji taip pat turi būti informuojami, kad jie turi teisę atsiimti savo duomenis be neigiamų padarinių.

VIII SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

55. Tarnyba konsultuoja mokslo ir studijų institucijas šių Gairių įgyvendinimo klausimais.

[Logotipas]

INSTITUCIJOS PAVADINIMAS

[Padalinio pavadinimas]

Dalyvio vardas, pavardė:

Dalyvio kontaktai (el. paštas ir / arba tel. nr.):

Tyrimo pavadinimas

INFORMACIJOS APIE MOKSLINĮ TYRIMĄ LAPAS DALYVIUI

Atitikties mokslinių tyrimų etikai komiteto [data] protokolas Nr. [xx]

1. Kodėl atliekamas šis tyrimas?

[Nurodykite tyrimo tikslus ir uždavinius]

2. Kodėl esu pakviestas (-a) dalyvauti šiame tyrime?

Jūs pakvietė, nes [nurodykite amžiaus grupę ir / ar kitus įtraukimo kriterijus].

3. Ar aš privalau dalyvauti tyrime?

Ne. Prieš priimdamas (-a) sprendimą dalyvauti ar ne, galite užduoti klausimus apie tyrimą. Jei Jūs sutinkate dalyvauti, bet kuriuo metu galite pasitraukti iš tyrimo, nenurodydamas (-a) priežasties [ir nepatirdamas (-a) neigiamų padarinių – jei reikia, nurodykite], apie savo sprendimą pranešdamas (-a) man / mums. Jūs galite pasitraukti iš tyrimo ir atsiimti bet kokią informaciją, kuria pasidalijote, per 30 dienų nuo dalyvavimo tyrime dienos. [Prašome nurodyti, kaip bus elgiamasi su surinktais duomenimis iki sprendimo pasitraukti iš tyrimo].

4. Kokia bus tyrimo eiga, jei aš sutiksiu dalyvauti tyrime?

[Išsamiai aprašykite, kokie tyrimo žingsniai yra susiję su tiriamuoju ir kokių bendrų tyrimo eigos etapų bus laikomasi. Jei reikalingi keli mokomieji susitikimai, aprašykite juos paeiliui.]

Jūs būsite pakviestas (-a) dalyvauti [x] sesijose [įterpti vietą] / ARBA Jūsų bus paprašyta dalyvauti [x] sesijose internetu.

[Jei taikoma:] Kai atvyksite, aš aptarsiu / mes aptarsime tyrimo procedūras ir suteiksiu (-ime) galimybę užduoti bet kokius klausimus, susijusius su tyrimu. Vėliau paprašysiu (-ime) Jūsų užpildyti informuoto dalyvio sutikimo formą / ARBA duoti žodinį sutikimą.

Jei mielai dalyvausite tyrime, būsite apklaustas (-a) / Jūsų paprašysiu (-ime) apsilankyti viename / keliuose kartotiniuose susitikime (-uose) [nereikalingą ištrinti], [įrašyti numatomą susitikimo vietą].

⁹ Šiame priede pateikiama dokumento pavyzdinė forma parengta pagal Oksfordo universiteto dokumentą „Template information sheet“, <https://researchsupport.admin.ox.ac.uk/governance/ethics/resources/consent#collapse281101>. Oksfordo universitetui leidus, dokumentas adaptuotas ir išverstas į lietuvių kalbą. Leidimą suteikęs Oksfordo universitetas neatsako už vertimo kokybę. Leidimas adaptuoti ir išversti į lietuvių kalbą saugomas Tarnyboje.

Pokalbis / sesija turėtų trukti maždaug [xx] minutes / valandas. *[Ilgesnėms sesijoms: Jums bus siūlomos [skaičius] pertraukos po [xx] min.]* Taip pat galite paprašyti bet kuriuo metu atšaukti sutikimą dalyvauti tyrime arba nutraukti pokalbį.

[Pateikite išsamią informaciją apie visus tolesnius susitikimus, nurodydami jų trukmę ir dažnumą.]

[Jei taikoma:] Turėdami Jūsų sutikimą, norėčiau (-tume) padaryti garso įrašą / vaizdo įrašą / nufotografuoti Jus *[nereikalingą ištrinti]*, nes... *[nurodykite priežastis, kodėl tai būtina, pvz., garso įrašas bus reikalingas tam, kad galėtume tiksliai atkurti Jūsų mintis. Nurodykite, kur ir kaip bus saugomi garso / vaizdo įrašai ir / ar nuotraukos; kada ir kaip garso / vaizdo įrašai ir / ar nuotraukos bus sunaikinti; kokia bus naudojama transkribavimo programa ir kt. svarbias aplinkybes, nustatytas BDAR 13 straipsnyje.]*

5. Ar yra kokia nors rizika dalyvauti tyrime?

Dalyvavimas tyrime yra susijęs su šia rizika: *[aprašykite galimas tyrimo rizikas, taip pat atkreipkite dėmesį į menkiausią riziką, pvz., konfidencialumo pažeidimas ir kt.]*.

Norėdami sumažinti bet kokią galimą riziką, *[pasakykite, ką darysite, įskaitant tai, kad asmens duomenys bus atitinkamai pseudonimizuoti¹⁰ arba anonimizuoti]*.

6. Ar yra kokia nors nauda dalyvaujant tyrime?

[Arba:] Dalyvavimo nauda yra...

[Arba:] Dalyvaujdamas (-a) šiame tyrime Jūs negausite nei tiesioginės, nei asmeninės naudos.

7. *[Nepivaloma]* Išlaidos ir mokėjimai

[Arba:] Gausite *[x sumą / kuponą / dovaną]* už *[dalyvavimą / pagrįstas kelionės išlaidas / maitinimą / kita]*.

[Arba:] Už dalyvavimą šiame tyrime nebus mokama.

8. Kaip bus valdomi surinkti duomenys?

Informacija, kurią pateikiate tyrimo metu, yra tyrimo duomenys. Bet kokie tyrimo duomenys, iš kurių galite būti identifikuoti *[čia nurodykite asmens duomenis, kuriuos renkate iš dalyvių, pvz., vardas, gimimo data, garso įrašas ir t. t.]*, yra traktuojami kaip asmens duomenys.

[Jei taikoma renkant specialiųjų kategorijų asmens duomenis:] Tyrimui renkami duomenys patenka į specialiųjų kategorijų asmens duomenų kategorijas, tokias kaip Jūsų rasinė, etninė kilmė, sveikata, asmens duomenys atskleidžiantys politines pažiūras, religinius ir filosofinius įsitikinimus, narystę profesinėse sąjungose, genetiniai duomenys, duomenys apie fizinio asmens lytinį gyvenimą ir lytinę orientaciją *[čia nurodykite slaptumo žymą, komercinę paslaptį turinčių duomenų, kuriuos renkate, rūšis]*.

Asmeniniai / neskelbtini duomenys bus saugomi *[įrašykite vietą, saugos priemones ir kiek laiko bus saugomi surinkti duomenys] [terminai priklauso nuo institucijos / leidėjo pasirinktos informacinės sistemos ir duomenų saugyklos nustatytos tvarkos] / nesaugomi.*

Kiti tyrimų duomenys (įskaitant sutikimo formas) bus saugomi *[nurodomas duomenų saugojimo laikotarpis metais ir / ar sąlygos, nuo kurių priklauso duomenų saugojimo terminas]* po tyrimo atlikimo / rezultatų paskelbimo.

¹⁰ Tai toks asmens duomenų tvarkymo būdas, kai tam tikri asmens duomenys pakeičiami identifikatoriais, todėl asmens duomenų negalima susieti su konkrečiu duomenų subjektu nenaudojant papildomos informacijos. Tačiau esant poreikiui, galima atkurti asmens duomenų priklausymą konkrečiam duomenų subjektui.

Tyrimo duomenys bus atverti [*nurodoma vieta*] ir bus prieinami [*nurodyti tikslinę grupę arba visiems*].

[*Tiriamasis*] turi teisę atšaukti sutikimą dėl asmens duomenų tvarkymo [*nurodyti iki kada asmens duomenys gali būti atšaukti*].

[*Jei taikoma:*] Jūsų asmens duomenys perduodami ir saugomi paskirties vietoje už Europos Sąjungos ribų. [*Informuoti tiriamąjį apie galimybę jų asmens duomenis perduoti į trečiąsias valstybes (perdavimas apima ir nuotolinę prieigą prie asmens duomenų) ir tinkamas ar pritaikytas apsaugos priemonės ir būdus, kaip gauti jų kopiją arba kur suteikiama galimybė su jais susipažinti.*]

[*Tyrėjas ir / arba jo komanda, vadovas, bendradarbis / vertėjas / kitas įgaliotas asmuo...*] turės prieigą prie tyrimo duomenų. Atsakingiems [*institucijos pavadinimas*] nariams gali būti suteikta prieiga prie duomenų, skirtų tyrimams stebėti ir / arba auditui atlikti ir Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybai nagrinėjant galimą akademinės etikos ir / ar procedūrų pažeidimą.

[*Jei taikoma:*] Norėčiau (-tume) gauti Jūsų sutikimą naudoti tiesiogines citatas, [įsipareigojant, kad Jūsų vardas bus užkoduotas [*prašome ištrinti, jei nereikia*] bet kuriame tyrimo etape.

[*Jei taikoma:*] Norėčiau (-tume) gauti Jūsų sutikimą būsimuose tyrimuose naudoti nuasmenintus duomenis ir dalytis duomenimis su kitais tyrėjais (pvz., internetinėse duomenų bazėse). Visa asmeninė informacija, iš kurios būtų galima Jus identifikuoti, bus pašalinta arba pakeista.

9. Ar tyrimas bus paskelbtas?

Tyrimas gali būti paskelbtas [*nurodykite formą, pvz., publikacijos, tinklalapiai ir pan.*].

[*Pastaba dėl studentų baigiamųjų darbų internete publikavimo (aktuali tik tuo atveju, jei esate studentas, kurio darbas bus įtrauktas į Lietuvos akademinę elektroninę biblioteką ir / arba institucijos magistrantūros baigiamųjų darbų, daktaro disertacijų ir jų santraukų elektroninių dokumentų bazę / Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos elektroninį katalogą):*

[*Institucijos pavadinimas*] yra įsipareigojęs skleisti savo tyrimus visuomenei, todėl sukūrė institucijos tyrimų registrą, kuris skelbiamas institucijos tinklalapyje [*nuoroda*], o tyrimo medžiagą / surinktus duomenis skelbia [*duomenų bazė ir nuoroda*]. Informacija internete reikalinga tam, kad tyrėjai galėtų lengvai naudotis visu laisvai prieinamų disertacijų tekstu, taip padidindami galimą tų tyrimų poveikį ir mažindami mokslui skirtų išteklių švaistymą.

10. [Taikoma, jei mokslinis tyrimas finansuojamas iš išorės]: Kas finansuoja tyrimą?

[*Pateikite išsamią informaciją apie organizaciją, finansuojančią tyrimą.*]

11. Su kuo galėčiau susisiekti, jei norėčiau pranešti apie tyrimą?

Jei nerimaujate dėl šio tyrimo aspektų, susisiekite su [*įrašykite pagrindinio tyrėjo vardą, pavardę ir universiteto tel. nr. / el. pašto adresą*] arba [*įrašykite vadovo vardą, pavardę ir universiteto tel. nr. / el. pašto adresą*]. Sprendimas dėl Jūsų kreipimosi bus priimtas ir apie tai būsite informuotas per [*xx*] darbo dienų. Jei norėsite pateikti oficialų skundą, susisiekite su [*institucijos pavadinimas*] Atitikties mokslinių tyrimų etikai komiteto pirmininku ar jo pavaduotoju, kuris stengsis kuo greičiau išspręsti problemą:

[*Tik dėl paraiškų, kurias peržiūrėjo institucijos*] Atitikties mokslinių tyrimų etikai komiteto pirmininkas; el. paštas: [*xx*]; adresas: [*xx*].

[*Tik dėl paraiškų, kurias peržiūrėjo institucijos*] Atitikties mokslinių tyrimų etikai komiteto pirmininko pavaduotojas; el. paštas: [*xx*]; adresas: [*xx*].

12. Duomenų apsauga

[Institucijos pavadinimas] yra duomenų valdytojas *[nurodyti institucijos el. pašto adresą]*, todėl tyrimui pateikti Jūsų asmeniniai duomenys bus valdomi institucijoje *[įrašyti kokiu nustatytu būdu]*.

[Institucijos pavadinimas] tvarkys Jūsų asmens duomenis aukščiau nurodyto tyrimo tikslais. Institucijos atliekami tyrimai vykdomi *[nurodyti asmens duomenų tvarkymo tikslą]*. *[Pastebėtina, kad asmens duomenų tvarkymo tikslai turi būti suformuluoti aiškiai ir konkrečiai, kad būtų galima nustatyti, kokios rūšies tvarkymą jis apima, ir įvertinti, ar konkretus tikslas neprieštarauja teisės aktų reikalavimams. Tokie asmens duomenų tvarkymo tikslai kaip „moksliniams tyrimams atlikti“ ar „tyrimams visuomenės labui“ yra pernelyg abstraktūs ir iš jų nėra galimybės įvertinti susijusios asmens duomenų apimtį.]*

Informacija apie teises į Jūsų asmens duomenis *[turi būti paaiškinti institucijos ir įterpta šioje vietoje]*.

Asmens duomenų pareigūnas; el. pašto adresas: *[xx]*; adresas korespondencijai: *[xx]*.

Skundas dėl asmens duomenų tvarkymo gali būti teikiamas *[institucijos pavadinimas ir el. pašto adresas]*, *[institucijos asmens duomenų pareigūno el. pašto adresas ir adresas korespondencijai]*, *[Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos el. pašto adresas]*, *[Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos el. pašto adresas]* ir / ar *[Žurnalistų etikos inspektorius tarnybos el. pašto adresas]*.

13. Kontaktinė informacija ir / ar kita informacija

Jei norite iš anksto aptarti tyrimą (arba jei turėsite klausimų po tyrimo), susisieki-
kite:

[Pagrindinio tyrėjo vardas, pavardė]

[Institucijos pavadinimas]

[Institucijos adresas]

Tyrėjo tel. nr.: *[xx]*

Tyrėjo el. paštas: *[xx]*

Gavau

Parašas

Data

[Logotipas]

INSTITUCIJOS PAVADINIMAS

[Padalinio pavadinimas]

Dalyvio vardas, pavardė:
Dalyvio kontaktai (el. paštas, tel. nr.):

Tyrėjo vardas, pavardė ir statusas:
Tyrėjo afiliacija:
Tyrėjo tel. nr.:
Tyrėjo el. paštas:

INFORMUOTO ASMENS SUTIKIMO FORMA

Atitikties mokslinių tyrimų etikai komiteto [data] protokolas Nr. [xx]

[Projekto ir / ar mokslinio tyrimo pavadinimas]

Projekto ir mokslinio tyrimo aprašymas: [trumpa pastraipa]

		Jei sutinkate, pažymėkite varnelę	Jei nesutinkate, pažymėkite varnelę
1.	Aš patvirtinu, kad perskaičiau ir suprantu minėto projekto / mokslinio tyrimo [„pavadinimas“] informacinį lapą. Turėjau galimybę susipažinti su informacija, užduoti klausimus ir į juos gauti atsakymus.	☐	☐
2.	Aš esu informuotas, kad mano dalyvavimas yra savanoriškas ir kad aš galiu iš tyrimo pasitraukti bet kuriuo metu, nenurodydamas priežasties, nepatirdamas jokių neigiamų padarinių ar negaudamas baudų.	☐	☐
3.	Aš esu informuotas, kad tyrimo metu surinktus duomenis gali peržiūrėti įgalioji asmenys, nepriklausantys tyrėjų grupei (pvz., mokslo ir studijų institucijos Komitetui ir / ar duomenų apsaugos pareigūnui, Lietuvos Respublikos Akademines etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybai, Valstybinei duomenų apsaugos inspekcijai, Žurnalistų etikos inspektoriatui tarnybai, teismui).	☐	☐
4.	Aš esu informuotas, kad šio tyrimo projektą peržiūrėjo [institucijos pavadinimas] Atitikties mokslinių tyrimų etikai komitetas ir šis tyrimas buvo patvirtintas.	☐	☐
5.	Aš esu informuotas, kas turės prieigą prie mano pateiktų asmens duomenų, kaip duomenys bus saugomi ir kas bus su duomenimis pasibaigus projektui.	☐	☐
6.	Aš esu informuotas, kad tyrimo rezultatai bus paskelbti viešai.	☐	☐
7.	Aš esu informuotas, kur kreiptis dėl tyrimo.	☐	☐
8.	[Jei taikoma] Aš sutinku, kad būtų daromas garso įrašas.	☐	☐

¹¹ Šiame priede pateikiama dokumento pavyzdinė forma parengta pagal Oksfordo universiteto dokumentą „Template written consent form“, <https://researchsupport.admin.ox.ac.uk/governance/ethics/resources/consent#collapse281101>. Oksfordo universitetui leidus, dokumentas adaptuotas ir išverstas į lietuvių kalbą. Leidimą suteikęs Oksfordo universitetas neatsako už vertimo kokybę. Leidimas adaptuoti ir išvesti į lietuvių kalbą saugomas Tarnyboje.

		Jei sutinkate, pažymėkite varnelę	Jei nesutinkate, pažymėkite varnelę
9.	<i>[Jei taikoma]</i> Aš sutinku, kad būtų daromas vaizdo įrašas.	☐	☐
10.	<i>[Jei taikoma]</i> Aš sutinku, kad būtų daromos nuotraukos.	☐	☐
11.	<i>[Jei taikoma]</i> Aš esu informuotas, kaip garso įrašai / vaizdo įrašai / nuotraukos bus naudojami apibendrinant tyrimų rezultatus <i>[nereikalingą ištrinti]</i> .	☐	☐
11.1.	<i>[Jei taikoma]</i> Aš sutinku, kad apibendrinant tyrimų rezultatus būtų naudojamos tiesioginės citatos, priskirtos man, ARBA	☐	☐
11.2.	<i>[Jei taikoma]</i> Aš sutinku, kad mano citatos būtų pseudonimizuos ¹² apibendrinant tyrimų rezultatus ARBA	☐	☐
11.3.	<i>[Jei taikoma]</i> Aš sutinku, kad mano citatos būtų anonimizuos apibendrinant tyrimų rezultatus ARBA	☐	☐
11.4.	<i>[Jei taikoma]</i> Aš sutinku, kad mano pasisakymai / citatos būtų cituojamos tik <i>[nenurodant mano asmens duomenų / atskleidžiant mano asmens duomenis]</i> .	☐	☐
12.	Aš sutinku dalyvauti tyrime ¹³ .	☐	☐
<i>Pasirinktinai / neprivaloma</i>	Sutinku, kad šiame tyrime surinkti duomenys būtų teikiami tyrėjams, net ir tiems, kurie dirba už ES ribų, ir būtų naudojami kituose moksliniuose tyrimuose. Aš suprantu, kad visi duomenys bus visiškai anonimizuoti ir nebus galimybės nustatyti mano tapatybės.	☐	☐
<i>Pasirinktinai / neprivaloma</i>	Aš sutinku, kad mano asmeninę kontaktinę informaciją <i>[nurodyti konkrečią kontaktinę informaciją ir saugojimo terminą]</i> galima laikyti saugioje duomenų bazėje, kad tyrėjai galėtų susisiekti su manimi dėl kitų būsimų mokslinių tyrimų.	☐	☐

 Dalyvio vardas, pavardė

 Data

 Parašas

 Atsakingo asmens vardas, pavardė

 Data

 Parašas

¹² Tai toks asmens duomenų tvarkymo būdas, kai tam tikri asmens duomenys pakeičiami identifikatoriais, todėl asmens duomenų negalima susieti su konkrečiu duomenų subjektu nenaudojant papildomos informacijos. Tačiau esant poreikiui, galima atkurti asmens duomenų priklausymą konkrečiam duomenų subjektui.

¹³ Ypač sudėtinguose tyrimuose tyrėjai gali pridėti papildomą teiginį: „Aš suteikiu tyrėjui visas mano pateiktų duomenų turėtines teises, naudojant juos visuose darbuose, susijusiuose su šiuo ir būsimais projektais“. Tačiau tai turėtų būti sprendžiama kiekvienu atveju atskirai.

The image features a large orange speech bubble with a white outline and a small tail pointing downwards. The text "Priedas Nr. 4" is centered within the bubble. The background consists of several concentric, light blue circles, some of which are dashed lines, creating a ripple effect.

Priedas Nr. 4

Lietuvos universitetų rektorių konferencija

Publikavimo etika

GAIRĖS

**Loreta TAUGINIENĖ, Jurga CIBULSKIENĖ, Tomas BERKMANAS,
Jolanta JANUTĖNIENĖ, Agnė BRAZIULIENĖ, Rūta KAZLAUSKAITĖ,
Virginijus KLIŽENTIS, Rita TOLEIKIENĖ, Gintaras ZAMOKAS,
Saulė SIPAVIČIENĖ, Vaidotas VAIČAITIS, Vitas MAROZAS**

2019

TURINYS

Pratarmė	2
Padėka	3
ĮVADAS	4
I. SAŲVOKOS	4
II. AUTORIAI	6
Bendrieji autorystės principai	6
Autoriaus pareigos	6
Autorių eilės tvarka	8
III. BENDRADARBIAI	8
IV. REDAKTORIAI	9
Lygių galimybių principas	9
Interesų konflikto valdymo principas	9
Konfidencialumo principas	10
V. RECENZENTAI	10
Bendrosios nuostatos	10
Reikalavimai recenzavimo procesui	10
VI. LEIDĖJAI	12
VII. SAVININKAI	12
VIII. RĖMĖJAI	13
Rėmėjo vaidmuo ir atsakomybė	13
Procesų kontrolė	13
Prieiga prie tyrimo duomenų ir tyrimo duomenų teikimas	13
Intelektinė nuosavybė	13
Rėmėjo etiška praktika	14
IX. INTERESŲ KONFLIKTO VALDYMAS	14
Redaktoriai	14
Recenzantai	14
Rėmėjai	15
X. GALIMŲ PAŽEIDIMŲ SVARSTYMAS	16
Šaltiniai	16
Priedas	17

Pratarmė

Publikavimo etikos gairės skiriamos akademinėi bendruomenei, ypač mokslo leidinių redaktoriams, leidėjams, įvairių rankraščių recenzentams ir autoriams (pvz., tyrėjams, mokslininkams, studentams). Jomis siekiama supažindinti akademinę bendruomenę su vyraujančiomis tarptautinėmis publikavimo etikos nuostatomis, kurios taikomos visoms publikavimo procese dalyvaujančioms suinteresuotosioms šalims. Taip pat šiose gairėse pasiūlytos publikavimo etikos vadybinių sprendimų praktikos, ypač valdant interesų konfliktą, nagrinėjant galimus pažeidimus, prašant leidimų suteikimo.

Šios gairės parengtos susisteminus gaires, kurias paskelbė Publikavimo etikos komitetas (*Committee on Publication Ethics, COPE*), Mokslo redaktorių taryba (*Council of Science Editors*), tarptautiniu mastu pripažinti leidėjai (pvz., *John Wiley & Sons, Edward Elgar Publishing, Taylor & Francis Group*) ir atitinkamoms mokslo kryptims atstovaujančios asociacijos, pvz., Tarptautinis medicinos žurnalų redaktorių komitetas (*International Committee of Medical Journal Editors*), Amerikos kalbėjimo, kalbos ir klausos asociacija (*American Speech-Language Hearing Association*), Optinė visuomenė (*Optical Society*), Britų sociologijos asociacija (*British Sociological Association*). Reikšmingų skirtumų tarp mokslo krypčių nenustatyta.

Šioms gairėms parengti buvo organizuoti trys susitikimai. Reiškama padėka susitikimus priėmusiems universitetams – Mykolo Romerio universitetui, Vytauto Didžiojo universitetui ir ISM Vadybos ir ekonomikos universitetui.

Dr. Loreta Tauginienė
LURK Laikinosios akademinio sąžiningumo ir etikos
darbo grupės vadovė

Padėka

Padėkos reiškiamos šiems leidimus išversti į lietuvių kalbą suteikusiems fiziniams ir juridiniams asmenims:

Amerikos kalbėjimo, kalbos ir klausos asociacijai (*American Speech-Language Hearing Association*)

Britų sociologijos asociacijai (*British Sociological Association*)

už suteiktą leidimą atgaminti © The British Sociological Association www.britsoc.co.uk

Publikavimo etikos komitetui (*Committee on Publication Ethics*)

Mokslo redaktorių tarybai (*Council of Science Editors*) pagal Jungtinių Amerikos Valstijų Kolorado valstijos teisę

Tarptautiniam medicinos žurnalų redaktorių komitetui (*International Committee of Medical Journal Editors*)

Tai Tarptautinio medicinos žurnalų redaktorių komiteto (TMŽRK) parengtų Medicinos žurnalų mokslo darbų atlikimo, pranešimo, redagavimo ir publikavimo rekomendacijų vertimas į lietuvių kalbą / perspausdintas kūrinys. Lietuvos universitetų rektorių konferencija parengė šį vertimą / perspausdintą kūrinį savo lėšomis. TMŽRK nepatvirtino šio vertimo / perspausdinto kūrinio turinio. Medicinos žurnalų mokslo darbų atlikimo, pranešimo, redagavimo ir publikavimo rekomendacijų oficialus tekstas skelbiamas www.ICMJE.org. Skaitytojai turi cituoti originalų tekstą, kai cituoja šį vertimą / perspausdintą kūrinį.

Elizabeth Wager ir Sabine Kleinert

Optinei visuomenei (*Optical Society*) pagal Jungtinių Amerikos Valstijų teisę

Padėkos nurodytos leidimus išversti į lietuvių kalbą suteikusių fizinių ir juridinių asmenų pageidauta forma.

IVADAS

1. Redakatoriaus, leidėjo, rėmėjo ar mokslo leidinio savininko santykiai turi būti pagrįsti pasitikėjimu ir pagarba [D2].

I. SĄVOKOS

2. Pagrindinės sąvokos [D16]:

2.1. Anoniminis recenzavimas – pateikto kūrinio recenzavimo procesas, kurio metu kai kurių arba visų dalyvaujančių šalių tapatybės nėra atskleidžiamos. Dažniausi jo tipai:

2.1.1. vienpusis anoniminis recenzavimas – pateikto kūrinio recenzavimo procesas, kai recenzentų tapatybės nėra atskleidžiamos autoriams;

2.1.2. dvipusis anoniminis recenzavimas – pateikto kūrinio recenzavimo procesas, kurio metu nei recenzentų, nei autorių tapatybės nėra atskleidžiamos;

2.1.3. tripusis anoniminis recenzavimas – pateikto kūrinio recenzavimo procesas, kurio metu nei recenzentų, nei autorių, nei redaktorių tapatybės neatskleidžiamos. Ši recenzavimo procesą paprastai organizuoja nepriklausomas asmuo (pvz., leidėjas arba kviestinis redaktorius).

2.2. Atvirasis recenzavimas – pateikto kūrinio recenzavimo procesas, kurio metu atskleidžiamos visų jame dalyvaujančių šalių tapatybės.

2.3. Autorius – asmuo arba organizacija, kuri sukūrė originalų darbą ar prisidėjo prie jo sukūrimo.

2.4. Dovanotoji autorystė, svetingoji autorystė (angl. *gift or guest authorship, honorary authorship*) – tai pernelyg mažai ar visai neprisidėjusio asmens įtraukimas į autorius.

2.5. Esamo (tikro) suklastojimas (angl. *falsification, forgery, counterfeit*) – tai dėstymo, mokslinių tyrimų ar studijų turinio, atvaizdų, duomenų, įrangos ar procesų padirbinėjimas pateikiant juos netiksliai:

2.5.1. duomenų nutylėjimas (angl. *suppression of data, data masking*) – tai tikrų duomenų suklastojimo forma sumažinant duomenų masyvą ar praleidžiant duomenis, neatitinkančius pageidaujamų išvadų ar rezultatų;

2.5.2. tikrų duomenų suklastojimas (angl. *data falsification*) – tai nepagrįstas manipuliavimas mokslinių tyrimų duomenimis siekiant sudaryti klaidinantį išpūdį.

2.6. Mainais grindžiama autorystė (angl. *mutual admiration authorship, mutual support authorship*) – tai tokia praktika, kai siekdami įgyti nesąžiningą pranašumą du ar daugiau tyrėjų susitaria įrašyti vienas kito pavardes į savo publikacijas, nors vieno ar kito asmens indėlio nėra arba tas indėlis yra minimalus.

2.7. Naujo netikro suklastojimas (angl. *fabrication*) – moksliniuose tyrimuose terminas „naujo netikro suklastojimas“ reiškia duomenų, eksperimentų ar kitos reikšmingos informacijos išgalvojimą paraiškoje, tyrime ar tyrimo ataskaitoje:

2.7.1. naujų netikrų duomenų suklastojimas (angl. *data fabrication*) – tai duomenų išgalvojimas ir jų naudojimas taip, lyg jie būtų tikri.

2.8. Plagiatas yra kitų autorių parengto kūrinio pateikimas kaip savo tinkamai nenurodant šaltinių, kuriais buvo remtasi. Plagiato tipai yra šie:

2.8.1. atsikartojanti publikacija (angl. *redundant publication, augmented publication, auto-plagiarism, covert duplication, duplicate publication, duplication, recycle [plagiarism], self-plagiarism, text-recycling*) – publikuotas kūrinys (arba pagrindiniai publikuoto kūrinio skyriai), paskelbtas daugiau negu vieną kartą (ta pačia ar kitomis kalbomis) tinkamai nenurodant kitų autorių šaltinio, savo ankstesnių susijusių publikacijų ar paaškinimų, taip pat kai tie patys (arba iš esmės sutampantys) duomenys pateikti daugiau negu viename mokslo leidinyje be tinkamų nuorodų į savo ankstesnes susijusias publikacijas, paaškinimų, ypač kai tai daroma taip, kad recenzentai / skaitytojai nesuprastų, kad dauguma ar visi tyrimo rezultatai buvo anksčiau paskelbti;

2.8.2. durstinys (angl. *patchwriting, hybrid plagiarism, mosaic [plagiarism], mashup [plagiarism], remix [plagiarism], resourceful citer, re-tweet [plagiarism]*) – tai išvestinis rašytinis kūrinys, sudarytas iš nurodytų ar nenurodytų kelių skirtingų šaltinių ištraukų;

2.8.3. įvairialypės informacijos plagiatas – tai daugialypės terpės (pvz., garso įrašų, nuotraukų, vaizdo įrašų, muzikos ir kitų medijų) naudojimas nenurodant šaltinio;

2.8.4. negaliojantis šaltinis (angl. *invalid source, 404 Error [plagiarism], falsifying references, false credentials*) – tai pasibaigusios nuorodos ar nuorodos į neegzistuojantį šaltinį pateikimas;

2.8.5. nuorodos pamiršimas (angl. *citation amnesia, cryptomnesia, forgotten footnote, subconscious plagiarism*) – tai netyčinis kitų autorių kūrinių nenurodymas (necitavimas);

2.8.6. pažodinis plagiatas (angl. *clone [plagiarism], [Ctrl-C] plagiarism, verbatim plagiarism*) – tai kito autoriaus darbo pažodinis pateikimas ir / ar skelbimas kaip savo; kito autoriaus kūrinio kopijavimas žodis į žodį nenurodant šaltinio, kuriuo buvo remtasi;

2.8.7. plagiatas vartojant sinonimus (angl. *find-replace [plagiarism]*) – tai netinkamas perfrazavimas, kai pavieniai žodžiai pakeičiami sinonimais;

2.8.8. saviplagiatas (angl. *self-plagiarism, augmented publication, auto-plagiarism, covert duplication, duplicate publication, duplication, recycle [plagiarism], redundant publication, text-recycling*) – tai atsikartojančios publikacijos forma, kai autorius atkartoja savo paties kūrinio dalis nenurodydamas (necituodamas) anksčiau paskelbto savo kūrinio;

2.8.9. vaizdų plagiatas – tai vaizdų (pvz., nuotraukų, vaizdo įrašų, grafinių duomenų) naudojimas neturint tinkamo leidimo ar nenurodant šaltinio;

2.8.10. vertimo plagiatas – tai kita kalba paskelbto kūrinio vertimo publikavimas nepateikiant nuorodos į tą darbą.

2.9. Pramanyta autorystė (angl. *invented authorship*) – neegzistuojančio asmens įtraukimas į kūrinio bendraautorius; kito asmens įtraukimas į bendraautorius be jo sutikimo; nepažįstamo asmens įtraukimas į bendraautorius be jo sutikimo.

2.10. Prievartinė autorystė (angl. *coercion authorship*) – tai reikalaujama, bet savanoriškai nesuteikiama autorystė.

2.11. Šmėklinė autorystė, neįvardyta autorystė (angl. *ghost authorship, misleading attribution*) – tai naudojimosi neįvardytu (pelnytai prisidėjusiu, bet tarp autorių nenurodytu) autoriumi, kuris rašė ar rengė tekstą publikuoti, praktika.

II. AUTORIAI

Bendrieji autorystės principai

3. Autorystė turi būti priskiriama tik tiems asmenims, kurie esmingai prisidėjo prie tyrimo koncepcijos, jo įgyvendinimo ar interpretacijos [D5, D6], t. y. kurie tenkina šiuos kriterijus:

- pritarimas galutinei spausdinti teikiamai darbo versijai [D5];
- atsakomybės prisiėmimas už tai, kad visi su darbo tikslumu ar akademinio sąžiningumu susiję klausimai buvo tinkamai išanalizuoti ir išspręsti [D5, D6];

ir bent du iš šių kriterijų:

- tyrimo idėja ar dizainas [D5, D6];
- duomenų rinkimas ir apdorojimas [D5, D6];
- duomenų analizė ir interpretacija [D5, D6];
- atskirų darbo dalių / skyrių parašymas ar kritiškas perrašymas / tobulinimas (literatūros apžvalgos sintezė ar tyrimo rezultatų dalis) [D5, D6].

4. Visi asmenys, nurodyti kaip autoriai, turi tenkinti šių gairių 3 punkte išdėstytus kriterijus, ir visi juos tenkinantys turi būti nurodyti kaip autoriai.

5. Jei asmuo nesutinka prisiimti atsakomybės, jis negali būti bendraautoris [D4]. Tai taikytina ir didelių autorių grupių atveju. Autorystei neužtenka vien tik finansavimo užtikrinimo, duomenų surinkimo, vadovavimo tyrimo grupei, kalbos redagavimo ar pagalbos renkant tekstą [D5]. Asmenys, kurie netenkina šių gairių 3 punkte išdėstytą kriterijų, turėtų būti nurodyti tik padėkos (angl. *Acknowledgements*) skiltyje [D5].

6. Dėl autorystės turi būti susitarta pradiniame tyrimo ar rankraščio rengimo etape [D15].

7. Asmuo, kuris pateikė publikaciją, prisiima visą atsakomybę dėl išvardytų bendraautorių. Šis pateikimas taip pat reiškia, kad visi bendra autoriai sutinka su galutine publikacijos redakcija [D4].

8. Visi įtraukti autoriai turi gebėti paaiškinti publikacijos turinį iš esmės (nebūtinai visas technines detales) [D6]. Visi tarpdisciplininio ar daugiadisciplininio darbo autoriai, nepriklausomai nuo jų skirtingų ir nesutampančių kompetencijų ir žinių, esant reikalui turi gebėti prisiimti atsakomybę nagrinėjant ir sprendžiant bet kurios darbo dalies tikslumo ar akademinio nesąžiningumo klausimus [D15]. Jeigu autoriai prisiima atsakomybę tik už tam tikrus tyrimo aspektus, tai turėtų būti nurodyta publikacijoje [D15].

9. Darbą leidėjui pateikęs autorius turi užtikrinti, kad visi bendra autoriai bus įtraukti į visas tolimesnes darbo recenzavimo ir publikavimo stadijas [D15].

10. Jei kyla nesutarimų tarp autorių, jie turi būti sprendžiami pagrindinio autoriaus institucijoje dalyvaujant trečiajam šaliai.

Autoriaus pareigos

11. Pagrindinė autoriaus pareiga yra pateikti glaustą ir tikslų savo tyrimų aprašymą kartu su objektyvia moksline diskusija apie šio tyrimo dalyką. Tiriamasis darbas turi turėti aiškias nuorodas į šaltinius [D4].

12. Duomenų suklastojimas, jų neteisėtas pasisavinimas ir selektyvus pateikimas siekiant suklaidinti yra nepriimtinas nukrypimas nuo akademinės etikos [D4].

13. Publikacijoje būtina pateikti kitų autorių atliktus šios srities tyrinėjimus. Būtina pacituoti įtakingiausius autorius, kurių darbai padėtų kuo greičiau supažindinti su aprašomu dalyku. Informacija, gauta pokalbiuose, korespondencijose, diskusijose ar panaudojant trečių asmenų rankraščius, gali būti pateikta tik iš anksto gavus šių asmenų sutikimą [D4].
14. Jei naudojama informacija ir tyrimais, kurie yra leidėjo nuosavybė arba gauti teikiant konfidencialias paslaugas, būtina pateikti šio leidėjo sutikimą ir kartu pareikšti atitinkamas padėkas už galimybę naudotis šia informacija [D4].
15. Būtina vengti tyrimų publikavimo fragmentiškumo [D4].
16. Draudžiama pateikti publikuoti savo esmę tą patį rankraštį keliems mokslo leidiniams (saviplagiato draudimas) [D4].
17. Po to, kai publikacija buvo priimta konkretaus žurnalo ar kito mokslo leidinio, autorius neturėtų joje daryti esminių pataisymų [D4]. Jei pastebima klaida paskelbtame darbe, autorius privalo nedelsdamas atšaukti savo darbą arba jį ištaisyti [D4].
18. Tam tikrais atvejais netgi stipri kritika kito tyrėjo atžvilgiu gali būti leidžiama, tačiau būtina vengti asmeniškumų. Tos publikacijos, kuriose vyrauja kritika, turėtų būti publikuojamos komentarų skiltyje su galimybe tame pačiame numeryje atsakyti į šią kritiką [D4].
19. Jei tyrimas atliktas naudojantis tam tikra finansine pagalba ar kaip dalis finansuojamo projekto, tai privalo būti atskleista publikacijoje [D4], padėkos skiltyje. Jei finansuotojo vaidmuo neapsiribojo lėšų skyrimu, turi būti nurodyti visi jo indėliai [D3]. Padėkos skiltyje taip pat turi būti nurodyta bet kuri kita pagalba, gauta iš kitų asmenų / organizacijų darbo rengimo metu [D3].
20. Autoriai privalo tinkamai ir laiku pateikti atsakymus į leidėjų ir redaktorių klausimus, vengdami subjektyvių ir netinkamų komentarų [D4].
21. Plagiatas yra grubus akademinės etikos pažeidimas, kuris nepriimtinas jokiais atvejais ir sąlygomis. Plagiatas apima ne tik kitų autorių minčių pasisavinimą ar netinkamą citavimą, bet ir saviplagiatą, kai pateikiamas tekstas savo esmę labai artimas anksčiau publikuotam arba kai nėra tinkamai pateiktos nuorodos į ankstesnę savo publikaciją. Protingumo kriterijus yra taikomas nustatant, ar konkreti publikacija yra saviplagiatas [D4]. Plačiau plagiatas ir kiti akademinio nesąžiningumo atvejai yra apibrėžiami šių gairių I skyriuje.
22. Autorius privalo nurodyti bet kokias publikavimo grėsmes [D4] ir interesus (pvz., finansinius, asmeninius, politinius ar religinius), kurie gali turėti įtakos objektyviam darbo pristatymui [D3] ar skaitytojų supratimui [D13].
23. Jei publikacija yra susijusi su žmonių ar gyvūnų tyrimais, šie tyrimai turi atitikti tarptautiniu mastu pripažintus elgesio su jais principus. Žmonių tyrimų atveju būtina pateikti gautą šių žmonių išankstinį sutikimą dalyvauti tyrime [D4].
24. Prieš darbo publikavimą autoriai privalo pasirašyti intelektinės nuosavybės autorių teisių sutartį. Publikuojant darbą atviros prieigos mokslo leidinyje / duomenų bazėje, autoriams gali reikėti pasirašyti atviros prieigos teisių sutartį [D3].
25. Leidėjui darbą paduodantis autorius privalo patvirtinti, kad pateikiamas darbas yra originalus, nebuvo spausdintas anksčiau ir kad jo galutinė versija tuo metu nėra svarstoma dėl publikavimo tinkamumo [D3].
26. Darbų, kuriuose spausdinami medicininių tyrimų su gyvais žmonėmis rezultatai, autoriai gali būti paprašyti pateikti etikos komiteto protokolo išrašą, patvirtinantį jų tyrimą

ir tai, kad šis tyrimas atitinka priimtus standartus (pvz., Helsinkio deklaraciją) [D3, D4, D13]. Tie patys reikalavimai gali būti taikomi ir tyrimų su gyvūnais atveju [D3]. Kitų mokslo krypties autoriai taip pat gali būti paprašyti pateikti jų institucijos etikos komiteto sprendimą dėl tyrimo etikos vertinimo [D13]. Be to, priklausomai nuo mokslo krypties ir tyrimo pobūdžio autorių gali būti paprašyta pateikti įrodymų, kad jie buvo gavę informuotų tiriamųjų sutikimą [D3, D13].

27. Publikuojant atvejų analizes, trumpų atvejų serijas ar žmonių atvaizdus, autoriai turi pateikti pastarųjų sutikimą publikuoti atitinkamą medžiagą. Šis sutikimas neprilygsta sutikimui dalyvauti tyrime. Susiję asmenys turi būti informuoti, kur bus publikuojamas darbas ir kad visiškai anonimiškumas nėra galimas, nepaisant visų pastangų pašalinti nebūtiną informaciją, kuri gali leisti identifikuoti tyrimo dalyvius [D13].

Autorių eilės tvarka

28. Studentas paprastai turėtų būti pirmasis autorius, jei publikacija yra parengta studento darbo tyrimo pagrindu [D6].

29. Labiau patyrę mokslininkai yra skatinami suteikti mažiau patyrusiems kolegoms galimybę būti pirmuoju autoriumi [D6].

30. Asmuo, labiausiai prisidėjęs prie publikacijos rengimo, turi tapti pirmuoju autoriumi [D6].

31. Sprendimas, kas turėtų būti autorius, kokia autorių eilės tvarka ir kas prisidėjo prie publikacijos rengimo, pasiūlomas pirmojo autoriaus ir priimamas pasikonsultavus su bendraautoriais [D6].

32. Visi, kurie atitinka autorystės kriterijus, turi būti išvardijami pagal indėlį. Kai indėlis yra vienodas, autoriai išdėstomi pagal pavardę abėcėlės tvarka [D6].

33. Jei visi autoriai mano, kad jų indėlis yra vienodas, tai gali būti nurodyta išnašoje [D6].

34. Jeigu tyrėjai negali išspręsti mokslo darbo autorių nustatymo ir / ar eiliškumo klausimų, universitete turi būti nustatyta tvarka, kaip šią problemą sprendžia trečioji šalis [D6].

III. BENDRADARBAI

35. Bendradarbiams (angl. *contributors*), neatitinkantiems autoriams keliamų reikalavimų, mokslo darbe išreiškiama padėka [D5, D6] nurodant vardą ir pavardę, instituciją arba asmenų grupę (pvz., kiti tyrėjai) ir indėlį į mokslo darbą (pvz., peržiūrėjo rankraštį ir pateikė siūlymus dėl jo tobulinimo; surinko duomenis; padėjo identifikuoti tiriamuosius ir su jais susisiekti; padėjo redaguoti rankraštį) [D5]. Bendradarbiais gali būti laikomi: asmenys, padėję surinkti tyrimo duomenis (pvz., atliko interviu); apklausą administravę asmenys; duomenų apdorojimą atlikę asmenys; raštinės darbuotojai; patarimais dėl statistikos dalijęsi asmenys; studentai, atlikę kursinius darbus; rankraštį skaitę kolegos; tyrimo vadovas; tyrimui finansavimą suteikusi organizacija (Macintyre 1995) [D6]; kalbos redaktorius [D5]. Kiekvienu atveju autoriai nusprendžia, kokiems bendradarbiams ir už ką reiškiama padėka.

IV. REDAKTORIAI

36. Viena iš svarbiausių redaktoriaus pareigų yra organizuoti recenzavimo procesą sąžiningai ir išmintingai. Redaktoriai recenzentams ir autoriams turi paaiškinti recenzavimo proceso eigą, taip pat nurodyti, kurios mokslo leidinio dalys yra recenzuojamos [D13]. Be to, redaktoriai turėtų recenzentams paaiškinti, ko iš jų tikimasi ir kokia yra jų atsakomybė, ir paraginti laikytis recenzavimo gairių [D3].

37. Redaktorius turi teisę nuspręsti, ar pateiktas rankraštis bus publikuojamas. Priimdamas sprendimą redaktorius paprastai remiasi recenzentų vertinimu, redakcinės kolegijos nuomone, tačiau tam tikrais atvejais sprendimą nepublikuoti rankraščio redaktorius gali priimti ir vienasmeniškai, pavyzdžiui, kai mokslo darbas neatitinka mokslo leidinio keliamų teksto formatavimo reikalavimų, jo tematikos, yra parašytas nesilaikant taisyklingos kalbos, jo tema neatitinka aktualumo kriterijaus ar dėl kitų priežasčių [D4]. Redaktoriai turi kritiškai vertinti galimus etikos pažeidimus (galimus akademinės etikos pažeidimus, netinkamo elgesio su tiriamaisiais (žmonėmis ar gyvūnais, pažeidžiamomis žmonių grupėmis) atvejus, asmens duomenų apsaugos pažeidimus ir kt.) [D14; visiškai perfrazuota].

38. Redaktorius, kuriam pateikiami pagrįsti įrodymai dėl publikuoto darbo klaidinančio turinio ar išvadų, turi sudaryti galimybę paskelbti apie šiame darbe nustatytą klaidą arba šį darbą atšaukti. Skelbimą apie atliktą pataisymą gali parengti asmuo, kuris nustatė klaidą, arba darbo autorius [D4].

39. Redaktoriai, vykdydami savo funkcijas, privalo laikytis šių bendrųjų principų:

39.1. lygių galimybių;

39.2. interesų konflikto valdymo;

39.3. konfidencialumo.

Lygių galimybių principas

40. Rankraščiai turi būti vertinami pagal jų mokslinę vertę, neatsižvelgiant į autorių rasę, lytį, religinius įsitikinimus, kilmę, pilietybę, politines pažiūras, asmeninius ar institucinius ryšius ar einamas pareigas [D4].

Interesų konflikto valdymo principas

41. Redaktoriai turi įgyvendinti *ex ante* interesų konfliktų valdymo tvarką, t. y. turi turėti patvirtintas taisykles, apibrėžiančias interesų konfliktą, jo valdymo priemonės ir kitas susijusias nuostatas [D13].

42. Redaktorius pateiktus rankraščius turi vertinti nešališkai, be išankstinio nusistatymo dėl akademinų ar asmeninių pažiūrų ir vengti interesų konflikto [D4].

43. Interesų konflikto situacija susidarytu, jei redaktorius priimtų sprendimus dėl rankraščių, kurių autoriai – jis pats, jo esami ar buvę studentai, kolegos [D4], su kuriais jis dirba ar neseniai kartu dirbo, ar konsultavo, tos pačios įstaigos darbuotojai, konkurentai, arba dėl priimto sprendimo atsirastų apibrėžiama nauda redaktoriui ar jo artimiesiems [D1].

44. Kai teikiamas rankraštis yra tiesiogiai ir glaudžiai susijęs su redaktoriaus atliekamais moksliniais tyrimais, redaktorius turėtų pasitelkti kitą kvalifikuotą asmenį, galintį vykdyti

redakatoriaus funkcijas, šiam rankraščiui vertinti, kad būtų užtikrintas nešališkas sprendimų priėmimas [D4].

Konfidencialumo principas

45. Redaktoriai turėtų dėti pastangas, kad visi, kurie mokslo leidiniui recenzuoja rankraščius, suprastų konfidencialumo reikalavimus ir jų laikytųsi [D13].

46. Rankraščio informacija yra konfidenciali tol, kol patvirtinama, kad rankraštis priimtas spausdinti [D1].

47. Redaktoriai iki rankraščio publikavimo neturėtų niekam atskleisti autoriaus pavardės, rankraščio turinio, redaktorių ir recenzentų rekomendacijų ar galutinio sprendimo dėl rankraščio publikavimo. Tai taikoma kolegoms, studentams ir administracijai. Nederamu elgesiu laikoma, kai rankraščiais naudojasi studentai, besimokantys recenzuoti, įskaitant ir tuos atvejus, kai autorių identifikuojanti informacija yra pašalinta [D1].

48. Nepublikuotą informaciją redaktorius gali panaudoti savo tyrimuose tik gavęs autoriaus sutikimą.

V. RECENZENTAI

Bendrosios nuostatos

49. Recenzavimas yra pagrindinis būdas, leidžiantis spręsti apie tyrimo kokybę [D2]. Recenzavimo metu nepriklausomi mokslininkai teikia patarimus mokslo leidinių redaktoriams dėl rezultatų publikavimo [D4].

50. Recenzantai gali būti labai svarbūs atpažįstant (identifikuojant) netinkamą elgesį, tokį kaip netikrų duomenų klastojimas, tikrų duomenų klastojimas, plagiatas, vaizdų manipuliavimas, neetiškai atliktas tyrimas, šališka tyrimo ataskaita, piktnaudžiavimas autoryste, atsikartojanti publikacija ar saviplagiatas ir nedeklaruoti interesų konfliktai [D3].

51. Dažniausiai įvertinti rankraštį prašoma mažiausiai 2 recenzentų; kai kurie mokslo leidiniai reikalauja 3 recenzijų. To gali prireikti tais atvejais, kai reikalingas statistiko vertinimas. Esant prieštarangiems ar griežtiems vertinimams, gali būti paskirtas papildomas recenzavimas arba pateikti vertinimą gali vienas iš mokslo leidinio redaktorių. Kartais skiriami daugiau negu 3 recenzantai, jei kelių sričių recenzantai būtini siekiant išsamiai įvertinti darbą [D2].

Reikalavimai recenzavimo procesui

Kvalifikacija ir laiko kontrolė

52. Recenzantai, kurie supranta, kad jų patirtis ribota, turi informuoti redaktorių apie savo kompetencijos ribas. Recenzentams nebūtina išmanyti visų darbo turinio aspektų ekspertiniu lygiu, tačiau jie turėtų sutikti recenzuoti tik tuo atveju, jei jų erudicija yra pakankama atlikti patikimą įvertinimą. Recenzentas, neturintis tinkamos erudicijos, gali pasiūlyti priimti rankraštį su esminiais trūkumais ar atmesti vertingą darbą. Tokiais atvejais recenzentas turėtų nerecenzuoti [D2].

53. Recenzentai turi nedelsdami pateikti redaktoriui atsakymą, ar sutinka recenzuoti darbą, privalo laikytis recenzavimo instrukcijų ir recenziją pateikti laiku. To nepadarius, kyla pavojus recenzavimo procesui. Turėtų būti dedamos visos pastangos, kad recenzija būtų baigta per nustatytą laiką. Jei neįmanoma parengti recenzijos laiku, recenzentas turi nedelssdamas atsisakyti recenzuoti arba kreiptis dėl galimybės išspręsti susidariusią problemą [D2].

Gautos informacijos konfidencialumo laikymasis

54. Visa rankraštyje esanti informacija (ar idėjos) yra konfidenciali iki tol, kol priimamas sprendimas dėl rankraščio publikavimo [D1].

55. Recenzentai neturėtų atskleisti informacijos, susijusios su autoriais, rankraščio turiniu, redaktorių ir recenzentų rekomendacijomis ar galutiniu sprendimu dėl rankraščio paskelbimo. Šis apribojimas taikomas bendradarbiams, studentams ir kitiems darbuotojams. Dalijimasis pateiktais rankraščiais su studentais siekiant padėti jiems išmokti kritiškai vertinti tyrimus ir rašyti recenzijas yra netinkamas, net jei visa autorius identifikuojanči informacija buvo pašalinta. Recenzentai neturėtų rankraščių naudoti kaip praktinės studentų mokymo priemonės [D1].

56. Po to, kai pateikia recenziją, recenzentai turėtų sunaikinti visus gautus rankraščius ir susijusią medžiagą [D5].

57. Pasikonsultavęs su redaktoriumi, recenzentas gali savanoriškai atskleisti autoriui savo tapatybę [D4].

58. Recenzentai neturėtų naudoti ar atskleisti nepublikuotą informaciją, argumentus ar interpretacijas, kurie pateikiami svarstomame rankraštyje, išskyrus esant autoriaus sutikimui [D4].

Akademinio sąžiningumo kontrolė

59. Nors recenzuodami rankraščius recenzentai neįpareigojami ieškoti galimo mokslinio nesąžiningumo, jų pareiga, rengiant rankraščio recenziją, atkreipti dėmesį į bet kokius požymius, susijusius su galimais mokslinių tyrimų etikos principų pažeidimais [D1].

60. Sąžininga (netyčinė) klaida (angl. *honest error*) nėra mokslinis pažeidimas, tačiau recenzentai privalo nustatyti klaidas ir pranešti apie jas redaktoriui, lygiai taip pat kaip ir apie įtariamą mokslinio nesąžiningumo faktą [D1].

61. Kaip mokslo bendruomenės narys, recenzentas turi pareigą pranešti apie mokslinį nesąžiningumą, atsirandantį bet kuriuo publikavimo proceso metu [D1].

62. Kaltinimai dėl mokslinio nesąžiningumo turi būti pagrįsti įrodymais [D1].

Vertinimų objektyvumas ir korektiškumas

63. Recenzentai turėtų gerbti autorių intelektualinę nepriklausomybę [D4], būti objektyvūs ir konstruktyvūs savo vertinimais ir pateikti autoriams grįžtamąjį ryšį taip, kad jis padėtų patobulinti rankraštį. Recenzavimo tikslas yra ne pademonstruoti recenzento įgūdžius identifikuoti trūkumus. Recenzento komentarai turi išryškinti teigiamus recenzuojamos medžiagos aspektus, konstruktyviai pateikti trūkumus ir nurodyti tobulintinas dalis. Niekas

kitas negali autoriui pateikti įžvalgų dėl darbo trūkumų. Recenzentas turi aiškiai pagrįsti savo nuomonę, kad redaktoriai ir autoriai suprastų komentarų prasmę [D14].

64. Recenzentų kritika turi būti konkreti ir pagrįsta. Reikėtų vengti bendrųjų teiginių, tokių kaip jau atliktas anksčiau, jei jie nėra pagrįsti konkrečia informacija. Kritika turi padėti redaktoriams įvertinti darbą ir priimti autorių atžvilgiu sąžiningą sprendimą [D14].

65. Nors recenzijos yra konfidencialios, visos anoniminės pastabos turi būti mandagios ir tinkamos viešai nagrinėti. Kai kurie žurnalai reikalauja, kad recenzentai pateiktų dvejopus vertinimus: vieną – autoriui, kitą – tik redaktoriui. Pastarasis vertinimas kartais gali būti atviresnis ir jame gali būti rekomenduojama rankraštį priimti arba atmesti (tai, be abejo, neturėtų būti komentarų autoriui dalis) [D2].

66. Suasmeninta ar nepagrįsta recenzentų kritika jokiais atvejais negalima [D14, D4]. Užgaidūs ar kerštu grįsti kaltinimai laikomi neetišku elgesiu ir neturėtų būti tiriami [D1].

67. Recenzentai turėtų atsiminti, kad recenzuojamas darbas yra autorinis darbas ir nemėginti darbo perrašyti savo stiliumi, jeigu jis yra aiškus ir suprantamas. Tačiau pakeitimų, padedančių gerinti aiškumą, siūlymai yra svarbūs [D14].

VI. LEIDĖJAI

68. Mokslo leidiniuose paskelbta informacija gali nesutapti su leidėjo nuomone [D2].

69. Leidėjas paprastai atsako už finansų ir kitų procesų valdymą, verslo strategiją ir jos įgyvendinimą. Jis turi pripažinti mokslo leidinio rengėjo ir autorių mokslinį sąžiningumą, objektyvumą ir redaktoriaus nepriklausomumą, t. y. nesikišti į mokslo darbų vertinimą, atranką ar redagavimą [D2].

70. Leidėjo santykiai su mokslo leidiniu turėtų būti grindžiami rašytine sutartimi, užtikrinančia redaktoriaus laisvę ir atsakomybę [D2].

71. Leidėjas turėtų mokslo leidinio redaktoriui užtikrinti tiesioginę prieigą prie leidėjo vadovybės ir galimybę pranešti jai, o ne atitinkamam administratoriui ar savininkui [D2].

72. Leidėjas turėtų užtikrinti interesų konflikto valdymo procedūrų įgyvendinimą [D2].

VII. SAVININKAI

73. Savininkai turi teisę skirti ir atleisti redaktorius [D5].

74. Savininkai turėtų atleisti redaktorius tik dėl svarbių priežasčių, tokių kaip mokslinis pažeidimas, nesutikimas su mokslo leidinio ilgalaike redakcine kryptimi, netinkamas elgesys ar prasta veiklos pažanga [D5].

75. Paskyrimas ir atleidimas iš darbo turėtų būti grindžiami nepriklausomų ekspertų grupės nuomone, o ne savininko vertinimais [D5].

76. Turėtų būti nustatytos mokslo leidinio savininko galimo interesų konflikto su redaktoriumi ir leidėju valdymo procedūros. Recenzavimo ir kitus publikavimo konfliktus turi spręsti kvalifikuoti specialistai [D2].

VIII. RĖMĖJAI

Rėmėjo vaidmuo ir atsakomybė

77. Autorių priskyrimas publikacijai ir kitiems mokslo rezultatams, kurie gauti remiant rėmėjams, privalo būti atliekamas pagal mokslo leidinio reikalavimus (žr. šių gairių II skyrių) [D2].

Procesų kontrolė

78. Autoriai turi būti nepriklausomi nuo rėmėjų įtakos. Įgyvendindami autorystės praktikų priežiūrą, redaktoriai ir leidėjai gali autorių prašyti patvirtinti, kad jie pateikė rankraštį laisva valia, nesant nepagrįstai (neteisėtai) rėmėjo įtakai. Autoriai gali būti prašomi patvirtinti, kad jie sutinka su tuo, kaip rankraštyje interpretuojami tyrimo rezultatai ir kokios išvados prieinamos. Nepaisant savitarpio santykių su rėmėju, autoriai privalo užtikrinti, kad rankraštyje tyrimo rezultatai ir jų interpretavimas yra pagrįsti tik moksliniais kriterijais (nepriklausomai nuo padarinių). Be to, autoriai turi teisę įteikti rankraštį tam mokslo leidiniui, kurį jie laiko tinkamiausiu [D2].

Prieiga prie tyrimo duomenų ir tyrimo duomenų teikimas

79. Rėmėjai turi užtikrinti, kad visi pateikto rankraščio autoriai turėtų prieigą prie visų pateiktų tyrimo duomenų ir rezultatų, ir / arba reikalauti, kad autoriai patvirtintų, jog jiems yra suteikta prieiga prie visų tyrimo duomenų. Rėmėjai turėtų būti pasirengę bendradarbiauti su autoriais vykdydami mokslo leidinio užklausas dėl tyrimo duomenų. Rėmėjai ir tyrėjai turėtų vengti sudaryti sutartis, ribojančias dalijimąsi tyrimo duomenimis ir medžiaga, patvirtinančia jų paskelbtus teiginius. Autoriams turėtų būti suteikiama galimybė atsisakyti būti darbo autoriumi, jei jiems nėra suteikta prieiga prie visų tyrimo duomenų [D2].

Intelektinė nuosavybė

80. Rėmėjai, kurie reikalauja nuosavybės teisės į paskelbtus duomenis kartu su rankraščių autoriais, gali būti paprašyti pasirašyti tam tikras leidimo teises, mokslo leidiniui perduodant autorių teises ar pasirašant licencinę sutartį. Rėmėjai turėtų žinoti šių susitarimų sąlygas ir jų laikytis [D2].

81. Nauji rankraščiai neturėtų būti pateikiami svarstyti keliems mokslo leidiniams vienu metu. Iš esmės panašių rezultatų pakartotinis pateikimas kitam mokslo leidiniui, esant rėmėjo iniciatyvai ar įtakai, gali reikalauti autorių teisių turėtojo leidimo. Rėmėjai privalo vengti atsikartojančio ir perteklinio pirminių tyrimų rezultatų publikavimo. Antrinių rezultatų publikacija, parengta atlikus tolimesnius tyrimus, turėtų nurodyti pirminę publikaciją ir būti pakankamai skirtinga, kad būtų galima ją pateisinti (pvz., vertimas į kitą kalbą, išsami ir iš naujo atlikta paskelbtų duomenų analizė) [D2].

Rėmėjo etiška praktika

82. Rėmėjo etiška praktika apima, bet neapsiriboja [D2]:

82.1. nepagrįstai nedaryti įtakos autoriui dėl rezultatų atrankos ar interpretavimo ir / arba išvadų formulavimo;

82.2. naudoti leidinius (rankraščius, santraukas, stendinių pranešimų plakatus) mokslinių duomenų ir stebėjimų komunikacijai ir moksliskai juos interpretuoti ir aptarti;

82.3. nepritarti dovanotajai, svetingajai ir šmėklinei, neįvardytai autorystei ir jos nepalaikyti;

82.4. atskleisti visus finansinius ir nefinansinius santykius, galinčius paveikti profesinį sprendimą dėl rankraščio ar kito mokslinio pristatymo;

82.5. leisti autoriams nuspręsti, kur pateikti rankraštį;

82.6. neskubinti recenzentų palankiai įvertinti rankraščius, kuriuose minimas rėmėjo produktas ar prietaisas;

82.7. pateikti visus duomenis ar medžiagas autoriams ir tyrėjams laiku, kada to reikalaujama, arba atskleisti juos, jei rėmėjas nusprendžia nesuteikti autoriams ir tyrėjams prieigos prie visų duomenų.

83. Klinikiniai tyrimai registruojami įstatymo nustatyta tvarka [D2].

IX. INTERESŲ KONFLIKTO VALDYMAS

84. Visi recenzavimo ir publikavimo proceso dalyviai turi atskleisti visus ryšius, kurie galėtų sukelti interesų konfliktą [D5].

Redaktoriai

85. Redaktoriams turi būti suteikta galimybė reikšti nuomonę dėl prieštaringos leidėjo, rėmėjo ar savininko pozicijos, komercinių tikslų ar strateginių planų. Redaktoriai turi turėti teisę vertinti skelbimo turinį ar atsisakyti jam skirti vietą mokslo leidinyje [D2].

86. Redaktoriai turi kasmet atskleisti visas veiklas, sietinas su mokslu (ir kaip redaktoriaus, ir kitas), kuriose jie saistomi su leidėju, rėmėju ar mokslo leidinio savininku nepriklausomai nuo to, ar redaktorius dirba savanoriškais pagrindais, etato dalimi, ar visu etatu [D2].

87. Esant mokslinio nesąžiningumo atvejui, jeigu redaktorius nusprendžia, kad informacijos atskleidimas yra pateisinamas ir tinkamas, leidėjui, rėmėjui ar mokslo leidinio savininkui turi būti pranešama apie įtarimus dėl mokslinio nesąžiningumo. Siekiant užtikrinti redaktoriaus nepriklausomumą turi būti sudaromas susitarimas tarp redaktoriaus ir leidėjo, rėmėjo ar mokslo leidinio savininko dėl redaktoriaus saugomų dokumentų pobūdžio (pvz., rankraščių, recenzijų, protokolų) ir teisėto susipažinimo su jais esant konfidencialumo žymai [D2].

88. Leidėjas, rėmėjas ar mokslo leidinio savininkas gali reikalauti iš redaktoriaus apmokyti naujai paskirtus redaktorius [D2].

Recenzantai

89. Recenzavimo sistema turėtų būti tokia, kad kaip įmanoma būtų sumažintas realus arba numanomas recenzento šališkumas. Jei recenzentai turi kokių nors interesų, galinčių paveikti objektyvų vertinimą, jie turėtų arba atsisakyti recenzuoti, arba atskleisti redaktoriui interesų konfliktą ir pasiteirauti, kaip tai geriausiai išspręsti [D2]. Recenzentų taip pat gali būti prašoma redaktoriui atskleisti bet kokią asmeninį ar profesinį ryšį su autoriumi(-iais) ir atsisakyti recenzuoti, jei jie mano, kad gali kilti interesų konfliktas, jaučiasi nekompetentingi pateikti vertinimą arba negali jo laiku atlikti. Šis „šališkumo pasitikrinimas“ parenkant recenzentus gali būti integruotas į elektroninės rankraščių pateikimo sistemos formas, į elektroniniu paštu siunčiamą prašymą recenzuoti arba paskelbtas žurnalo svetainėje kaip žurnalo tvarka [D2].

90. Recenzentas neturėtų naudotis mokslinė, finansinė, asmeninė ar kita nauda recenzuodamas darbą. Turėtų būti dedamos visos pastangos, kad būtų išvengta naudojimosi recenzavimo metu gauta informacija. Potencialūs recenzentai, kurie gali turėti interesų konfliktą, turėtų atsisakyti recenzuoti ir / arba aptarti abejones su redaktoriu [D2].

91. Recenzentai neturėtų recenzuoti rankraščių, jei jie anksčiau prisidėjo prie jų rengimo, pvz., patarė autoriams arba jau buvo skaitę darbo rankraštį [D1].

92. Paprastai recenzentai turėtų susilaikyti nuo tiesioginio kontakto su autoriumi [D2].

93. Jei recenzentai žino ankstesnį mokslo darbą, kuris yra tiesiogiai susijęs su pateiktu rankraščiu, jie gali rekomenduoti autoriui apsvarstyti galimybę įtraukti šio darbo medžiagą į rankraštį. Tačiau recenzentai neturėtų to daryti savo naudai. Jie gali patarti autoriui, kad jų paskelbtų mokslo darbų citavimas gali būti tinkamas autoriaus rankraštyje, tačiau reikalavimas ar įpareigojimas įtraukti tokias citatas yra nederamas [D1].

Rėmėjai

94. Interesų konfliktai apima finansinius santykius (pvz., remiami klinikiniai tyrimai) ir nefinansinius santykius (pvz., autorių asmeniniai santykiai), galinčius paveikti profesinį sprendimą dėl vertinamo rankraščio. Informacijos apie galimus interesų konfliktus, susijusius su visais asmenimis, įtrauktais į publikacijas, įskaitant santraukas ir stendinius pranešimus mokslinėse konferencijose, atskleidimas yra labai svarbus siekiant, kad skaitytojas galėtų įvertinti leidinį [D2].

95. Rėmėjai turėtų būti skaidrūs ir atskleisti teikiamą finansinę ar natūrinę paramą autoriams. Autoriai taip pat turi atskleisti visą rėmėjo skirtą finansinę ir natūrinę paramą, taip pat dabartinius santykius su tyrimo finansavimo šaltiniu(-iais). Rėmėjo santykiai su autoriais turėtų būti aiškiai ir išsamiai išdėstyti autorių pasirašytoje interesų konflikto atskleidimo formoje, kurioje turėtų būti nurodyta visa rėmėjo skirta parama, įskaitant mokslinių tyrimų medžiagą, įdarbinimą, honorarus, dotacijas ir visą kitą materialinę ir finansinę paramą. Redaktoriai taip pat gali paprašyti nurodyti konkretų rėmėjo vaidmenį rengiant rankraštį (t. y. kuriant mokslinio tyrimo dizainą, renkant ir analizuojant duomenis, suteikiant leidimą publikuoti, pasirenkant mokslo leidinį). Jei rėmėjas tyrimo metu neatliks minėtų vaidmenų, tai taip pat turėtų būti nurodyta [D2].

96. Rekomenduojama, kad mokslo leidiniai taip pat atskleistų finansinius (pvz., prognozuojamos didesnės pardavimo pajamos dėl rėmėjo remtos publikacijos pakartotinio leidimo) ir nefinansinius (pvz., mokslo leidinio redaktoriaus darbuotojų asmeniniai

santykiai su organizacija, kuri finansavo tam tikrą rankraštį) santykius panašiu būdu, kaip tai privalo padaryti autoriai [D2].

X. GALIMŲ PAŽEIDIMŲ SVARSTYMAS

97. Galimų pažeidimų nustatymo, nagrinėjimo ir informavimo apie pažeidimus praktikos, reikalavimai ir pavyzdiniai prašymai dėl leidimų suteikimo pateikiami šių gairių Priede.

Šaltiniai

- [D1] *Guidelines for the Responsible Conduct of Research: Ethics and the Publication Process*. American Speech-Language Hearing Association, 2007. Prieiga per internetą: <http://www.medicc.org/mediccreview/documents/Guidelines-Ethics.PDF> [2018-03-28]
- [D2] *White Paper on Promoting Integrity in Scientific Journal Publications*¹. Council of Science Editors, 2012. Prieiga per internetą: <https://www.councilscienceeditors.org/resource-library/editorial-policies/white-paper-on-publication-ethics/> [2018-03-28]
- [D3] *Best Practice Guidelines on Publishing Ethics: A Publisher's Perspective*. John Wiley & Sons, Ltd., 2014. Prieiga per internetą: <https://authorservices.wiley.com/asset/Best-Practice-Guidelines-on-Publishing-Ethics-2ed.pdf> [2018-03-28]
- [D4] *Guidelines of The Optical Society (OSA) Concerning Ethical Practices in the Publication of Research*. Optical Society, 2012. Prieiga per internetą: [https://www.osapublishing.org/submit/review/ethical_guidelines\(jan2012\).pdf](https://www.osapublishing.org/submit/review/ethical_guidelines(jan2012).pdf) [2018-03-28]
- [D5] *Recommendations for the Conduct, Reporting, Editing, and Publication of Scholarly Work in Medical Journals*¹. International Committee of Medical Journal Editors, 2017. Prieiga per internetą: <http://www.icmje.org/icmje-recommendations.pdf> [2018-03-28]
- [D6] *Authorship Guidelines for Academic Papers*. British Sociological Association, 2001. Prieiga per internetą: https://www.britisoc.co.uk/media/21409/authorship_01.pdf [2018-03-28]
- [D13] Wager, E., Kleinert, S. (2011). Responsible research publication: international standards for authors. A position statement developed at the 2nd World Conference on Research Integrity, Singapore, July 22-24, 2010. Chapter 50 in: Mayer T & Steneck N (eds) *Promoting Research Integrity in a Global Environment*. Imperial College Press / World Scientific Publishing, Singapore (pp 309-16). Prieiga per internetą: https://publicationethics.org/files/International%20standards_authors_for%20website_11_Nov_2011.pdf [2018-05-29]
- [D14] *COPE Ethical Guidelines for Peer Reviewers*. Irene Hames on behalf of COPE Council. Committee on Publication Ethics, 2013. Prieiga per internetą: <https://publicationethics.org/files/Peer%20review%20guidelines.pdf> [2018-03-28]

---

¹ Šios gairės nuolat atnaujinamos.

- [D15] Kleinert, S., Wager, E. (2011). Responsible research publication: international standards for editors. A position statement developed at the 2nd World Conference on Research Integrity, Singapore, July 22-24, 2010. Chapter 51 in: Mayer T & Steneck N (eds) *Promoting Research Integrity in a Global Environment*. Imperial College Press / World Scientific Publishing, Singapore (pp 317-28). Prieiga per internetą: https://publicationethics.org/files/International%20standard_editors_for%20website_11_Nov_2011.pdf [2018-05-29]
- [D16] Tauginienė, L., Gaižauskaitė, I., Glendinning, I., Kravjar, J., Ojsteršek, M., Ribeiro, L., Odiņeca, T., Marino, F., Cosentino, M. ir Sivasubramaniam, S. (2018). *Glossary for Academic Integrity*. ENAI Report 3G [online]. Prieiga per internetą: http://www.academicintegrity.eu/wp/wp-content/uploads/2018/02/GLOSSARY_final.pdf [2018-05-29]
- Macintyre, S. (1995). MRC Social & Public Health Sciences Unit Policy on Authorship of Publications and Presentations. Prieiga per internetą: http://www.msoc-mrc.gla.ac.uk/Reports/Pages/PubPres_MAIN.html [percituota]

Priedas

Pažeidimų nustatymo, nagrinėjimo ir informavimo apie pažeidimus praktikos

- Acceptable Secondary Publication (III.D.3). In *Recommendations for the Conduct, Reporting, Editing, and Publication of Scholarly Work in Medical Journals*. International Committee of Medical Journal Editors, 2017. Prieiga per internetą: <http://www.icmje.org/icmje-recommendations.pdf> [2018-03-28]
- COPE Flowcharts*. Prieiga per internetą: <https://publicationethics.org/resources/flowcharts> [2018-06-09]
- Corrections, Retractions, Republications, and Version Control (III.A). In *Recommendations for the Conduct, Reporting, Editing, and Publication of Scholarly Work in Medical Journals*. International Committee of Medical Journal Editors, 2017. Prieiga per internetą: <http://www.icmje.org/icmje-recommendations.pdf> [2018-03-28]
- Ensuring the integrity of the published record – suspected research or publication misconduct. In *Responsible research publication: international standards for authors (Singapore statement)*. Committee on Publication Ethics, 2011. Prieiga per internetą: https://publicationethics.org/files/International%20standard_editors_for%20website_11_Nov_2011.pdf [2018-05-29]
- Guidelines for Handling Image Data (3.4.1). In *White Paper on Promoting Integrity in Scientific Journal Publications*. Council of Science Editors, 2012. Prieiga per internetą: <https://www.councilscienceeditors.org/resource-library/editorial-policies/white-paper-on-publication-ethics/> [2018-03-28]
- Handling Third-Party Inquiries About Scientific Misconduct (3.6). In *White Paper on Promoting Integrity in Scientific Journal Publications*. Council of Science Editors, 2012. Prieiga per internetą: <https://www.councilscienceeditors.org/resource-library/editorial-policies/white-paper-on-publication-ethics/> [2018-03-28]
- Procedure for Handling Guideline Violations (3.4.2). In *White Paper on Promoting Integrity in Scientific Journal Publications*. Council of Science Editors, 2012. Prieiga per internetą:

<https://www.councilscienceeditors.org/resource-library/editorial-policies/white-paper-on-publication-ethics/> [2018-03-28]

Reikalavimai ir pavyzdiniai prašymai dėl leidimų suteikimo

APA Copyright and Permissions Information. Prieiga per internetą:
<http://www.apa.org/about/contact/copyright/index.aspx> [2018-06-09]

COPE Sample Letters. In *Best Practice Guidelines on Publishing Ethics: A Publisher's Perspective*. John Wiley & Sons, Ltd., 2014. Prieiga per internetą:
<https://authorservices.wiley.com/asset/Best-Practice-Guidelines-on-Publishing-Ethics-2ed.pdf> [2018-06-09]

Copyright and permissions (3.2.1). In *Author and Editor Guidelines: Business and Social Sciences*. Edward Elgar Publishing, 2017. Prieiga per internetą: https://www.e-elgar.com/sites/e-elgar/files/images/shared/author_and_editor_guidelines_socialsciences_2016_0.pdf [2018-06-09]

Permissions (II.4). In *Author Guidelines: Taylor & Francis Books*. Taylor & Francis Group, 2017. Prieiga per internetą: <https://s3-us-west-2.amazonaws.com/tandfbis/rt-files/docs/Author+Guidelines+2017.pdf> [2018-06-09]

Kaip cituoti?

Harvardo citavimo stilius

Tauginienė, L., Cibulskienė, J., Berkmanas, T., Janutėnienė, J., Braziulienė, A., Kazlauskaitė, R., Kližentis, V., Toleikienė, R., Zamokas, G., Sipavičienė, S., Vaičaitis, V. ir Marozas, V. 2019. *Publikavimo etika: gairės*. Vilnius: Lietuvos universitetų rektorių konferencija.

Leidimai išversti į lietuvių kalbą saugomi LURK sekretoriato.

Leidimus suteikę fiziniai ir juridiniai asmenys neatsako už vertimo kokybę.

Kalbos redaktorė Aistė Skrebytė-Mahly

An orange callout box with a white pointer pointing downwards, centered on a white background with faint, light blue concentric circles and dashed lines.

Priedas Nr. 5

LIETUVOS MOKSLO TARYBOS

NUTARIMAS DĖL ATVIROSIOS PRIEIGOS PRIE MOKSLO PUBLIKACIJŲ IR DUOMENŲ GAIRIŲ PATVIRTINIMO

2016 m. vasario 29 d. Nr. VIII-2
Vilnius

Lietuvos mokslo taryba (toliau – Taryba), vadovaudamasi Europos Komisijos 2012 m. liepos 17 d. rekomendacija dėl prieigos prie mokslinės informacijos ir tos informacijos išsaugojimo (2012/417/ES), atsižvelgdama į 2012 m. UNESCO atvirosios prieigos vystymo ir skatinimo politikos gaires ir į 2015 m. Mokslo Europos atvirosios prieigos prie mokslo publikacijų principus, įgyvendindama uždavinius, nustatytus Lietuvos mokslo tarybos nuostatuose, patvirtintuose Lietuvos Respublikos Seimo 2009 m. gruodžio 22 d. nutarimu Nr. XI-625 „Dėl Lietuvos mokslo tarybos nuostatų patvirtinimo“, siekdama įgyvendinti Lietuvos Respublikos Mokslo ir studijų įstatymo 45 straipsnio nuostatas bei veikdama kaip institucija atsakinga už atvirosios prieigos politikos koordinavimą nacionaliniu mastu, n u t a r i a:

1. Patvirtinti Atvirosios prieigos prie mokslo publikacijų ir duomenų gaires (toliau – Gairės) (pridedama).
2. Taikyti Gairių nuostatas Tarybos remiamos veiklos projektams, kuriems įgyvendinti konkursai skelbiami po šių gairių įsigaliojimo dienos.
3. Nustatyti Gairių įgyvendinimui pereinamąjį laikotarpį iki 2020 m. gruodžio 31 d. Pereinamojo laikotarpio metu, nustačius Gairių nuostatų nesilaikymo atvejų, taikyti tik įspėjamąsias priemones.
4. Atlikti tarpinį šių Gairių poveikio ir pasiektos pažangos įvertinimą iki 2018 m. gegužės 1 d. ir, atsižvelgus į Atvirosios prieigos prie mokslo publikacijų ir duomenų gairių taikymo praktiką ir poreikį, jas tikslinti.

Tarybos pirmininkas

Dainius H. Pauža

PATVIRTINTA
Lietuvos mokslo tarybos
2016 m. vasario 29 d. nutarimu Nr. VIII-2

ATVIROSIOS PRIEIGOS PRIE MOKSLO PUBLIKACIJŲ IR DUOMENŲ GAIRĖS

I SKYRIUS POLITINĖS NUOSTATOS

1. Lietuvos mokslo taryba (toliau – Taryba) remia Europos Sąjungos politiką¹ dėl atvirosios prieigos prie mokslinių tyrimų rezultatų, gautų už viešąsias lėšas, ir galimybes vartotojui juos gauti be jokių finansinių, techninių ar teisinių apribojimų.

2. Taryba pritaria galimybei laisvai atlikti paieškas atvirosios prieigos publikacijose ir (ar) su jomis susijusiuose duomenyse, taip pat pritaria šių mokslo rezultatų pakartotinio panaudojimo (pernaudojimo) galimybei naudojant automatines dokumentų turinio analizės priemones tiek, kiek tai neprieštarauja autorių ir kitų šalių teisėms.

3. Taryba remia ir imasi priemonių dalyvauti bendrame pasaulio ir Europos Sąjungos šalių atvirosios prieigos sąjūdyje, inicijuotame ir palaikomame UNESCO², Europos Komisijos, Europos mokslo tarybos³, Mokslo Europos⁴, Europos universitetų asociacijos⁵ ir kitų organizacijų bei judėjimų, ir taip prisideda prie tyrėjams ir tyrimų rezultatams keliamų reikalavimų harmonizavimo Europos Sąjungoje.

4. Taryba siekia skleisti informaciją apie atvirąją prieigą ir jos naudą tarp politikos formuotojų, mokslininkų ir žinių vadybininkų, palaiko ir remia pasaulines, nacionalines, regionines ir institucines atvirąją prieigą skatinančias iniciatyvas.

5. Taryba skatina Lietuvos mokslo ir studijų institucijas, infrastruktūras ir kitas susijusias organizacijas pasitvirtinti savo atvirosios prieigos prie mokslo rezultatų politikos nuostatas ir mokslo duomenų valdymo tvarkas.

6. Atsiliepdama į Europos Sąjungos mokslinių tyrimų ir inovacijų programos Horizontas 2020 atvirosios prieigos nuostatas⁶, Taryba parengė Atvirosios prieigos prie mokslo publikacijų ir duomenų gaires (toliau – Gairės).

¹ Europos Komisijos 2012 m. liepos 17 d. rekomendacija dėl prieigos prie mokslinės informacijos ir tos informacijos išsaugojimo (2012/417/ES) -<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32012H0417&from=LT>

² UNESCO Atvirosios prieigos politikos plėtros ir skatinimo gairės – <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/resources/publications-and-communication-materials/publications/full-list/policy-guidelines-for-the-development-and-promotion-of-open-access/>

³ Atvirosios prieigos gairės tyrėjams, finansuotiems Europos mokslo tarybos – https://erc.europa.eu/sites/default/files/document/file/open_access_policy_researchers_funded_ERC.pdf

⁴ Mokslo Europos atvirosios prieigos principai prie mokslo publikacijų – http://www.scienceurope.org/uploads/PublicDocumentsAndSpeeches/WGs_docs/SE_POA_Pos_Statement_WEB_FINAL_20150617.pdf

⁵ Europos universitetų asociacijos gairės dėl atvirosios prieigos prie mokslinių publikacijų: <http://www.eua.be/Libraries/publications-homepage-list/eua-roadmap-on-open-access-to-research-publications>

⁶ Atvirosios prieigos gairės prie mokslinių publikacijų ir tyrimų duomenų Horizonte 2020 – http://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/grants_manual/hi/oa_pilot/h2020-hi-oa-pilot-guide_en.pdf

II SKYRIUS GAIRIŲ TIKSLAS, SIEKINIAI, TAIKYMO SRITIS

7. Gairių tikslas – pateikti Lietuvos mokslo ir studijų institucijoms ir tyrėjams, vykdančioms mokslinių tyrimų ir sklaidos projektus, bendruosius principus dėl atvirosios prieigos suteikimo prie mokslo publikacijų ir duomenų, gautų už viešąsias lėšas.

8. Gairėmis siekiama:

8.1. užtikrinti mokslinių tyrimų rezultatų sklaidą ir mokslinių žinių apykaitą;

8.2. skatinti didesnę mokslininkų bendradarbiavimą ir mažinti galimai vienodų ir nekoordinuotų tyrimų skaičių;

8.3. didinti mokslinių tyrimų rezultatų patikimumą, skaidrų duomenų gavimą ir palaikymą, puoselėti akademinę etiką;

8.4. palengvinti sąveiką tarp mokslo ir verslo, mokslo ir politikos formuotojų bei socialinių partnerių;

8.5. sudaryti sąlygas didesnei mokslo rezultatų socialinei bei ekonominei grąžai.

9. Gairės taikomos Tarybos finansuojamų mokslinių tyrimų ir sklaidos projektų (toliau – projektai) mokslo publikacijoms, kurių pavyzdinės galimos rūšys suprantamos taip, kaip nustatyta Tarybos pirmininko įsakymu (įsakymais)⁷, išskyrus techninę dokumentaciją, ir projektų įgyvendinimo metu gautiems duomenims, išskyrus atvejus, nurodytus 24 punkte.

III SKYRIUS SĄVOKOS

10. Gairėse vartojamos šios sąvokos:

10.1. **Atviroji prieiga prie mokslo publikacijų ir duomenų** (*angl. Open Access*) (toliau – atviroji prieiga) – nemokama ir nevaržoma prieiga internete prie mokslinių publikacijų, tyrimų duomenų ir kitos publikuotos bei nepublikuotos kokybiškos recenzuotos mokslinių tyrimų medžiagos, kurią kiekvienas vartotojas gali laisvai skaityti, kopijuoti ir atlikti automatizuotą turinio analizę⁸ nepažeisdamas autorinių teisių.

10.2. **Atvirosios prieigos talpykla** (toliau – talpykla) – techninė infrastruktūra, kurioje saugomos ir atveriamos mokslo publikacijos ir (ar) su jomis susiję ar atskirai pateikti mokslinių tyrimų duomenys kartu pateikiant metaduomenis. Talpyklos gali būti nacionalinės, institucinės, teminės ar specializuotos, plačiai pripažįstamos atitinkamos mokslo srities akademinės bendruomenės.

10.3. **Atvirosios prieigos žurnalai** – elektroniniai moksliniai žurnalai, kurių visi straipsniai yra recenzuoti ir atvirai, be papildomų mokesčių vartotojui, prieinami internete. Vartotojas, jeigu leidžia kūrybinių bendrijų licencijos (*angl. trumpinys CC-BY*), gali šių straipsnių pagrindu kurti išvestinius kūrinius.

10.4. **Duomenys** – mokslinių tyrimų metu sukaupti ir (ar) gauti rezultatai, kurie gali būti pateikiami ir atveriami drauge su jais pagrįstomis publikacijomis arba laikomi talpyklose, prieigą prie kurių numato talpyklą administruojanti institucija. Duomenys turi turėti identifikatorių ir metaduomenis.

⁷ Pavyzdinis humanitarinių ir socialinių mokslų sričių mokslo ir sklaidos projektų galimos produkcijos sąrašas, patvirtintas Tarybos pirmininko 2014 m. spalio 31 d. įsakymu Nr. V-218;

Pavyzdinis fizinių, biomedicinos, technologijos ir žemės ūkio mokslo sričių mokslo ir sklaidos projektų galimos mokslinės ir (ar) technologinės produkcijos sąrašas, patvirtintas Tarybos pirmininko 2014 m. spalio 31 d. įsakymu Nr. V-217.

⁸ Daugiau apie automatizuotą turinio analizę –

http://www.scienceurope.org/uploads/PublicDocumentsAndSpeeches/WGs_docs/SE_Briefing_Paper_textand_D ata_web.pdf

10.5. **Duomenų valdymo planas** – projekto duomenų kaupimo, saugojimo ir jų prieinamumo dokumentas, kuriame nurodoma, kas bus daroma projekto metu ir jam pasibaigus, kad duomenys būtų kaupiami saugiai ir patikimai; kaip ir kokiomis sąlygomis jie bus prieinami pakartotiniam naudojimui, jei tik nėra tam prieštaraujančių teisinių, etinių ar saugumo priežasčių; kada ir kaip jie bus atveriami kitiems vartotojams; kokie standartiniai metaduomenys bus naudojami juos aprašant; kaip gauti duomenys bus tvarkomi ir atnaujinami; kurie duomenys bus skirti ilgalaikiam, o kurie – trumpalaikiam saugojimui, pastaruoju atveju nurodant kada ir kaip duomenys bus sunaikinami.

10.6. **Identifikatorius** – unikalus ir nuolatinis skaitmeninis objekto identifikatorius (*angl. Digital Object Identifier*), kuris naudojamas mokslinės informacijos vienetui atpažinti skaitmeninėje erdvėje.

10.7. **Embargo laikotarpis** – laikotarpis nuo mokslo rezultatų (dažniausiai – publikacijos) paskelbimo iki to laiko, kai leidėjas leidžia publikuotą tekstą paskelbti talpykloje ar kitaip suteikti prie jo atvirąją prieigą.

10.8. **Hibridiniai žurnalai** – moksliniai žurnalai suteikiantys atvirąją prieigą tik prie atskirų straipsnių, kurių autoriai arba juos finansuojančios institucijos yra apmokėję leidybos išlaidas, o prieiga prie likusių straipsnių suteikiama tik prenumeratoriams už prenumeratos mokesį.

10.9. **Metaduomenys** – struktūriškai apibrėžta informacija, kuri apibūdina, paaiškina dokumentą ar informacinį išteklių, nurodo jo buvimo vietą arba kitokiu būdu palengvina jo suradimą, naudojimą arba valdymą. Tai apima antraštę, autorių ir jo darbovietę, tyrimo finansuotoją, publikavimo laiką ir vietą, leidinio antraštę ir kt.

IV SKYRIUS ATVIROJI PRIEIGA PRIE MOKSLO PUBLIKACIJŲ

11. Atviroji prieiga prie mokslo publikacijų vykdoma pateikiant jas talpyklose ir (ar) atvirosios prieigos žurnaluose.

12. Visos projektų mokslo publikacijos turi būti laikomos talpykloje ir archyvuojamos. Skaitmeninės publikacijų kopijos turi būti pateiktos talpyklai iš karto po priėmimo publikuoti. Talpykla suteikia pateiktoms publikacijoms identifikatorių ir iš karto atveria jų metaduomenis. Publikacijų metaduomenys turi būti visiškai atviri, prieinami paieškai ir automatizuotai nuskaitomi, net kai mokslo publikacijai taikomas embargo laikotarpis.

13. Paskelbus mokslo publikacijas, talpyklose esančios jų kopijos turi turėti nuorodas į oficialiai paskelbtas versijas.

14. Projektų mokslo publikacijos, jei nėra numatyto embargo laikotarpio, turi būti atveriamos iš karto po pateikimo talpyklai.

15. Atvirajai prieigai prie biomedicinos, fizinių, technologijos ir žemės ūkio mokslų sričių mokslo publikacijų gali būti taikomas 6 mėnesių embargo laikotarpis, o prie humanitarinių ir socialinių mokslų sričių mokslo publikacijų – 12 mėnesių embargo laikotarpis.

16. Publikacijų autoriams ir (ar) jų institucijoms rekomenduojama tartis su leidėjais dėl aukščiau nurodytų principų įgyvendinimo arba pasirinkti kitą žurnalą, kuris leistų užtikrinti šių Gairių reikalavimų laikymąsi.

17. Straipsnių paruošimo leidybai mokesčiai (*angl. article processing charges, APC*), knygų paruošimo leidybai mokesčiai (*angl. book processing charges, BPC*) ir išlaidos, publikuojantis atvirosios prieigos žurnaluose ar leidžiant atvirosios prieigos knygas, gali būti dengiami Tarybos finansuojamų projektų lėšomis ir numatomi projekto išlaidų sąmatoje.

18. Išlaidos už publikacijų atvėrimą hibridiniuose žurnaluose nėra dengiamos Tarybos projektų lėšomis.

19. Visos knygos ir straipsniai, publikuoti atvirosios prieigos žurnaluose, už kuriuos buvo sumokėti straipsnių ir (ar) knygų paruošimo leidybai mokesčiai, turi būti skelbiami su kūrybinių bendrijų licencija CC-BY (*angl. Creative Commons CC-BY*)⁹.

V SKYRIUS ATVIROJI PRIEIGA PRIE DUOMENŲ

20. Projekto vadovas turi užtikrinti projekto įgyvendinimo metu gautų duomenų išsaugojimą skaitmeniniu formatu, o pasibaigus projektui – perdavimą saugoti institucijai ir (ar) pateikimą talpyklai. Duomenys turi būti išlaikyti ne trumpiau kaip 5 metus pasibaigus projektui.

21. Projekto, kurio metu bus kaupiami duomenys, vykdytojai paraiškoje pateikia duomenų valdymo planą. Duomenų valdymo planas projekto eigoje gali būti tikslinamas.

22. Duomenų valdymo planui įgyvendinti projekto laikotarpiu patiriamos išlaidos gali būti dengiamos Tarybos finansuojamų projektų lėšomis ir numatomos projekto išlaidų sąmatoje.

23. Duomenys, kurių pagrindu parengtos Gairių IV skyriuje nurodytos mokslo publikacijos, turi būti atvirai prieinami tuo pačiu metu, kaip ir publikacijos. Šie duomenys turi būti prieinami talpyklose ar publikacijų leidėjų nurodytais kitais būdais, ir susieti su atitinkamomis publikacijomis.

24. Projektų vykdytojams, pateikus motyvuotą paaiškinimą, Gairių nuostatos dėl atvirosios prieigos prie duomenų (ar jų dalies) gali būti netaikomos, jeigu:

24.1. duomenys nebuvo gauti projekto įgyvendinimo metu arba mokslo publikacija nėra paremta originaliais duomenimis, t. y. jie nebuvo surinkti ir (ar) sukurti projekto metu;

24.2. reikia apsaugoti rezultatus, ketinant duomenis panaudoti komercinimo ar pramonės vystymo tikslais;

24.3. duomenų atvėrimas nesuderinamas su konfidencialumo reikalavimais;

24.4. duomenų atvėrimas prieštarautų asmens duomenų apsaugos reikalavimams;

24.5. duomenų atvėrimas trukdytų pasiekti projekto tikslus;

24.6. yra kitų teisėtų priešasčių neatverti duomenų.

VI SKYRIUS GAIRIŲ ĮGYVENDINIMAS IR PRIEŽIŪRA

25. Gairių IV ir V skyriuose pateikiami bendrieji Tarybos atvirosios prieigos prie mokslo publikacijų ir duomenų principai. Tarybos projektų vykdytojų ir institucijų konkretūs įsipareigojimai nustatomi projektų finansavimo sutartyse.

26. Projektų vykdytojai informaciją apie šių Gairių laikymąsi ir (ar) teises bei technines kliūtis, trukdančias jų įgyvendinimui, pateikia tarpinėse ir (ar) baigiamosiose projektų ataskaitose, nurodydami mokslo publikacijų ir (ar) duomenų vietą talpyklose, metaduomenis, embargo periodus (jei jie taikomi) ir kitą susijusią svarbią informaciją.

27. Taryba, vertindama ataskaitas, analizuoja, kaip laikomasi šių Gairių reikalavimų.

28. Taryba turi teisę reikalauti šių Gairių nuostatų laikymosi įrodymų 5 metus pasibaigus projektui.

29. Už mokslo publikacijų ir duomenų pateikimą talpykloms ir atvirosios prieigos suteikimą (kur tai taikytina), atsakingas projekto vadovas. Pasibaigus projektui, už tolesnį mokslo publikacijų ir duomenų saugojimą ir palaikymą, ir (ar) jų pateikimą talpyklai, atsakinga projektą vykdydžiusi institucija.

⁹ Daugiau apie licenciją – <https://creativecommons.org/licenses/>

30. Nustačiusi Gairių nuostatų nesilaikymo atvejus, Taryba projektų vykdytojams ir institucijoms teikia įspėjimus. Taryba pasilieka teisę sustabdyti projekto finansavimą, jei projekto vadovas ir (ar) institucija nepaiso šių Gairių reikalavimų.

31. Taryba, skirdama finansavimą projektui, pasilieka teisę vertinti projekto paraiškos vadovo įsipareigojimų, įgyvendinant Gairių nuostatas, laikymąsi vykdant ankstesnius projektus.

32. Taryba viešai skelbia savo finansuotų projektų santraukas su nuorodomis į projektų rezultatus, kiek tai neprieštarauja autorių teisėms ir kitų teisės aktų reikalavimams.

VII SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

33. Akademinė tyrėjų laisvė rinktis leidėjus nėra apribojama šiomis Gairėmis, tačiau jie yra skatinami rinktis atvirosios prieigos leidinius.

34. Tyrėjams rekomenduojama rinktis tik geriausius savo srities atvirosios prieigos žurnalus.

35. Rekomenduojama kūrybinių bendrijų CC-BY licenciją naudoti ir toms mokslo publikacijoms, už kurias paruošimo leidybai mokesčiai nebuvo sumokėti. Rekomenduojama, kad visi talpyklose archyvuojami mokslo rezultatai būtų licencijuoti naudojant kūrybinių bendrijų licenciją.

An orange callout box with a white pointer pointing downwards, centered on the page. The background features a pattern of light blue concentric circles and dashed lines.

Priedas Nr. 6

LIETUVOS MUZIKOS IR TEATRO AKADEMIJOS AKADEMINĖS ETIKOS KODEKSAS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Lietuvos muzikos ir teatro akademijos (toliau – LMTA, Akademija) akademinės etikos kodeksas (toliau – Akademinės etikos kodeksas) yra skirtas puoselėti Akademijos meninės, mokslinės veiklos ir studijų kokybės kultūrą, socialiai atsakingą elgesį, sąžiningumą, skaidrumą ir atsakomybę.
2. Akademinės etikos kodeksas parengtas remiantis:
  - 2.1. LMTA statutu;
  - 2.2. Europos muzikos konservatorijų, akademijų ir mokyklų asociacijos (*Association Européenne de Conservatoires, Académies and Musikhochschulen, AEC*) nuostatomis¹;
  - 2.3. Europos meno institutų lygos (*The European League of Institutes of the Arts, ELIA*) manifestu²;
  - 2.4. Aukštojo mokslo institucijų etikos kodeksų rengimo gairėmis (*IAU-MCO Guidelines for an Institutional Code of Ethics in Higher Education*)³;
  - 2.5. Lietuvos mokslų akademijos Mokslininko etikos kodeksu⁴;
  - 2.6. Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus Mokslo ir studijų institucijų akademinės etikos kodeksų priėmimo, įgyvendinimo ir priežiūros rekomendacijomis⁵.
3. Akademinės etikos kodeksas taikomas Akademijos akademinės bendruomenės nariams: studentams, dėstytojams, meno ir mokslo darbuotojams, darbuotojams, teikiantiems pagalbą vykdant studijas ir mokslinius tyrimus, administracijos darbuotojams, profesoriams emeritams.
4. Akademinės etikos kodekse nustatomi svarbiausi akademinės etikos principai, normos ir jų pažeidimų atvejai, tačiau jų sąrašas nėra baigtinis. Akademinės etikos (ne)pažeidimą kiekvienu atveju lemia konkretaus įvykio aplinkybės. Pažeidimų išdėstymo eilė Akademinės etikos kodekse nereiškia pažeidimo svarbos.

II. AKADEMINĖS ETIKOS PRINCIPAI IR NORMOS

5. LMTA akademinės bendruomenės nariai savo veikloje vadovaujasi šiais akademinės etikos principais:
  - 5.1. akademinės laisvės;
  - 5.2. akademinio sąžiningumo;
  - 5.3. atsakomybės;
  - 5.4. kolegialumo ir pagarbos.
6. Vadovaudamiesi *akademinės laisvės* principu LMTA akademinės bendruomenės nariai laikosi šių elgesio normų:
  - 6.1. kritinio mąstymo tradicija ir atviro diskutuotinių klausimų svarstymo atmosfera, pagrįsta geranoriškumu ir atsakomybe už savo žodžius ir veiksmus;

¹ Prieiga per internetą: <http://www.aec-music.eu/about-aec/organisation/mission-statement>

² Prieiga per internetą: <http://www.elia-artschools.org/elia/manifesto>

³ Prieiga per internetą: http://www.iau-aiu.net/sites/all/files/Ethics_Guidelines_FinalDef_08.02.13.pdf

⁴ Prieiga per internetą: <http://lma.lt/lt/apie-lma/apie-lma/dokumentai/mokslininko-etikos-kodeksas>

⁵ Prieiga per internetą: <http://www.etika.gov.lt/wp-content/uploads/2015/04/Rekomendacijos.pdf>

- 6.2. teisė atvirai dėstyti savo požiūrį į studijų, meninių ir mokslinių tyrimų organizavimą ir administravimą bei šios teisės pripažinimas kitiems bendruomenės nariams;
- 6.3. teisė laisvai plėtoti meninę ir mokslinę veiklą pasirenkant metodus ir šios teisės pripažinimas kitiems bendruomenės nariams;
- 6.4. akademinės bendruomenės narių apsauga nuo suvaržymų – netoleruojama nei vidinė institucinė cenzūra, nei išorinis visuomeninių sąjūdžių, verslo interesų grupių, valstybės institucijų, politinių ar religinių grupių spaudimas.

7. Vadovaudamiesi **akademinio sąžiningumo** principu LMTA akademinės bendruomenės nariai laikosi šių elgesio normų:

- 7.1. pagarba intelektinei nuosavybei – bet kokios formos akademinio nesąžiningumo (plagijavimas, mokslo duomenų falsifikavimas, nepamatuotas bendraautorystės primetimas jaunesniems kolegoms ar pavaldiniams, meninei, mokslinei ir visuomeninei veiklai talkinusių žmonių arba organizacijų įnašo neigimas arba nutylėjimas, autorinių teisių pažeidimo atvejai, informacinių technologijų naudojimas be licencijos, nusirašinėjimas egzaminų ir kitų atsiskaitymų metu ir kitas nesąžiningas elgesys) netoleravimas;
- 7.2. inicijuojant ir / ar vykdant projektus, siejamus su LMTA vardu, siekiama, kad jų rezultatai tarnautų bendriems LMTA interesams ir būtų viešai prieinami;
- 7.3. balsavimo teisės atsisakymas, kai LMTA savivaldos organuose sprendžiamas finansavimo, nuobaudos skyrimo ar skatinimo klausimas, dėl kurio gali kilti interesų konfliktas;
- 7.4. studento žinių, gebėjimų bei įgūdžių vertinimas yra teisingas, sąžiningas, suderintas su dėstomo studijų dalyko (modulio) tikslais;
- 7.5. sąžiningas ir teisėtas elgesys vykdant veiklą ir Akademijoje, ir už jos ribų, sprendimų priėmimas, laikantis įstatymų ir kitų teisės aktų.

8. Vadovaudamiesi **atsakomybės** principu LMTA akademinės bendruomenės nariai laikosi šių elgesio normų:

- 8.1. aukštos kvalifikacijos ir tiesos savo meninėje bei mokslinėje veikloje siekis, etiška meninių ir tiriamųjų objektų atžvilgiu meninė veikla ir moksliniai tyrimai;
- 8.2. etišku elgesiu kuriama ne tik savo asmeninė reputacija, bet ir profesinio garbingumo standartai bei teigiamas LMTA įvaizdis;
- 8.3. LMTA vardas nenaudojamas jos prestižui kenkiančiomis aplinkybėmis, sergstima savo ir Akademijos viešoji reputacija;
- 8.4. pripažįstama sveikos gyvensenos svarba;
- 8.5. LMTA materialinės bazės, kitų išteklių naudojimas yra tausūs ir atsakingas.

9. Vadovaudamiesi **kolegialumo ir pagarbos** principu LMTA akademinės bendruomenės nariai laikosi šių elgesio normų:

- 9.1. tolerancija ir pagarba žmogaus orumui;
- 9.2. lygių teisių ir galimybių puoselėjimas;
- 9.3. konfidencialumas – saugoma konfidenciali informacija, susijusi su LMTA akademine veikla ir bendruomenės asmens duomenimis, tačiau konfidencialumo reikalavimas neturi trukdyti atsakingiems LMTA padaliniais ar valstybės institucijoms tirti akademinio nesąžiningumo ar galimų teisės pažeidimo atvejų;
- 9.4. netoleruojama bet kokios formos diskriminacija, asmeniškumas, priekabiavimas, piktnaudžiavimas valdžia, nepotizmo (t. y., tarnybinės padėties naudojimo giminėms ar draugams proteguoti);
- 9.5. gauti skundai ir prašymai nagrinėjami objektyviai, nešališkai, skaidriai ir laikantis nustatytų terminų.

III. INTERESŲ KONFLIKTAS

10. LMTA akademinės bendruomenės nariai:
  - 10.1. vengia interesų konflikto, pasireiškiančio šeimos nario, giminaičio, verslo ar socialinio partnerio protegavimu, favoritizmo apraiškomis;
  - 10.2. vengia tarnybinės padėties naudojimo ne pagal paskirtį ir/ar dėl asmeninių paskatų;
  - 10.3. vengia materialinių ir finansinių Akademijos išteklių naudojimo politinei veiklai, privačiam verslui ar asmeniniams poreikiams tenkinti, piktnaudžiavimo Akademijos ištekliais, vykdamas projektus;
  - 10.4. vengia įsitraukimo į privačią verslo ar finansinę veiklą, kuri gali turėti neigiamą įtaką Akademijos bendruomenės narių studijoms, meninei veiklai ir moksliniams tyrimams;
  - 10.5. įsipareigoja teikti pirmenybę meninei, mokslinei ir akademiniai veiklai bei priedermėms Akademijai, asmeniniai verslo ar kiti interesai neturi trukdyti vykdyti darbuotojo Akademijoje einamų pareigų;
  - 10.6. nepriima jokių dovanų iš jo sprendimu suinteresuotų asmenų, studijų metu studentai dėstytojams negali teikti jokių, net ir smulkių, dovanų;
  - 10.7. vadovaujantis *Privačių interesų deklaracijų pildymo, tikslinimo ir pateikimo taisyklėmis*⁶ Vyriausiajai tarnybinės etikos komisijai pateikia Viešųjų ir privačių interesų deklaraciją;
  - 10.8. kilus interesų konfliktui apie tai informuoja savo kolegas ir tiesioginius vadovus;
  - 10.9. dėl galimo interesų konflikto nusišalina nuo sprendimo priėmimo.

IV. AKADEMINĖS ETIKOS KODEKSO TAIKYMAS

11. Visi LMTA akademinės bendruomenės nariai įsipareigoja patys nepažeisti Akademinės etikos kodekso ir netoleruoti jo pažeidimų Akademijoje bei už jos ribų, rūpintis, kad Akademinės etikos kodeksas būtų veiksnus, o jo pažeidimus šalinti moralinio poveikio priemonėmis: kritikuojant, pasmerkiant, atsiribojant, nutraukiant bendradarbiavimą.
12. LMTA akademinės bendruomenės narių Akademinės etikos kodekso pažeidimų atvejus nagrinėja Etikos komitetas, kurio sudėtį tvirtina Senatas. Jo veiklą reglamentuoja šis Akademinės etikos kodeksas ir LMTA etikos komiteto veiklos nuostatai.
13. Apie Akademinės etikos kodekso pažeidimą LMTA akademinės bendruomenės nariai praneša raštu Etikos komiteto pirmininkui. Anoniminiai pranešimai nenagrinėjami. Pranešimai laikomi konfidencialia informacija, ir Etikos komitetas privalo užtikrinti, kad jokia informacija apie pranešimą pateikusį asmenį nebus pavišinta.
14. Rektorius, gavęs Etikos komiteto sprendimą, atsižvelgęs į jo rekomendacijas dėl poveikio priemonių taikymo ir suėjus Etikos komiteto sprendimo apskundimo Akademijos Senatui terminui, gali imtis visų jo įgaliojimus atitinkančių poveikio priemonių prieš Akademinės etikos kodekso pažeidėją, taip pat gali kreiptis į kitus LMTA administracijos institucijas dėl jų kompetencijai priklausančių poveikio priemonių taikymo.
15. Etikos komitetas savo iniciatyva poveikio priemonių netaiko, tačiau jas rekomenduoja, atsižvelgdama į pažeidimo sunkumą ir ankstesnius Akademinės etikos kodekso pažeidėjo etikos pažeidimus.
16. Etikos komiteto sprendimas per 10 (dešimt) darbo dienų nuo jo priėmimo dienos gali būti skundžiamas Akademijos Senatui, skundo kopija įteikiama ir Rektoriui. Akademijos Senatas sprendimą dėl skundo priima per 20 (dvidešimt) darbo dienų nuo skundo gavimo dienos. Akademijos Senato sprendimai yra galutiniai ir neskundžiami.

⁶ Prieiga per internetą: <http://www.vtek.lt/index.php/deklaravimas>

V. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

17. Su Akademinės etikos kodeksu susipažįstama LMTA internetinėje svetainėje www.lmta.lt. Studentai tai, kad susipažino su Akademinės etikos kodeksu, patvirtina pasirašydami studijų sutartį. Priimami į darbą Akademijoje asmenys prašyme priimti į darbą patvirtina, kad susipažino su Akademinės etikos kodeksu.
  18. Akademinės etikos kodeksas ir jo pakeitimai tvirtinami LMTA Senato nutarimu.
  19. Šis Akademinės etikos kodeksas įsigalioja nuo 2016 m. liepos 1 d.
-

Priedas Nr. 7

The image features a large orange speech bubble with a white outline and a small tail pointing downwards. The text "Priedas Nr. 7" is centered within the bubble in a dark brown, sans-serif font. The background consists of several concentric, light blue circles of varying radii, some solid and some dashed, creating a subtle pattern.

Kamilė KAPOČIŪTĖ

NETIKRŲ MOKSLO RENGINIŲ ATPAŽINIMAS

Gairės

Akademinės etikos ir
procedūrų kontrolieriaus tarnyba

www.etikostarnyba.lt | 2019

GAIRIŲ PARENGIMO PAGRINDAS

Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnyba (toliau – Tarnyba), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos nuostatu, patvirtintu Lietuvos Respublikos Seimo 2011 m. rugsėjo 15 d. nutarimu Nr. XI-1583 „Dėl Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos įsteigimo ir Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos nuostatų patvirtinimo“, 13 punkto 2 papunkčiu ir atsižvelgdama į tarptautinės akademinės bendruomenės vis dažniau keliamą probleminį klausimą dėl mokslo renginių tikrumo ir atitikimo keliamiems kokybės standartams, Lietuvos akademinės bendruomenės nariams parengė gaires, padėsiančias atpažinti netikrus mokslo renginius ir išvengti dalyvavimo juose pristatant mokslinių tyrimų rezultatus (toliau – Gairės).

Gairės parengtos remiantis tarptautinės akademinės bendruomenės narių, taip pat mokslo žurnalistų, kurie nėra abejingi mokslo kokybei ir reputacijai daromai žalai dėl „grabuoniškų“ leidyklų ir mokslo renginių įtakos, publikacijomis, patarimais iš patirties ir įžvalgomis.

Tarnyba, siekdama parengti akademinėi bendruomenei naudingas, suprantamas ir aiškias Gaires, taip pat kreipėsi į Lietuvos mokslo tarybą, Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjungą, Lietuvos universitetų rektorių konferenciją ir Lietuvos kolegijų direktorių konferenciją, kviesdama susipažinti su Gairių projektu ir teikti siūlymus dėl Gairių tobulinimo.

TERMINAI

Remiantis užsienio žiniasklaidos portaluose, skirtuose akademinėi bendruomenei, skelbiama informacija ir tyrėjų viešomis reakcijomis, paskutinius kelerius metus šalia „grabuoniškų“ leidyklų atsiradę ir tokio paties tipo mokslo renginiai (Beall, 2015; Laskowski, 2017; Stoye, 2018) skirstomi į kelias rūšis:

- 1) **junk conference** – šlamštinė konferencija;
- 2) **predatory conference** – grabuoniška konferencija;
- 3) **fake conference** – apsimestinė konferencija;
- 4) **vanity conference** – tuščia konferencija;
- 5) **questionable conference** – abejotina konferencija;
- 6) **bogus conference** – fiktyvi konferencija.

Visais šiais terminais apibūdinami mokslo renginiai, kurie veikia panašiu principu kaip ir „grobūniškos“ leidyklos – už tam tikrą mokestį tariamame mokslo renginyje gali dalyvauti bet kas.

TERMINŲ REIKŠMIŲ SKIRTUMAI:

1) junk, predatory, fake, vanity ir questionable – tai mokslo renginiai, kurie įvyksta, tačiau neatitinka mokslo renginiams keliamų standartų;

2) bogus – tai mokslo renginiai, kurių organizatoriai išsiunčia kvietimus, surenka dalyvio mokestį, tačiau pats renginys neįvyksta, t. y. be paaiškinimų atšaukiamas ar netgi nebūna suorganizuotas (Cowan, 2016). Toliau Gairėse vartojamas bendras visus tokio tipo renginius apibūdinantis terminas – netikri mokslo renginiai.

PROBLEMOS AKTUALUMAS

Netikrų mokslo renginių atsiradimas ir paplitimas neramina atsakingą ir jų neigiamas pasekmes suvokiančią akademinę bendruomenę visame pasaulyje – teigiama, kad šiuo metu tokių renginių skaičius viršija kokybiškų mokslo renginių skaičių (Grove, 2017b). Atsižvelgiant į tai, atliekami tiek instituciniai, tiek žurnalistiniai tyrimai apie įvairias tariamai mokslo renginius organizuojančias kompanijas. Pirmiausia, atkreiptinas akademinės bendruomenės narių dėmesys į neseniai visoje tarptautinėje akademinėje bendruomenėje didelio atgarsio sulaukusį atvejį, kai tariamai mokslinius žurnalus valdanti kompanija OMICS, kurios dukterinė įmonė iMedPub LLC organizuoja tariamus mokslo renginius, JAV institucijų iniciatyva teismo sprendimu buvo pripažinta vykdanči nesąžiningą ir apgaulingą veiklą. Jai paskirta 50 mln. JAV dolerių bauda – nustatyta, kad tokią apytikslę sumą kompanija uždirbo iš tyrėjų už jų publikacijų paskelbimą savo žurnaluose per 2011–2017 m. (Casella, 2019; Timmer, 2019). Šios ir kitų panašių leidybos kompanijų veiklos principas žinomas visai akademinėi bendruomenei – tyrėjas už tam tikrą mokestį publikuoja savo mokslinį darbą viename iš tokių kompanijų valdomų leidinių, tačiau publikuoti pateiktas rankraštis nerecenzuojamas, neužtikrinamas mokslinio publikavimo etikos standartų taikymas. Tokios leidyklos dažnai vadinamos „grobuoniškomis“ (angl. predatory).

2016 m. Kenterberio universiteto (University of Canterbury) profesorius Christoph Bartneck, gavęs kvietimą į galimai netikrą mokslo renginį, organizuojamą OMICS kompanijos, pateikė automatizuotai iOS programinės įrangos parengtą santrauką apie branduolinę fiziką, kurios tekstas net ir ne tyrėjui neturėtų prasmės, ir per kelias valandas buvo sėkmingai priimtas skaityti pranešimą mokslo renginyje (Bartneck, 2016). Panašių atvejų yra buvę ir daugiau – žurnalistas, neturintis medicininio išsilavinimo, priimamas į medicinos srities mokslo renginį skaityti pranešimą tiesiog besikalbant telefonu su organizatoriais: jis patikinamas, kad pakanka susimokėti dalyvio mokestį ir nurodyti, kad asmuo studijuoja toje srityje, tačiau kompetencija nebūtina (Carey, 2016).

Tyrėjams, siekiantiems mokslinio pripažinimo ir akademinės karjeros, itin svarbiu veiklos rezultatu tampa publikacijos. Tiek pačios publikacijos, tiek jų kiekis vertinami priimant į darbą, atestuojant, siekiant dotacijų, dalyvaujant projektuose ir kitose mokslinės veiklos srityse. Lygiai taip pat vertinami ir pranešimai mokslo renginiuose. Todėl itin svarbu skrupulingai atsirinkti mokslo renginius, nes dalyvavimas netikruose mokslo renginiuose gali pakenkti mokslininko reputacijai ir karjerai, kaip ir publikavimasis „grobūniškos“ leidyklos žurnaluose. Patys akademinės bendruomenės nariai neigiamai vertina tokių mokslo renginių atsiradimą ir įvardija jį kaip tam tikrą grėsmę mokslo kokybei – stabdo tolimesnius tyrimus ir mokslo plėtrą (Beall, 2015).

Kalgario universiteto (University of Calgary) profesorė Sarah Elain Eaton išskiria tris netikrų mokslo renginių dalyvių tipus: 1) žinantieji (angl. cognizant), 2) pseudo mokslininkai ir 3) naivieji – pažeidžiamiausia galimų dalyvių grupė. Pastarieji apibūdinami kaip nepatyrę ir / ar jauni tyrėjai, kurie siekia būti pripažinti akademinės bendruomenės arba kurių pranešimų santraukos ne kartą buvo atmestos, todėl juos vilioja galimybė pateikti savo mokslinį darbą ir jį pristatyti mokslo renginyje, galimai nesuprantant, kad tai netikras mokslo renginys (Eaton, 2018).

Remiantis profesorės S. E. Eaton „žinančiųjų“ tyrėjų grupės įvardytais bruožais (Eaton, 2018), šią grupę būtų galima nurodyti kaip pavojingiausią mokslinių tyrimų patikimumo reputacijai, nes šie tyrėjai žino ir suvokia tai, kad dalyvauja netikruose mokslo renginiuose (ir / ar publikuojasi „grobūniškose“ leidyklose), tačiau tai jiems nerūpi, nes šie suinteresuoti ne kokybe, bet kiekybe.

Lietuvos mokslo taryba ir kitos organizacijos, atliekančios mokslo ir studijų institucijų veiklos vertinimą, kuriančios ir įgyvendinančios priemonės mokslinėms išvykoms finansuoti, vertinančios mokslo projektų paraiškas ir skiriančios finansavimą jiems įgyvendinti ir kitaip prisidedančios prie mokslo kokybės vertinimo ir užtikrinimo, taip pat pačios mokslo ir studijų institucijos, vykdančios atestacijos procedūras ir konkursus įvairioms pareigoms eiti, vertina tyrėjo ar kandidato publikacijas bei pranešimus mokslo renginiuose, įtrauktus į jo mokslinės veiklos aprašą.

Atsižvelgiant į šią opią ir akademinės etikos principus pažeidžiančią praktiką, tiek mokslininkams, tiek mokslo politiką įgyvendinančioms institucijoms yra svarbu gebėti skirti tikrus mokslo renginius nuo netikrų mokslo renginių.

Atkreiptinas akademinės bendruomenės narių dėmesys į tai, kad Gairėse įvardyti požymiai – orientaciniai, padedantys kelti abejones dėl mokslo renginio kokybės. Kilus klausimų dėl mokslo renginio organizatorių ar paties renginio reputacijos, visuomet rekomenduotina labiau pasidomėti pačiam, pasitarti su kolegomis.

Netikrų mokslo renginių požymių, į kuriuos siūloma atkreipti dėmesį, sąrašas sudarytas remiantis S. E. Eaton, D. Cowan, J. Beall, J. McCrostie, A. Nobes, J. Grove ir kitų autorių įžvalgomis, iš kurių formuojasi trys pagrindinės netikrų mokslo renginių bruožų grupės: mokslo renginio teminė sritis, mokslo renginio organizatoriai ir mokslo renginio komunikacija.

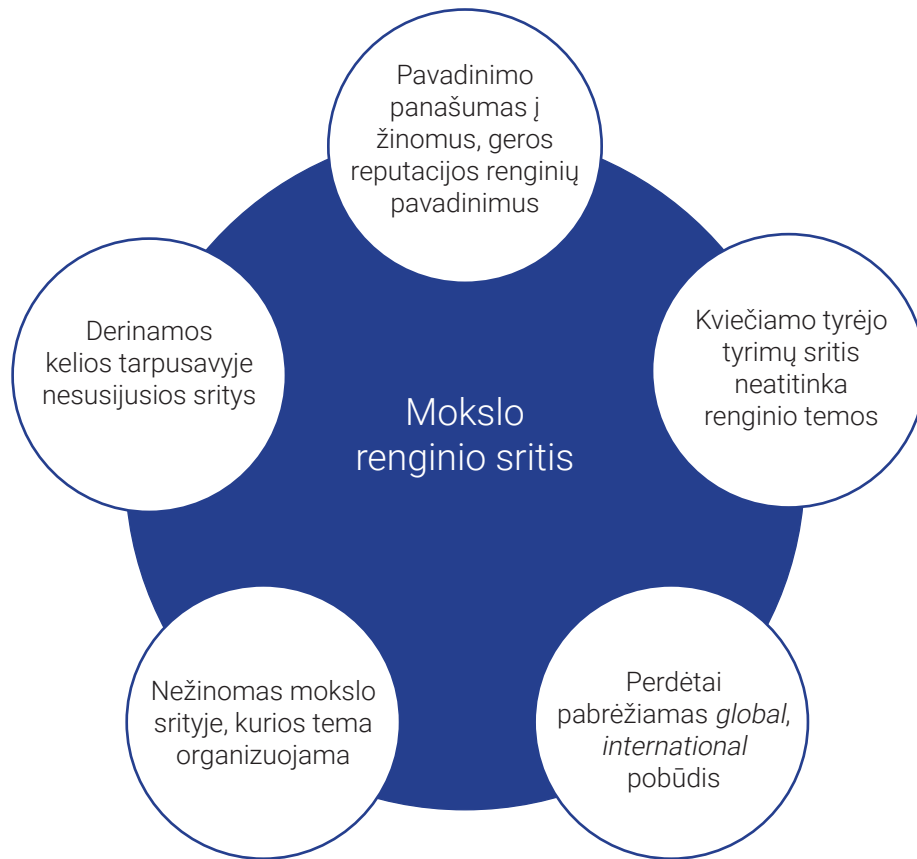
I. MOKSLO RENGINIO SRITIS – Į KĄ ATKREIPTI DĖMESĮ?

- Apimamas didelis skirtingų, nebūtinai tarpusavyje susijusių mokslo sričių / disciplinų kiekis.

- Kviečiamo dalyvauti tyrėjo mokslinė sritis nebūtinai arba visai neatitinka organizuojamo mokslo renginio teminės srities. Jei vardinis dalyvio kvietimas, kuriame nurodoma, kad, pavyzdžiui, neseniai publikuoto kviečiamo tyrėjo straipsnio tema ar apskritai tyrėjo mokslinių darbų sritis yra idealiai tinkama jų organizuojamam mokslo renginiui, pasiekia tyrėją organizatorių iniciatyva, būtina atkreipti dėmesį į temos aktualumą kviečiamo asmens mokslo sričiai.

- Jūsų kolegos nėra girdėję apie tokį mokslo renginį, juo labiau jame dalyvavę (būtina atkreipti dėmesį tada, jeigu skelbiama, kad mokslo renginys yra organizuojamas ne pirmą kartą). Šių mokslo renginių organizatoriai linkę parinkti pavadinimą, panašų į itin gerai vertinamo mokslo renginio arba mokslo žurnalo, pvz., originalus mokslo renginio pavadinimas yra Nursing2017, netikro mokslo renginio organizatoriai pasirinktų Nursing 2017 – atlikdami nežymų pakeitimą. Jauniesiems tyrėjams dėl mokslo renginio rekomenduojama konsultuotis su moksliniu vadovu, bibliotekininku ar kitu mokslo ir studijų institucijos paskirtu padaliniu / darbuotoju.

- Mokslo renginio pavadinime ar aprašyme perdėtai vyrauja žodžiai „international“, „global“ ir pan., kurie yra nuoroda į tariamai geografiškai plačią konferencijos auditoriją – būtent tarptautiniai mokslo renginiai yra svarbūs tyrėjams dėl finansavimo.

II. MOKSLO RENGINIO ORGANIZATORIAI – Į KĄ ATKREIPTI DĖMESĮ?

- Pelno siekianti organizacija, komercinė kompanija slepia savo veiklos pobūdį. Pažymėtina, kad kai kurios patikimos ir geros reputacijos mokslo renginius organizuojančios mokslinės draugijos / asociacijos samdo renginių organizavimo įmones – tokiais atvejais informacija apie tikrąjį renginio iniciatorių ir organizatorių turi būti skelbiama viešai (pvz., interneto svetainėje, kvietime ir pan.) ar apie tai informuojami užsiregistravę renginio dalyviai. Rekomenduojama rinktis mokslo renginius, kuriuos organizuoja tarptautinės, seniai istoriškai egzistuojančios draugijos / organizacijos.
- Kompanijos vardas siejamas su ne itin geros reputacijos organizacijomis, jos taip pat gali būti susijusios ir kitais ryšiais.
- Vienu metu rengiami keli visiškai skirtingų temų ir sričių mokslo renginiai toje pačioje vietoje. Atkreiptinas dėmesys, kai tie patys organizatoriai rengia daugiau negu vieną mokslo renginį, tačiau jų sritys ir temos yra tarpusavyje susijusios – vien tai nėra laikytina netikro mokslo renginio skiriamuoju požymiu.

- Renginys suorganizuojamas ir anonsuojamas per itin trumpą laiką (dažniausiai per trumpesnę nei vieneri metai).
- Mokslo renginio organizatoriai prioritetą suteikia ne jo akademinėi vertei, o renginio vietai (pvz., patrauklus kurortas).
- Renginio organizatoriai per itin trumpą laiką įvertina pateiktą pasiūlymą / santrauką, taip pat parengta santrauka / publikacija skelbiama su mokslo renginiu susijusiame žurnale.
- Kontaktinė informacija yra neaiški (pvz., nenurodomas atsakingo asmens vardas ir pavardė nė viename susirašinėjimo el. laiške ar renginio interneto svetainėje), nuolat pakeičiama arba informacijos išvis nėra.
- Nustatytas dalyvių mokestis yra žymiai aukštesnis nei kitų tos pačios srities mokslo renginių (bogus mokslo renginių organizatoriai skatina dalyvius ir tuo, kad į mokestį tariamai įtraukta ar už minimalią papildomą priemonę galima pasirinkti apgyvendinimą, maitinimą, kelionės bilietus ir pan.).

III. MOKSLO RENGINIO KOMUNIKACIJA – Į KĄ ATKREIPTI DĖMESĮ?

- Interneto svetainėje, el. laiškuose skelbiama informacija yra parašyta darkyta, netaisyklinga kalba, joje daug gramatinių klaidų.
- Interneto svetainė ir el. laiškai itin primityvaus formato ir dizaino.
- Interneto svetainėje nėra skelbiama informacija apie redakcinės kolegijos, mokslo komiteto narius, recenzentus, mokslo renginio kvies-tinius pranešėjus ir kita praėjusių metų (jei tokia konferencija vyksta ne pirmą kartą) informacija (pvz., programa) ir pan. arba skelbiama melaginga informacija apie informacija apie tariamai dalyvausiančius geros reputacijos tyrėjus.
- Informacija apie mokslo renginį platinama šlamštiniais el. laiškais (naudojamas nemokamas el. pašto adresai, pvz., Gmail, Yahoo), kitais nepatikimais šaltiniais. Tokiuose el. laiškuose skatinama ne tik dalyvauti mokslo renginyje, bet ir kviečiama tapti to renginio mokslinio komiteto, redakcinės kolegijos nariu, recenzentu ir pan. Komunikuojant vartojama komplimentų, pagyrų gavėjo moksliniams tyrimams bei publikacijoms.
- Bendravimas nutrūksta netikėtai arba sumokėjus dalyvio mokestį – neatsakoma į el. laiškus, skambučius nurodytais kontaktais ir pan.

PAPILDOMOS NUORODOS

Šiose Gairėse pateikiamos nuorodos, padėsiančios atskirti tikrą mokslo renginį nuo netikro mokslo renginio:

- 1) [Kalifornijos technologijos instituto \(Caltech\) vengtinų mokslo renginių sąrašas](#);
- 2) [Pasaulinio tyrėjų tinklo AuthorAID mentorai](#);
- 3) [Think. Check. Attend. iniciatyva](#);
- 4) [S. E. Eaton parengtas kontrolinių klausimų sąrašas, kaip atpažinti netikrą mokslo renginį](#) (žr. 18 psl.).

NAUDOTŲ ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

1. Bartneck, C, 2016, 'iOS Just got A Paper On Nuclear Physics Accepted at a Scientific Conference', Christoph Bartneck.de, asmenio tinklaraščio įrašas, 2016 m. spalio 22 d., žiūrėta 2019-04-16, <<http://www.bartneck.de/2016/10/20/ios-just-got-a-paper-on-nuclear-physics-accepted-at-a-scientific-conference/>>

2. Beall, J, 2015, 'Considering presenting a paper at a scholarly conference? Choose carefully', Editage, 2015 m. liepos 29 d., žiūrėta 2019-04-16 <<https://www.editage.com/insights/considering-presenting-a-paper-at-a-scholarly-conference-choose-carefully>>

3. Carey, K, 2016, 'A Peek Inside the Strange World of Fake Academia', New York Times, 2016 m. gruodžio 29 d., žiūrėta 2019-04-16 <<https://www.nytimes.com/2016/12/29/upshot/fake-academe-looking-much-like-the-real-thing.html>>

4. Casella, C, 2019, 'Predatory Publisher Fined \$50 Million After Scamming Thousands of Scientists', Science Alert, 2019 m. balandžio 5 d., žiūrėta 2019-04-16 <<https://www.sciencealert.com/predatory-science-journal-hit-with-a-50-million-fine-but-they-might-not-pay-a-cent>>

5. Cowan, D, 2016, 'Predatory Journals, Publishers and Conferences', University of Pretoria, žiūrėta 2019-04-16 <<https://www.up.ac.za/media/shared/624/Prof-Don-Cowan-predatory-journals-publishers-and-conferences.zp91698.pdf>>

6. Eaton, S E, 2018, 'Avoiding Predatory Journals and Questionable Conferences: a Resource Guide', Werklund School of Education, University of Calgary, p. 10-11, žiūrėta 2019-04-16 <<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED579189.pdf>>

7. Grove, J, 2017 a, 'Ignorance of predatory conferences means warning signs are missed', Times Higher Education, 2017 m. spalio 26 d., žiūrėta 2019-04-16 <<https://www.timeshighereducation.com/blog/ignorance-predatory-conferences-means-warning-signs-are-missed>>

8. Grove, J, 2017 b, 'Predatory conferences now outnumber official scholarly events', Times Higher Education, 2017 m. spalio 26 d., žiūrėta 2019-04-16 <<https://www.timeshighereducation.com/news/predatory-conferences-now-outnumber-official-scholarly-events>>

9. Laskowski-Jones, L, 2017, 'Don't fall for predatory conferences either', Nursing2017, vol. 47, no. 12, p. 6, žiūrėta 2019-04-16 <<https://journals.lww.com/nursing/toc/2017/12000>>

10. McCrostie, J, 2017, 'Warning: conmen and shameless scholars operate in this area', Times Higher Education, 2017 m. sausio 12 d., žiūrėta 2019-04-16 <<https://www.timeshighereducation.com/comment/warning-conmen-and-shameless-scholars-operate-area>>

11. Nobes, A, 2017, 'What are 'predatory' conferences and how can I avoid them?', Author Aid, 2017 m. vasario 6 d., žiūrėta 2019-04-16 <<https://www.authoraid.info/en/news/details/1156/>>

12. Stoye, E, 2018, 'Predatory conference scammers are getting smarter', Chemistry world, 2018 m. rugpjūčio 6 d., žiūrėta 2019-04-16 <<https://www.chemistryworld.com/news/predatory-conference-scammers-are-getting-smarter/3009263.article>>

13. Timmer, J, 2019, 'FT hits predatory scientific publisher with a \$50 million fine', Ars Technica, 2019 m. balandžio 3 d., žiūrėta 2019-04-16 <<https://arstechnica.com/science/2019/04/ft-hits-predatory-scientific-publisher-with-a-50-million-fine/>>

Gairės yra laisvai prieinamos Tarnybos interneto svetainėje www.etikostarnyba.lt (žr. Veikla > Analitinės apžvalgos > Gairės).

Citavimas:

Harvardo stilius

Kapočiūtė, K. 2019. Netikrų mokslo renginių atpažinimas. Vilnius: Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnyba.

Turint klausimų dėl gairių ir (ar) jų naudojimo, kreipkitės el. paštu info@etikostarnyba.lt arba telefonu +370 706 65 161.

Priedas Nr. 8

Suvestinė redakcija nuo 2021-01-01

Įstatymas paskelbtas: Žin. 1996, Nr. [63-1479](#), i. k. 0961010ISTA001-1374

Nauja redakcija nuo 2018-07-16:

Nr. [XIII-1426](#), 2018-06-30, paskelbta TAR 2018-07-11, i. k. 2018-11733

LIETUVOS RESPUBLIKOS ASMENS DUOMENŲ TEISINĖS APSAUGOS ĮSTATYMAS

1996 m. birželio 11 d. Nr. I-1374
Vilnius

TAR pastaba. Nuo įstatymo Nr. XIII-1426 įsigaliojimo (2018-07-16) Lietuvos Respublikos įstatymuose ir kituose teisės aktuose pateiktos nuorodos į Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymą yra laikomos nuorodomis į 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (toliau – Reglamentas (ES) 2016/679) ir, kai taikoma, Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymą.

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1 straipsnis. Įstatymo paskirtis ir taikymas

1. Šio įstatymo paskirtis – saugoti žmogaus pagrindines teises ir laisves, visų pirma žmogaus teisę į asmens duomenų apsaugą, ir užtikrinti aukštą asmens duomenų apsaugos lygį.

2. Šis įstatymas nustato asmens duomenų tvarkymo ypatumus, Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos teisinį statusą ir įgaliojimus, žurnalistų etikos inspektoriaus įgaliojimus, Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos ir žurnalistų etikos inspektoriaus (toliau kartu – priežiūros institucija, priežiūros institucijos) atliekamo asmens duomenų ir (ar) privatumo apsaugą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimų (toliau – pažeidimai) nagrinėjimo ir administracinių baudų skyrimo tvarką.

3. Šis įstatymas taikomas kartu su Reglamentu (ES) 2016/679 ir jo įgyvendinamaisiais teisės aktais.

4. Šis įstatymas taikomas, kai:

1) asmens duomenis tvarko duomenų valdytojas arba duomenų tvarkytojas, kurio buveinė yra Lietuvos Respublikoje, vykdydamas savo veiklą, neatsižvelgiant į tai, ar duomenys tvarkomi Europos Sąjungoje, ar ne;

2) asmens duomenis tvarko ne Lietuvos Respublikoje įsteigtas duomenų valdytojas, kuriam taikomi Lietuvos Respublikos įstatymai pagal tarptautinę viešąją teisę (įskaitant Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybes, konsulines įstaigas);

3) Europos Sąjungoje esančių duomenų subjektų asmens duomenis tvarko Europos Sąjungoje neįsisteigęs duomenų valdytojas arba duomenų tvarkytojas, kuris pagal Reglamento (ES) 2016/679 27 straipsnį yra paskyręs atstovą, įsisteigusį Lietuvos Respublikoje, ir duomenų tvarkymo veikla yra susijusi su prekių arba paslaugų siūlymu šiems duomenų subjektams Europos Sąjungoje, nepaisant to, ar už šias prekes arba paslaugas duomenų subjektui reikia mokėti, ar ne, arba su elgesio, kai šie duomenų subjektai veikia Europos Sąjungoje, stebėseną.

5. Šiuo įstatymu įgyvendinami Europos Sąjungos teisės aktai, nurodyti šio įstatymo priede.

2 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

1. **Tiesioginė rinkodara** – veikla, kurios tikslas paštu, telefonu arba kitokiu tiesioginiu būdu siūlyti asmenims prekes ar paslaugas ir (arba) teirautis jų nuomonės dėl siūlomų prekių ar paslaugų.

2. **Valdžios institucijos ir įstaigos** – valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, įmonės ir viešosios įstaigos, finansuojamos iš valstybės ar savivaldybių biudžetų bei valstybės pinigų fondų ir Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo nustatyta tvarka įgalios atlikti viešąjį administravimą arba teikiančios asmenims viešąsias ar administracines paslaugas ar vykdančios kitas viešąsias funkcijas.

3. Kitos šiame įstatyme vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Reglamente (ES) 2016/679.

II SKYRIUS ASMENS DUOMENŲ TVARKYMO YPATUMAI

3 straipsnis. asmens kodo tvarkymo ypatumai

1. asmens kodas gali būti tvarkomas, kai yra nors viena iš Reglamento (ES) 2016/679 6 straipsnio 1 dalyje nurodytų asmens duomenų tvarkymo teisėtumo sąlygų.

2. Draudžiama asmens kodą skelbti viešai.

3. Draudžiama tvarkyti asmens kodą tiesioginės rinkodaros tikslais.

4 straipsnis. asmens duomenų tvarkymas ir saviraiškos ir informacijos laisvė

Kai asmens duomenys tvarkomi žurnalistikos arba akademinės, meninės ar literatūrinės saviraiškos tikslais, netaikomi Reglamento (ES) 2016/679 8, 12–23, 25, 30, 33–39, 41–50, 88–91 straipsniai.

5 straipsnis. asmens duomenų tvarkymo su darbo santykiais susijusiais atvejais ypatumai

1. Draudžiama tvarkyti kandidato, pretenduojančio eiti pareigas arba atlikti darbo funkcijas, ir darbuotojo asmens duomenis apie apkaltinamuosius nuosprendžius ir nusikalstamas veikas, išskyrus atvejus, kai šie asmens duomenys būtini norint patikrinti, ar asmuo atitinka įstatymuose ir įgyvendinamuosiuose teisės aktuose nustatytus reikalavimus pareigoms eiti arba darbo funkcijoms atlikti.

2. Duomenų valdytojas gali rinkti kandidato, pretenduojančio eiti pareigas arba atlikti darbo funkcijas, asmens duomenis, susijusius su kvalifikacija, profesiniais gebėjimais ir dalykinėmis savybėmis, iš buvusio darbdavio prieš tai informavęs kandidatą, o iš esamo darbdavio – tik kandidato sutikimu.

3. Tvarkant vaizdo ir (ar) garso duomenis darbo vietoje ir duomenų valdytojo patalpose ar teritorijose, kuriose dirba jo darbuotojai, tvarkant asmens duomenis, susijusius su darbuotojų elgesio, buvimo vietos ar judėjimo stebėseną, šie darbuotojai apie tokį jų asmens duomenų tvarkymą turi būti informuojami pasirašytinai ar kitu informavimo faktą įrodančiu būdu pateikiant Reglamento (ES) 2016/679 13 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytą informaciją.

4. Šio straipsnio nuostatos taip pat taikomos tvarkant asmenų, dirbančių Lietuvos Respublikos užimtumo įstatyme nurodytais darbo santykiams prilygintų teisinių santykių pagrindais, ir kandidatų, pretenduojančių dirbti šiais pagrindais, asmens duomenis.

6 straipsnis. Vaiko, kuriam siūlomos informacinės visuomenės paslaugos, amžius sutikimui duoti

Kai vaikui tiesiogiai siūlomos informacinės visuomenės paslaugos, vaiko asmens duomenų tvarkymas yra teisėtas, jei sutikimą pagal Reglamento (ES) 2016/679 6 straipsnio 1 dalies a punktą duoda ne jaunesnis negu 14 metų vaikas.

III SKYRIUS PRIEŽIŪROS INSTITUCIJOS

7 straipsnis. Reglamento (ES) 2016/679 ir šio įstatymo taikymo priežiūra

1. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija stebi, kaip taikomas Reglamentas (ES) 2016/679 ir šis įstatymas, ir užtikrina, kad šie teisės aktai būtų taikomi, išskyrus šio įstatymo straipsnius, kurių taikymas pagal šio straipsnio 2 dalį yra žurnalistų etikos inspektoriaus kompetencija.

2. Žurnalistų etikos inspektorius stebi, kaip taikomas Reglamentas (ES) 2016/679 ir šis įstatymas, ir užtikrina, kad šie teisės aktai būtų taikomi, kai asmens duomenys tvarkomi žurnalistikos tikslais ir akademinės, meninės ar literatūrinės saviraiškos tikslais. Žurnalistų etikos inspektorius atlieka Reglamente (ES) 2016/679 nustatytas priežiūros institucijos užduotis ir turi Reglamente (ES) 2016/679 nustatytus priežiūros institucijos įgaliojimus. Žurnalistų etikos inspektoriumi netaikomi Reglamento (ES) 2016/679 57 straipsnio 1 dalies j–l ir n–t punktai, 58 straipsnio 1 dalies b ir c punktai, 2 dalies e, g, h ir j punktai, 3 dalies a, c ir e–j punktai.

3. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija atstovauja Reglamento (ES) 2016/679 taikymo priežiūros institucijoms pagal Reglamentą (ES) 2016/679 įsteigtoje Europos duomenų apsaugos valdyboje.

4. Siekdamas užtikrinti, kad būtų laikomasi Reglamento (ES) 2016/679 63 straipsnyje nurodyto nuoseklumo užtikrinimo mechanizmo, priežiūros institucijos bendradarbiauja tarpusavyje, kai sprendžiami pagal šio straipsnio 2 dalį žurnalistų etikos inspektoriaus kompetencijai priklausantys klausimai.

8 straipsnis. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos statusas ir veiklos principai

1. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija yra Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstaiga. Jos administracijos struktūrą, strateginį ir metinį veiklos planus tvirtina Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos direktorius.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XIII-3410](#), 2020-11-10, paskelbta TAR 2020-11-20, i. k. 2020-24577

2. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos veikla grindžiama teisėtumo, nešališkumo, viešumo, profesionalumo atliekant savo funkcijas principais. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, atlikdama Reglamente (ES) 2016/679 nustatytas priežiūros institucijos užduotis ir šiame įstatyme jai nustatytas funkcijas bei priimdama sprendimus dėl jų atlikimo, yra nepriklausoma. Jos teisės gali būti suvaržytos tik įstatymų.

3. Valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, Lietuvos Respublikos Seimo nariai ir kiti pareigūnai, politinės partijos ir politinės organizacijos, asociacijos, kiti juridiniai ir fiziniai asmenys neturi teisės Valstybinei duomenų apsaugos inspekcijai, jos vadovui, valstybės tarnautojams ir darbuotojams, dirbantiems pagal darbo sutartis, daryti jokio politinio, ekonominio, psichologinio, socialinio spaudimo ar kitokio neteisėto poveikio. Kišimasis į Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos veiklą užtraukia įstatymų nustatytą atsakomybę.

9 straipsnis. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos vadovas

1. Valstybinei duomenų apsaugos inspekcijai vadovauja Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos direktorius.

2. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos direktoriumi gali būti skiriamas nepriekaištingos reputacijos Lietuvos Respublikos pilietis, turintis teisės bakalauro ir teisės magistro arba teisininko profesinį kvalifikacinį laipsnį (vienpakopį teisinį universitetinį išsilavinimą) ir ne mažesnę kaip 10 metų teisinio arba teisinio pedagoginio darbo stažą ir atitinkantis Reglamento (ES) 2016/679 53 straipsnio 2 dalyje nustatytus reikalavimus.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XIII-1791](#), 2018-12-18, paskelbta TAR 2018-12-21, i. k. 2018-21119

3. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos direktorius yra valstybės tarnautojas – įstaigos vadovas. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos direktorius yra atskaitingas Vyriausybei ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministru.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XIII-1791](#), 2018-12-18, paskelbta TAR 2018-12-21, i. k. 2018-21119

4. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos direktorius savo kadencijos laikotarpiu turi sustabdyti narysę politinėje partijoje.

5. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos direktorius atleidžiamas iš pareigų:

- 1) savo noru;
- 2) pasibaigus kadencijai;
- 3) kai nustatoma, kad jis padarė sunkų nusižengimą;
- 4) nebeatitinka šio straipsnio 2 ir 4 dalyse nustatytų reikalavimų.;
- 5) kai jam sukanka 65 metai.

Papildyta straipsnio punktu:

Nr. [XIII-1791](#), 2018-12-18, paskelbta TAR 2018-12-21, i. k. 2018-21119

10 straipsnis. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos direktoriaus pavaduotojas (pavaduotojai)

1. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos direktorius turi pavaduotoją (pavaduotojų).

2. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos direktoriaus pavaduotojas (pavaduotojai) turi atitikti Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos direktoriui šio įstatymo 9 straipsnio 2 ir 4 dalyse keliamus reikalavimus.

3. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos direktoriaus pavaduotoją į pareigas priima ir iš pareigų atleidžia Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos direktorius Valstybės tarnybos įstatymo nustatyta tvarka.

11 straipsnis. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos užduotys ir funkcijos

1. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija atlieka Reglamente (ES) 2016/679 nustatytas priežiūros institucijos užduotis.

2. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija taip pat atlieka šias funkcijas:

1) teikia duomenų subjektams, duomenų valdytojams ir duomenų tvarkytojams konsultacijas dėl asmens duomenų ir privatumo apsaugos, taip pat rengia metodines rekomendacijas dėl asmens duomenų apsaugos ir jas viešai skelbia savo interneto svetainėje;

2) *Neteko galios nuo 2019-11-14*

Straipsnio punkto naikinimas:

Nr. [XIII-2500](#), 2019-11-07, paskelbta TAR 2019-11-13, i. k. 2019-18189

3) bendradarbiauja su kitų valstybių asmens duomenų apsaugos priežiūros institucijomis, Europos Sąjungos institucijomis, įstaigomis ir tarptautinėmis organizacijomis ir dalyvauja jų veikloje;

4) dalyvauja formuojant valstybės politiką asmens duomenų apsaugos srityje ir ją įgyvendina;

5) įgyvendina 1981 m. sausio 28 d. Strasbūre sudarytos Konvencijos dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu (ETS Nr. 108) ir jos protokolų nuostatas;

Straipsnio punkto pakeitimai:

Nr. [XIII-2500](#), 2019-11-07, paskelbta TAR 2019-11-13, i. k. 2019-18189

6) kitas šiame įstatyme ir kituose teisės aktuose nustatytas funkcijas.

12 straipsnis. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos įgaliojimai ir teisės

1. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija turi Reglamente (ES) 2016/679 nustatytus priežiūros institucijos įgaliojimus.

2. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija taip pat turi teisę:

1) neatlygintinai gauti iš duomenų valdytojų ir duomenų tvarkytojų, valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų juridinių ir fizinių asmenų visą reikalingą informaciją, dokumentų kopijas ir nuorašus, duomenų kopijas, taip pat susipažinti su visais duomenimis ir dokumentais, reikalingais atliekant priežiūros institucijos užduotis ir funkcijas;

2) pažeidimų nagrinėjimo metu be išankstinio įspėjimo įeiti į tikrinamo asmens, skundžiamo asmens ar su jais susijusių asmenų patalpas (tarp jų ir nuomojamas ar naudojamas kitais pagrindais) arba teritoriją, kur yra dokumentai ir (ar) įranga, susiję su asmens duomenų tvarkymu. Įeiti į juridinio asmens teritoriją, pastatus, patalpas (tarp jų ir nuomojamus ar naudojamus kitais pagrindais) galima tik juridinio asmens darbo laiku, pateikus valstybės tarnautojo pažymėjimą. Įeiti į fizinio asmens gyvenamąsias patalpas (tarp jų ir nuomojamas ar naudojamas kitais pagrindais), kur yra dokumentų ir (ar) įrangos, susijusios su asmens duomenų tvarkymu, galima tik pateikus teismo nutartį dėl leidimo įeiti į fizinio asmens gyvenamąsias patalpas;

3) dalyvauti Seimo, Vyriausybės, kitų valstybės institucijų posėdžiuose, kai svarstomi klausimai, susiję su asmens duomenų ir (ar) privatumo apsauga;

4) kviešti ekspertus (konsultantus), sudaryti darbo grupes dėl asmens duomenų tvarkymo ar apsaugos ekspertizės, asmens duomenų apsaugos dokumentų rengimo, taip pat kitiems Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos kompetencijos klausimams spręsti;

5) teikti duomenų valdytojams, duomenų tvarkytojams ir kitiems juridiniams ar fiziniams asmenims rekomendacijas ir nurodymus dėl asmens duomenų tvarkymo ir (ar) privatumo apsaugos;

6) keistis informacija su kitų valstybių asmens duomenų apsaugos priežiūros institucijomis ir tarptautinėmis organizacijomis tiek, kiek to reikia jų funkcijoms atlikti;

7) dalyvauti teisme nagrinėjant bylas dėl tarptautinės, Europos Sąjungos ir nacionalinės teisės nuostatų asmens duomenų apsaugos klausimais pažeidimų;

8) pažeidimų nagrinėjimo metu naudoti technines priemones;

9) pažeidimų nagrinėjimo metu gauti žodinius ir rašytinius paaiškinimus iš juridinių ir fizinių asmenų ir reikalauti, kad jie atvyktų į Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos patalpas duoti paaiškinimų;

10) naudoti turimą informaciją (įskaitant asmens duomenis), gautą pažeidimų nagrinėjimo metu ar atliekant kitas funkcijas;

11) pasitelkti policijos pareigūnus viešajai tvarkai palaikyti ir galimam prievartos panaudojimui užtikrinti;

12) kitas įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytas teises.

3. Jei Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, nagrinėdama skundą, turi pagrindą manyti, kad Europos Komisijos sprendimas dėl tinkamumo, dėl standartinių duomenų apsaugos sąlygų priėmimo ar dėl patvirtintų elgesio kodeksų visuotinio galiojimo yra neteisėtas, ir nuo šio Europos Komisijos sprendimo galiojimo priklauso Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos sprendimas, ji sustabdo skundo nagrinėjimą ir Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka kreipiasi į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą su prašymu kreiptis į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją dėl Europos Komisijos sprendimo dėl tinkamumo, dėl standartinių duomenų apsaugos sąlygų priėmimo ar dėl patvirtintų elgesio kodeksų visuotinio galiojimo. Jei Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, nagrinėdamas Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos prašymą, turi pagrindą manyti, kad Europos Komisijos sprendimas dėl tinkamumo, dėl standartinių duomenų apsaugos sąlygų priėmimo ar dėl patvirtintų elgesio kodeksų visuotinio galiojimo yra neteisėtas, jis priima sprendimą kreiptis į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją su prašymu priimti prejudicinį sprendimą pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (OL 2016 C 202, p. 47) 267 straipsnį.

4. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, atlikdama tyrimus ir (ar) patikrinimus savo iniciatyva bei nagrinėdama skundus, taip pat turi Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekse nustatytas Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos teises ir įgaliojimus.

13 straipsnis. Pareiga saugoti paslaptis ir konfidencialią informaciją

Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos direktorius, žurnalistų etikos inspektorius, šių priežiūros institucijų valstybės tarnautojai ir darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartis, privalo saugoti valstybės, tarnybos, profesinę, komercinę ar kitą įstatymų saugomą paslaptį sudarančią informaciją, taip pat bet kokią kitą konfidencialią informaciją, kurią jie sužinojo atlikdami savo

užduotis arba naudodamiesi savo įgaliojimais, tiek eidami pareigas, tiek ir pasibaigus jų tarnybos (darbo) santykiams.

14 straipsnis. Priežiūros institucijos reikalavimų privalomumas

Juridiniai ir fiziniai asmenys privalo vykdyti priežiūros institucijos reikalavimus (įskaitant reikalavimą atvykti į priežiūros institucijos patalpas duoti paaiškinimų, bet tuo neapsiribojant), nedelsdami pateikti informaciją ir (ar) paaiškinimus, dokumentų kopijas ir nuorašus, duomenų kopijas, sudaryti sąlygas susipažinti su visais duomenimis ir (ar) įranga, susijusiais su asmens duomenų tvarkymu, ir dokumentais, reikalingais priežiūros institucijos funkcijoms atlikti.

IV SKYRIUS

VALSTYBINĖS DUOMENŲ APSAUGOS INSPEKCIJOS LEIDIMŲ PERDUOTI ASMENS DUOMENIS Į TREČIĄSIAS VALSTYBES AR TARPTAUTINĖMS ORGANIZACIJOMS IŠDAVIMAS IR SERTIFIKAVIMO ĮSTAIGŲ AKREDITAVIMAS

15 straipsnis. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos leidimų perduoti asmens duomenis į trečiąsias valstybes ar tarptautinėms organizacijoms pagal Reglamento (ES) 2016/679 46 straipsnio 3 dalį išdavimas

1. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija pagal Reglamento (ES) 2016/679 46 straipsnio 3 dalį leidimą perduoti asmens duomenis į trečiąją valstybę ar tarptautinei organizacijai arba motyvuotą rašytinį atsisakymą šį leidimą išduoti privalo pateikti duomenų valdytojui ne vėliau kaip per 20 darbo dienų. Šis terminas skaičiuojamas nuo dienos, kurią Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija gauna visus leidimui gauti reikalingus dokumentus ir informaciją.

2. Dėl aplinkybių sudėtingumo, informacijos apimties ar kitų svarbių objektyvių aplinkybių šio straipsnio 1 dalyje nustatytas leidimo perduoti asmens duomenis į trečiąją valstybę ar tarptautinei organizacijai išdavimo terminas gali būti vieną kartą pratęstas iki 10 darbo dienų. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, priėmusi sprendimą pratęsti šio straipsnio 1 dalyje nurodytą terminą, privalo nedelsdama, bet ne vėliau kaip iki šio straipsnio 1 dalyje nurodyto termino pabaigos, pranešti duomenų valdytojui apie leidimo išdavimo termino pratęsimą ir priežastis, dėl kurių terminas pratęstas.

3. Leidimų perduoti asmens duomenis į trečiąsias valstybes ar tarptautinėms organizacijoms išdavimo tvarką nustato Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija.

16 straipsnis. Sertifikavimo įstaigų akreditavimas

1. Sertifikavimo įstaigas pagal Reglamento (ES) 2016/679 43 straipsnį akredituoja, taip pat akreditavimo ir akreditavimo pažymėjimų išdavimo tvarką nustato Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija.

2. Sertifikavimo įstaigos, pageidaujančios būti akredituotos, akreditavimo išlaidas apmoka pagal Vyriausybės nustatyta tvarka patvirtintus įkainius.

V SKYRIUS

PRIEŽIŪROS INSTITUCIJŲ ATLIEKAMAS PAŽEIDIMŲ NAGRINĖJIMAS

**PIRMASIS SKIRSNIS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

17 straipsnis. Tikrinamo asmens, pareiškėjo, skundžiamo asmens ir pažeidimo padarymu įtariamo asmens teisės ir pareigos

1. Tikrinamas asmuo, kai Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija savo iniciatyva atlieka tyrimą ir (ar) patikrinimą, pareiškėjas ir skundžiamas asmuo, kai priežiūros institucija nagrinėja skundą, taip pat administracinės baudos skyrimo procedūros metu pažeidimo padarymu įtariamą asmuo turi Reglamente (ES) 2016/679 ir šiame įstatyme nurodytas teises ir pareigas.

2. Tikrinamas asmuo, pareiškėjas, skundžiamas asmuo ir pažeidimo padarymu įtariamasis asmuo taip pat turi teisę:

1) gauti paaiškinimus apie tyrimo ir (ar) patikrinimo arba skundo nagrinėjimo dalyką ir pagrindą;

2) savo iniciatyva pateikti papildomus paaiškinimus ir (ar) informaciją, susijusią su tyrimo ir (ar) patikrinimo atlikimu arba skundo nagrinėjimu;

3) apskųsti priežiūros institucijos veiksmus ar neveikimą;

4) susipažinti su tyrimo ir (ar) patikrinimo atlikimo, skundo nagrinėjimo ir administracinės baudos skyrimo medžiaga, išskyrus valstybės, tarnybos, profesinę, komercinę ar kitą įstatymų saugomą paslaptį sudarančią informaciją.

3. Laikoma, kad šio straipsnio 1 dalyje nurodyti asmenys yra tinkamai informuoti ir jiems tinkamai pranešta, jei priežiūros institucija šiame skyriuje nurodytais atvejais sprendimus, pranešimus, kitus dokumentus ir informaciją šiems asmenims siunčia Lietuvos Respublikos juridinių asmenų registre nurodytu buveinės adresu arba Lietuvos Respublikos gyventojų registre nurodytu gyvenamosios vietos adresu, išskyrus atvejus, kai asmuo nurodo kitą korespondencijos įteikimo adresą, arba Juridinių asmenų registre arba Gyventojų registre nurodytu asmens elektroninių siuntų pristatymo adresu.

18 straipsnis. Teismo leidimų įeiti į fizinių asmenų gyvenamąsias patalpas išdavimas

1. Priežiūros institucija, nagrinėdama pažeidimą nusprendusi įeiti į fizinio asmens gyvenamąsias patalpas (tarp jų ir nuomojamas ar naudojamas kitais pagrindais), Vilniaus apygardos administraciniam teismui pateikia prašymą išduoti teismo leidimą įeiti į fizinio asmens gyvenamąsias patalpas.

2. Prašyme išduoti teismo leidimą įeiti į fizinio asmens gyvenamąsias patalpas turi būti nurodytas fizinio asmens vardas, pavardė, gyvenamųjų patalpų adresas, įtariamo pažeidimo pobūdis ir numatomi atlikti veiksmai.

3. Išnagrinėjęs prašymą išduoti teismo leidimą įeiti į fizinio asmens gyvenamąsias patalpas, Vilniaus apygardos administracinis teismas priima motyvuotą nutartį prašymą patenkinti arba atmesti.

4. Prašymas išduoti teismo leidimą įeiti į fizinio asmens gyvenamąsias patalpas turi būti išnagrinėtas ir nutartis priimta ne vėliau kaip per 72 valandas nuo prašymo pateikimo momento.

5. Jeigu priežiūros institucija nesutinka su Vilniaus apygardos administracinio teismo nutartimi atmesti prašymą išduoti teismo leidimą įeiti į fizinio asmens gyvenamąsias patalpas, ji turi teisę per 7 kalendorines dienas nuo šios nutarties priėmimo dienos šią nutartį apskųsti Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui.

6. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas turi priežiūros institucijos skundą dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo nutarties išnagrinėti ne vėliau kaip per 7 kalendorines dienas nuo šio skundo gavimo dienos. Priežiūros institucijos atstovas turi teisę dalyvauti nagrinėjant skundą.

7. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo priimta nutartis dėl priežiūros institucijos skundo dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo nutarties yra galutinė ir neskundžiama.

19 straipsnis. Informacijos apie priežiūros institucijos atliekamą pažeidimo nagrinėjimą teikimas

Priežiūros institucija informacijos apie atliekamą pažeidimo nagrinėjimą visuomenės informavimo priemonėmis, kitiems su tyrimo ir (ar) patikrinimo atlikimu arba skundo nagrinėjimu nesusijusiems asmenims neteikia tol, kol tyrimas ir (ar) patikrinimas arba skundo nagrinėjimas nėra baigtas, išskyrus atvejus, kai priežiūros institucija gali teikti informaciją apie atliekamo tyrimo ir (ar) patikrinimo arba skundo nagrinėjimo faktą, kai informacija teikiama ne priežiūros institucijos iniciatyva.

TYRIMŲ IR (AR) PATIKRINIMŲ VALSTYBINĖS DUOMENŲ APSAUGOS INSPEKCIJOS INICIATYVA ATLIKIMAS

20 straipsnis. Tyrimai ir (ar) patikrinimai, atliekami Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos iniciatyva, ir jų atlikimo tvarka

1. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija gali savo iniciatyva pradėti tyrimą ir (ar) patikrinimą bet koku klausimu, susijusiu su Reglamento (ES) 2016/679, šio įstatymo ir kitų įstatymų, reglamentuojančių asmens duomenų ir (ar) privatumo apsaugą, galimu pažeidimu.

2. Pagrindas pradėti tyrimą ir (ar) patikrinimą Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos iniciatyva gali būti visuomenės, valdžios institucijų ir įstaigų, kitų valstybių asmens duomenų apsaugos priežiūros institucijų, tarptautinių organizacijų, nacionalinių ir tarptautinių nevyriausybinių organizacijų ar kitų šaltinių, taip pat visuomenės informavimo priemonėse pateikta informacija asmens duomenų ir (ar) privatumo apsaugos klausimais. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija gali savo iniciatyva pradėti tyrimą ir (ar) patikrinimą ir nesiremama kitų šaltinių pateikta informacija.

3. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija savo iniciatyva atlieka tyrimus ir (ar) patikrinimus dėl Reglamento (ES) 2016/679, šio įstatymo ir kitų įstatymų, reglamentuojančių asmens duomenų ir (ar) privatumo apsaugą, galimo pažeidimo šių teisės aktų ir Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos nustatyta tvarka.

4. Kai atliekant tyrimus ir (ar) patikrinimus Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos iniciatyva vadovaujama Reglamento (ES) 2016/679 60 straipsniu, netaikomas šio įstatymo 21 straipsnis.

21 straipsnis. Tyrimo ir (ar) patikrinimo Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos iniciatyva atlikimo terminai

1. Tyrimas ir (ar) patikrinimas Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos iniciatyva atliekamas ne ilgiau kaip 4 mėnesius nuo sprendimo atlikti šį tyrimą ir (ar) patikrinimą priėmimo.

2. Atsižvelgiant į tyrimo ir (ar) patikrinimo sudėtingumą, tikrinamo asmens veiklos pobūdį, tyrimo ir (ar) patikrinimo mastą, tikrinamo asmens ir kitų juridinių ar fizinių asmenų vengimą vykdyti Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos reikalavimus, tyrimo ir (ar) patikrinimo metu paašikėjusias naujas aplinkybes arba kitas objektyvias priežastis, šio straipsnio 1 dalyje nustatytas terminas Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos sprendimu gali būti pratęstas, bet ne ilgiau kaip 2 mėnesiams. Bendras tyrimo ir (ar) patikrinimo Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos iniciatyva atlikimo terminas negali būti ilgesnis negu 6 mėnesiai nuo sprendimo atlikti tyrimą ir (ar) patikrinimą priėmimo. Apie tyrimo ir (ar) patikrinimo termino pratęsimą ir priežastis, dėl kurių šis terminas pratęstas, Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija privalo nedelsdama, bet ne vėliau kaip iki šio straipsnio 1 dalyje nurodyto termino pabaigos, pranešti tikrinamam asmeniui.

22 straipsnis. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos sprendimai atlikus tyrimą ir (ar) patikrinimą savo iniciatyva

1. Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija, baigusi tyrimą ir (ar) patikrinimą savo iniciatyva, motyvuotai nusprendžia:

1) konstatuoti, kad pažeidimų nenustatyta;

2) teikti duomenų valdytojui ir (ar) duomenų tvarkytojui nurodymus, rekomendacijas ir (ar) taikyti kitas Reglamento (ES) 2016/679 58 straipsnio 2 dalyje, šio įstatymo 33 straipsnyje ir kituose įstatymuose, reglamentuojančiuose asmens duomenų ir (ar) privatumo apsaugą, nurodytas priemones. Jei ketinama skirti administracinę baudą, atliekami šio skyriaus ketvirtajame skirsnyje nurodyti veiksmai;

3) surašyti administracinio nusižengimo protokolą pažeidimą padariusiam asmeniui.

2. Apie priimtą sprendimą Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo sprendimo priėmimo dienos raštu praneša tikrinamam asmeniui, išskyrus šio straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytą atvejį, kai ketinama skirti administracinę baudą.

3. Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos sprendimai gali būti skundžiami teismui Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

TREČIASIS SKIRSNIS SKUNDŲ NAGRINĖJIMAS

23 straipsnis. Skundų nagrinėjimo tvarka

1. Priežiūros institucija nagrinėja skundus dėl Reglamento (ES) 2016/679, šio įstatymo ir kitų įstatymų, reglamentuojančių asmens duomenų ir (ar) privatumo apsaugą, pažeidimų šių teisės aktų ir priežiūros institucijos nustatyta tvarka.

2. Kai nagrinėjant skundą vadovaujamosi Reglamento (ES) 2016/679 60 straipsniu, netaikoma šio įstatymo 30 straipsnio 2 dalis.

24 straipsnis. Skundo pateikimas ir jo turinys

1. Skundą Valstybinei duomenų apsaugos inspekcijai turi teisę pateikti šie pareiškėjai:

1) duomenų subjektas, nurodytas Reglamento (ES) 2016/679 77 straipsnio 1 dalyje, – dėl Reglamento (ES) 2016/679 pažeidimų;

2) duomenų subjektas – dėl šio ir kitų įstatymų, reglamentuojančių asmens duomenų ir (ar) privatumo apsaugą, pažeidimų;

3) fizinis ar juridinis asmuo – dėl Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo devintojo skirsnio, išskyrus 61 straipsnio 5 dalį, 64 straipsnio 7 dalį ir 68 straipsnio 2 dalį, pažeidimų.

2. Skundą žurnalistų etikos inspektoriui turi teisę pateikti duomenų subjektas, nurodytas Reglamento (ES) 2016/679 77 straipsnio 1 dalyje, dėl Reglamento (ES) 2016/679 pažeidimų.

3. Skundą raštu galima pateikti tiesiogiai atvykus į priežiūros instituciją, atsiunčiant paštu arba elektroninėmis priemonėmis.

4. Prie skundo, kurį pateikia pareiškėjo atstovas, turi būti pridėtas pareiškėjo atstovo įgaliojimus patvirtinantis dokumentas. Prie skundo, kurį šio straipsnio 1 dalies 1, 2 punktuose arba 2 dalyje nurodyto pareiškėjo vardu pateikia pelno nesiekianti įstaiga, organizacija ar asociacija pagal Reglamento (ES) 2016/679 80 straipsnio 1 dalį ar įstatymus, reglamentuojančius asmens duomenų ir (ar) privatumo apsaugą, papildomai turi būti pridėti dokumentai, patvirtinantys, kad ji veikia asmens duomenų apsaugos srityje.

5. Skunde nurodoma:

1) adresatas – priežiūros institucija;

2) skundo surašymo data;

3) pareiškėjo ir jo atstovo, jeigu jis yra, duomenys:

a) fizinio asmens vardas, pavardė, kontaktiniai duomenys;

b) juridinio asmens pavadinimas, kodas ir kontaktiniai duomenys;

c) atstovavimo pagrindas, kai skundą pateikia pareiškėjo atstovas;

4) skundžiamo asmens tapatybė (juridinio asmens pavadinimas ir kodas, fizinio asmens vardas ir pavardė), kontaktiniai duomenys, jeigu jie žinomi;

5) skundžiamų veiksmų (neveikimo) apibūdinimas, jų padarymo laikas ir aplinkybės;

6) pareiškėjo prašymas priežiūros institucijai;

7) pareiškėjo ar jo atstovo, jeigu jis yra, parašas; skundas, kuris pateikiamas elektroninėmis priemonėmis, turi būti pasirašytas pareiškėjo ar jo atstovo, jeigu jis yra, kvalifikuotu elektroniniu parašu arba suformuotas elektroninėmis priemonėmis, kurios leidžia užtikrinti teksto vientisumą ir nepakeičiamumą.

6. Prie skundo turi būti pridėti turimi dokumentai, reikalingi skundai nagrinėti, ar jų aprašymas.

25 straipsnis. Anoniminiai skundai

Anoniminiai skundai nenagrinėjami, jeigu Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos direktorius arba žurnalistų etikos inspektorius nenusprendžia kitaip.

26 straipsnis. Skundo priėmimas

Skundo ar jo dalies priėmimo faktas patvirtinamas priežiūros institucijos raštu. Šiame rašte nurodoma skundo priėmimo data, skundą ar jo dalį nagrinėjančio priežiūros institucijos atstovo vardas, pavardė, telefono ryšio numeris, skundo registracijos numeris ir galimybė pareiškėjo teises ginti teisme. Skundo ar jo dalies priėmimo faktą patvirtinantis dokumentas pareiškėjui įteikiamas, išsiunčiamas paštu ar elektroninėmis priemonėmis ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo skundo gavimo priežiūros institucijoje dienos.

27 straipsnis. Atsisakymas nagrinėti skundą

1. Priežiūros institucija priima sprendimą atsisakyti nagrinėti skundą ar jo dalį ir apie tai ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo skundo gavimo priežiūros institucijoje dienos praneša pareiškėjui, nurodyma atsisakymo nagrinėti skundą ar jo dalį pagrindą (pagrindus), jeigu:

1) skundas ar jo dalis neatitinka šio įstatymo 24 straipsnio 5 dalyje nurodytų reikalavimų, taikomų skundo turiniui. Šio įstatymo 24 straipsnio 5 dalyje nurodytos informacijos nenurodymas skunde negali būti pagrindas atsisakyti nagrinėti skundą, jei skundas be šios informacijos gali būti nagrinėjamas;

2) skunde nurodytų aplinkybių ar dalies jų tyrimas nepriklauso priežiūros institucijos kompetencijai;

3) skundas ar jo dalis tuo pačiu klausimu buvo išnagrinėta priežiūros institucijoje, išskyrus atvejus, kai nurodoma naujų aplinkybių ar pateikiama naujų faktų;

4) skundas ar jo dalis tuo pačiu klausimu buvo išnagrinėta arba yra nagrinėjama Lietuvos Respublikos ar kitos Europos Sąjungos valstybės narės teisme;

5) skundas ar jo dalis tuo pačiu klausimu buvo išnagrinėta kitos Europos Sąjungos valstybės narės priežiūros institucijoje;

6) dėl skundo ar jo dalies dalyko yra pradėtas ikiteisminis tyrimas;

7) skundo tekstas neįskaitomas, neaiškiai suformuluotas pareiškėjo prašymas ar skundo turinys nesuprantamas;

8) nuo skunde ar jo dalyje nurodytų pažeidimų padarymo iki skundo padavimo praėjo daugiau kaip 2 metai.

2. Kai skunde nurodytų aplinkybių ar dalies jų tyrimas nepriklauso priežiūros institucijos kompetencijai, priežiūros institucija per šio straipsnio 1 dalyje nurodytą terminą perduoda skundą ar jo dalį kompetentingai institucijai ir apie tai praneša pareiškėjui. Kai kompetentinga institucija yra teismas, skundas ar jo dalis grąžinamas pareiškėjui pateikiant informaciją, kur jam reikėtų kreiptis.

28 straipsnis. Papildomų dokumentų ir (ar) informacijos reikalavimas iš pareiškėjo

1. Priežiūros institucijos reikalavimas iš pareiškėjo pateikti papildomus dokumentus ir (ar) informaciją, reikalingus skundai ar jo daliai nagrinėti, turi būti motyvuotas. Pareiškėjui pranešama apie papildomų dokumentų ir (ar) informacijos nepateikimo padarinius.

2. Pareiškėjas priežiūros institucijos reikalavimu privalo pateikti skundai ar jo daliai nagrinėti reikalingus papildomus dokumentus ir informaciją per priežiūros institucijos nurodytą terminą, bet ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo priežiūros institucijos reikalavimo gavimo dienos.

29 straipsnis. Skundo nagrinėjimo nutraukimas

1. Priežiūros institucija priima sprendimą nutraukti skundo ar jo dalies nagrinėjimą, jeigu nagrinėjant skundą ar jo dalį:

1) gaunamas pareiškėjo prašymas nenagrinėti skundo ar jo dalies;

2) paaiškėja, kad yra šio įstatymo 27 straipsnio 1 dalies 2–6, 8 punktuose nurodytas pagrindas (nurodyti pagrindai) atsisakyti nagrinėti skundą ar jo dalį;

- 3) pareiškėjas priežiūros institucijos reikalavimu nepateikia papildomų dokumentų ir (ar) informacijos, be kurių neįmanoma išnagrinėti skundo ar jo dalies;
  - 4) paaiškėja, kad negalima skundo ar jo dalies išnagrinėti dėl informacijos trūkumo ar kitų reikšmingų aplinkybių;
  - 5) paaiškėja, kad pareiškėjas mirė.
2. Apie skundo ar jo dalies nagrinėjimo nutraukimą ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo šio straipsnio 1 dalyje nurodyto sprendimo priėmimo dienos pranešama pareiškėjui, išskyrus šio straipsnio 1 dalies 5 punkte nurodytą atvejį.

30 straipsnis. Pareiškėjo informavimo ir skundo nagrinėjimo terminai

1. Priežiūros institucija praneša pareiškėjui apie skundo nagrinėjimo pažangą, jei skundas ar jo dalis neišnagrinėta, ar rezultatus ne vėliau kaip per 3 mėnesius nuo skundo gavimo priežiūros institucijoje dienos.
2. Skundas ar jo dalis turi būti išnagrinėta ir pareiškėjui atsakyta per 4 mėnesius nuo skundo gavimo priežiūros institucijoje dienos, išskyrus atvejus, kai dėl skunde ar jo dalyje nurodytų ar nagrinėjimo metu paaiškėjusių aplinkybių sudėtingumo, informacijos apimties, skundžiamo asmens ir kitų juridinių ar fizinių asmenų vengimo vykdyti priežiūros institucijos reikalavimus, skundžiamų veiksmų tęstinio pobūdžio arba kitų objektyvių priežasčių būtina skundo ar jo dalies nagrinėjimą pratęsti. Šiais atvejais skundo ar jo dalies nagrinėjimo terminas pratęsiamas, bet ne ilgiau kaip 2 mėnesiams. Bendras skundo ar jo dalies nagrinėjimo terminas negali būti ilgesnis negu 6 mėnesiai nuo skundo gavimo priežiūros institucijoje dienos. Apie skundo ar jo dalies nagrinėjimo termino pratęsimą ir pratęsimo priežastis pranešama pareiškėjui. Skundas ar jo dalis turi būti išnagrinėta per įmanomai trumpiausią laiką.

31 straipsnis. Priežiūros institucijos sprendimai išnagrinėjus skundą

1. Priežiūros institucija, baigusi skundo ar jo dalies nagrinėjimą, motyvuotai nusprendžia:
  - 1) pripažinti skundą ar jo dalį pagrįsta;
  - 2) atmesti skundą ar jo dalį.
2. Kai skundas ar jo dalis pripažįstama pagrįsta, Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija motyvuotai:
  - 1) teikia duomenų valdytojui ir (ar) duomenų tvarkytojui nurodymus, rekomendacijas ir (ar) taiko kitas Reglamento (ES) 2016/679 58 straipsnio 2 dalyje, šio įstatymo 33 straipsnyje ir kituose įstatymuose, reglamentuojančiuose asmens duomenų ir (ar) privatumo apsaugą, nurodytas priemones. Jei ketinama skirti administracinę baudą, atliekami šio skyriaus ketvirtajame skirsnyje nurodyti veiksmai;
  - 2) surašo administracinio nusižengimo protokolą pažeidimą padariusiam asmeniui.
3. Kai skundas ar jo dalis pripažįstama pagrįsta, žurnalistų etikos inspektorius motyvuotai teikia duomenų valdytojui ir (ar) duomenų tvarkytojui nurodymus, rekomendacijas ir (ar) taiko kitas Reglamento (ES) 2016/679 58 straipsnio 2 dalyje ir šio įstatymo 33 straipsnyje nurodytas priemones. Jei ketinama skirti administracinę baudą, atliekami šio skyriaus ketvirtajame skirsnyje nurodyti veiksmai.
4. Apie priimtą sprendimą priežiūros institucija ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo jo priėmimo dienos raštu praneša pareiškėjui ir skundžiamam asmeniui, išskyrus šio straipsnio 2 dalies 1 punkte ir 3 dalyje nurodytus atvejus, kai ketinama skirti administracinę baudą.
5. Priežiūros institucijos sprendimas gali būti skundžiamas teismui Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

KETVIRTASIS SKIRSNIS ADMINISTRACINĖS BAUDOS

32 straipsnis. Administracinių baudų skyrimo tvarka

1. Priežiūros institucija už Reglamento (ES) 2016/679 ir šio įstatymo pažeidimus administracines baudas skiria vadovaudamasi Reglamentu (ES) 2016/679 ir šiuo įstatymu.

2. Administracines baudas pagal kompetenciją skiria Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos direktorius arba žurnalistų etikos inspektorius ar jų įgaliotas asmuo.

3. Sprendimas dėl administracinės baudos skyrimo gali būti priimtas, jeigu praėjo ne daugiau kaip 2 metai nuo pažeidimo padarymo dienos, o kai pažeidimas trunkamasis, – nuo jo paaikšėjimo dienos.

33 straipsnis. Valdžios institucijoms ar įstaigoms skiriamos administracinės baudos

1. Valdžios institucijai ar įstaigai, pažeidusiai Reglamento (ES) 2016/679 83 straipsnio 4 dalies a, b ir c punktų nuostatas, priežiūros institucija turi teisę skirti administracinę baudą iki 0,5 procento valdžios institucijos ar įstaigos einamųjų metų biudžeto ir kitų praėjusiais metais gautų bendrųjų metinių pajamų dydžio, bet ne didesnę negu trisdešimt tūkstančių eurų.

2. Valdžios institucijai ar įstaigai, pažeidusiai Reglamento (ES) 2016/679 83 straipsnio 5 dalies a–e punktų nuostatas ir (ar) Reglamento (ES) 2016/679 83 straipsnio 6 dalį, priežiūros institucija turi teisę skirti administracinę baudą iki 1 procento valdžios institucijos ar įstaigos einamųjų metų biudžeto ir kitų praėjusiais metais gautų bendrųjų metinių pajamų dydžio, bet ne didesnę negu šešiasdešimt tūkstančių eurų.

3. Valdžios institucijai ar įstaigai, kuri vykdo ūkinę komercinę veiklą, už Reglamento (ES) 2016/679 nuostatų pažeidimą priežiūros institucija turi teisę skirti administracinę baudą, nurodytą Reglamento (ES) 2016/679 83 straipsnio 4, 5 ir 6 dalyse.

34 straipsnis. Administracinių baudų skyrimo procedūra

1. Priežiūros institucija pažeidimo padarymu įtariamam asmeniui išsiunčia dokumentą, kuriame išdėstytas siūlymas skirti administracinę baudą. Pažeidimo padarymu įtariamam asmeniui pasiūloma per priežiūros institucijos nustatytą terminą, kuris negali būti trumpesnis negu 10 darbo dienų nuo šio priežiūros institucijos dokumento gavimo dienos, raštu pateikti savo paaiškinimus dėl šiame dokumente išdėstytų aplinkybių, išskyrus atvejus, kai šie paaiškinimai jau buvo gauti atliekant tyrimą ir (ar) patikrinimą ar nagrinėjant skundą, suteikti informacijos, reikšmingos skiriant administracinę baudą ir pareikšti nuomonę dėl bylos nagrinėjimo žodinės procedūros tvarka. Paaikškinimų ir kitos informacijos nepateikimas per šioje dalyje nurodytą terminą netrukdo spręsti klausimą dėl administracinės baudos skyrimo.

2. Priežiūros institucija, pasirengusi nagrinėti bylą, ją paprastai nagrinėja rašytinės procedūros tvarka pagal jai pateiktus paaiškinimus. Bylą nagrinėjant rašytinės procedūros tvarka, posėdis nerengiamas.

3. Priežiūros institucija pažeidimo padarymu įtariamo asmens prašymu arba savo iniciatyva dėl aplinkybių sudėtingumo ar kitų svarbių aplinkybių gali nuspręsti bylą nagrinėti žodinės procedūros tvarka, kai būtina išklausti žodinius pažeidimo padarymu įtariamo asmens paaiškinimus ar kitais atvejais, kai byla gali būti geriau išnagrinėta žodinės procedūros tvarka. Nagrinėjant bylą žodinės procedūros tvarka, pažeidimo padarymu įtariamam asmeniui, pareiškėjui ir kitiems suinteresuotiems asmenims turi būti pranešta apie posėdžio, kuriame nagrinėjama byla, vietą, datą ir laiką ne vėliau kaip prieš 10 darbo dienų iki posėdžio dienos.

4. Posėdyje, kuriame nagrinėjama byla, gali dalyvauti ir pateikti paaiškinimus pažeidimo padarymu įtariamam asmuo ir kiti asmenys, kurių dalyvavimas reikalingas bylai tinkamai išnagrinėti.

5. Pažeidimo padarymu įtariamo asmens ar jo atstovo neatvykimas netrukdo nagrinėti bylą, jeigu pažeidimo padarymu įtariamam asmeniui apie posėdį dėl bylos nagrinėjimo buvo tinkamai pranešta ir jis nepateikė įrodymų, kad negali atvykti dėl svarbių priežasčių.

6. Posėdis, kuriame nagrinėjama byla, yra viešas, išskyrus atvejus, kai priežiūros institucija savo iniciatyva arba pažeidimo padarymu įtariamo asmens ir (ar) pareiškėjo prašymu nusprendžia bylą nagrinėti uždaramame posėdyje siekdama apsaugoti valstybės, tarnybos, profesines, komercines

paslaptis ar kitas įstatymų saugomas paslaptis arba užtikrinti asmens teises į privataus gyvenimo neliečiamumą ir (ar) asmens duomenų apsaugą.

7. Posėdis, kuriame nagrinėjama byla, vyksta lietuvių kalba.

8. Posėdžio, kuriame nagrinėjama byla, metu daromas posėdžio garso įrašas. Jis laikomas posėdžio protokolu.

9. Kai byla nagrinėjama rašytinės procedūros tvarka, priežiūros institucija sprendimą dėl administracinės baudos skyrimo priima per 20 darbo dienų nuo šio straipsnio 1 dalyje nurodytame dokumente priežiūros institucijos nustatyto termino pabaigos. Jei byla nagrinėjama žodinės procedūros tvarka posėdyje, priežiūros institucija sprendimą dėl administracinės baudos skyrimo priima per 20 darbo dienų nuo posėdžio dienos. Priežiūros institucija sprendimą dėl administracinės baudos skyrimo ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo priėmimo dienos išsiunčia asmeniui, dėl kurio šis sprendimas priimtas, ir pareiškėjui.

10. Priežiūros institucijos sprendimas dėl administracinės baudos skyrimo turi būti motyvuotas. Jame turi būti nurodyta:

- 1) sprendimą priėmusios institucijos pavadinimas;
- 2) bylos nagrinėjimo data ir vieta;
- 3) duomenys apie asmenį, dėl kurio priimtas sprendimas;
- 4) sprendimo priėmimo teisinis pagrindas;
- 5) pažeidimai, jei jie nustatyti, ir jų aplinkybės;
- 6) surinkti įrodymai ir jų vertinimas;
- 7) pažeidimo padarymu įtariamo asmens ir kitų asmenų paaiškinimai (jeigu jie pateikti), jų vertinimas;

8) priimtas sprendimas – skirti administracinę baudą arba jos neskirti;

9) sprendimo apskundimo terminai ir tvarka.

11. Priežiūros institucijos sprendimas dėl administracinės baudos skyrimo gali būti skundžiamas teismui Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

35 straipsnis. Sprendimo dėl administracinės baudos skyrimo vykdymas

1. Priežiūros institucijos sprendimas dėl administracinės baudos skyrimo turi būti įvykdytas ne vėliau kaip per 3 mėnesius nuo dienos, kurią jis buvo išsiųstas ar įteiktas asmeniui, kuriam administracinė bauda paskirta. Apskundus priežiūros institucijos sprendimą dėl administracinės baudos skyrimo, jis turi būti įvykdytas ne vėliau kaip per 3 mėnesius nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos. Administracinė bauda turi būti sumokėta į valstybės biudžetą.

2. Priežiūros institucijos sprendimas dėl administracinės baudos skyrimo yra vykdomasis dokumentas, vykdomas Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso nustatyta tvarka. Jis gali būti pateiktas vykdyti ne vėliau kaip per 3 metus nuo jo priėmimo dienos.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

RESPUBLIKOS PREZIDENTAS

ALGIRDAS BRAZAUSKAS

ĮGYVENDINAMI EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖS AKTAI

1. 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (OL 2016 L 119, p. 1).

Pakeitimai:

1.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [VIII-662](#), 1998-03-12, Žin., 1998, Nr. 31-819 (1998-04-01), i. k. 0981010ISTAVIII-662

Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 14 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas

2.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [VIII-1852](#), 2000-07-17, Žin., 2000, Nr. 64-1924 (2000-07-31), i. k. 1001010ISTAVIII-1852

Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo pakeitimo įstatymas

3.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [IX-719](#), 2002-01-22, Žin., 2002, Nr. 13-473 (2002-02-06), i. k. 1021010ISTA00IX-719

Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo 1, 2, 3, 5, 7, 14, 15, 16, 18, 20, 22, 24, 26 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas

4.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [IX-970](#), 2002-06-20, Žin., 2002, Nr. 68-2769 (2002-07-03), i. k. 1021010ISTA00IX-970

Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo papildymo 10(1) straipsniu ir 15, 17 straipsnių pakeitimo įstatymas

5.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [IX-1296](#), 2003-01-21, Žin., 2003, Nr. 15-597 (2003-02-12), i. k. 1031010ISTA0IX-1296

Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo pakeitimo įstatymas

6.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [IX-2111](#), 2004-04-13, Žin., 2004, Nr. 60-2120 (2004-04-24), i. k. 1041010ISTA0IX-2111

Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo 23 ir 26 straipsnių pakeitimo įstatymas

7.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [X-1444](#), 2008-02-01, Žin., 2008, Nr. 22-804 (2008-02-23), i. k. 1081010ISTA00X-1444

Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo pakeitimo įstatymas

8.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [XI-1372](#), 2011-05-12, Žin., 2011, Nr. 65-3046 (2011-05-28), i. k. 1111010ISTA0XI-1372

Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo 1, 2, 3, 6, 20, 21, 22, 24, 25, 26, 27, 29, 33, 35, 36, 38, 40, 45, 53 straipsnių, ketvirtojo ir devintojo skirsnių pavadinimų pakeitimo ir papildymo ir įstatymo papildymo 13-1, 15-1, 35-1, 41-1 straipsniais įstatymas

9.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [XII-1430](#), 2014-12-11, paskelbta TAR 2014-12-23, i. k. 2014-20555

Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo Nr. I-1374 15 straipsnio pakeitimo įstatymas

10.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [XII-2103](#), 2015-12-01, paskelbta TAR 2015-12-09, i. k. 2015-19490

Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo Nr. I-1374 36 straipsnio pakeitimo įstatymas

11.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [XII-2709](#), 2016-11-03, paskelbta TAR 2016-11-09, i. k. 2016-26494

Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo Nr. I-1374 41 straipsnio pakeitimo įstatymas

12.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [XIII-1426](#), 2018-06-30, paskelbta TAR 2018-07-11, i. k. 2018-11733

Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo Nr. I-1374 pakeitimo įstatymas

13.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [XIII-1791](#), 2018-12-18, paskelbta TAR 2018-12-21, i. k. 2018-21119

Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo Nr. I-1374 9 straipsnio pakeitimo įstatymas

14.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [XIII-2500](#), 2019-11-07, paskelbta TAR 2019-11-13, i. k. 2019-18189

Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo Nr. I-1374 11 straipsnio pakeitimo įstatymas

15.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [XIII-3410](#), 2020-11-10, paskelbta TAR 2020-11-20, i. k. 2020-24577

Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo Nr. I-1374 8 straipsnio pakeitimo įstatymas